

ΨΗΦΙΑΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ: «Ηπειρώτες Εικαστικοί και Λογοτέχνες»

σελ. 16

Παντελής Καβακόπουλος

Στο όνομά του ακουμπά
η ελληνική παράδοση

σελ. 11

Η ΠΣΕ συνεκδότης στα Άπαντα του Κώστα Κρυστάλλη

Θα εκδοθούν το 2022 από
τον εκδοτικό οίκο ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ
με την επιμέλεια του καθηγητή
ΕΥ. ΑΥΔΙΚΟΥ

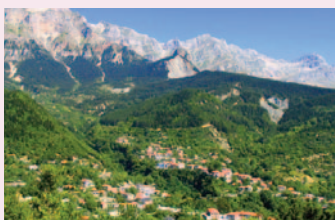
σελ. 3

ΣΕΝΙΚΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ: Το ιστορικό ημιορεινό χωριό της Δωδώνης

Γράφει ο
Βασίλης Νικ. Πετρόπουλος

σελ. 6-7

Η Άγναντα στην Επανάσταση του 1821

σελ. 6-7

Δράσεις, παρεμβάσεις και προετοιμασία της Εκλογοαπολογιστικής Συνέλευσης της ΠΣΕ

Η εξέλιξη της πανδημίας υποχρεώνει την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας (ΠΣΕ) να μεταθέσει την ημερομηνία και να αλλάξει το χώρο για την κορυφαία εκδήλωση της «Πίτας του Ηπειρώτη 2022». Η εκδήλωση για την «Πίτα του Ηπειρώτη» θα γίνει «δια ζώσης και διαδικτυακά» στις 13 Φεβρουαρίου 2022 στο «Πνευματικό Κέντρο Ηπειρωτών, ώρα 12 το μεσημέρι, αντί για τις 30 Ιανουαρίου 2022 στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας.

Οι αλλαγές αποφασίστηκαν στην τακτική μηνιαία συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου της ΠΣΕ στις 21.1.2022. Στην ίδια συνεδρίαση αποφασίστηκε το **Πολυαφιέρωμα Ηπειρώτες Εικαστικοί & Λογοτέχνες** να διεξαχθεί από τις 22.2.2022 έως 1.3.2022 στο Γκάζι.

Στην εκδήλωση για την Πίτα του Ηπειρώτη θα λάβουν μέρος τα μέλη του ΔΣ της ΠΣΕ, της Ελεγκτικής Επιτροπής, του Γενικού Συμβουλίου αι πρώην Πρόεδροι και οι Πρόεδροι των Ομοσπονδιών. Επίσης έχουν κληθεί ο Πρόεδρος της Βουλής, ο Περιφερειάρχης Αττικής και ο Περιφερειάρχης Ηπείρου.

Ο πρόεδρος του ΔΣ της ΠΣΕ **Μάκης Κιάμος** θα κόψει την πίτα και θα είναι ο μόνος ομιλητής για το πρωτοχρονιάτικο μήνυμα προς όλους τους Ηπειρώτες. Οι υπόλοιποι καλεσμένοι καλούνται να στείλουν και-ρετισμό με βίντεο ενός λεπτού στο email της ΠΣΕ μέχρι την **6η Φεβρουαρίου 2022**.

Ταυτόχρονα η ΠΣΕ προετοιμάζεται για την **Εκλογοαπολογιστική Γενική Συνέλευση** στα **τέλη του Μάρτη 2022**. Η ημερομηνία της διεξαγωγής θα αποφασιστεί σε ειδική συνεδρίαση του ΔΣ της ΠΣΕ στο τέλος του Φεβρουαρίου 2022. Ήδη συγκαλούνται άμεσα οι επιτροπές του ΔΣ της ΠΣΕ να προετοιμάσουν τη

Στιγμιότυπο από παλιότερη εκδήλωση για την «Πίτα του Ηπειρώτη» στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας

Γενική Συνέλευση με τον απολογισμό της δράσης του ΔΣ και τον προγραμματισμό για την επόμενη περίοδο. Επίσης τα μέλη της ΠΣΕ (Ομοσπονδίες, ενώσεις, σύλλογοι και αδελφότητες) πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους ώστε να προχωρήσουν σε νόμιμες διαδικασίες σύγκλησης, εκλογικών-απολογιστικών συνελεύσεων για την εκλογή διοικητικών συμβουλίων και αντιπροσώπων στην ΠΣΕ.

Με την επιστημονικά τεκμηριωμένη, και ομόφωνα εγκεκριμένη πρότασή της, για τον «**Ενεργειακό Σχεδιασμό της Ηπείρου**» η ΠΣΕ συνεχίζει τις παρεμβάσεις της για περιβαλλοντολογικά ζητήματα ανεβάζοντας το κύρος στην στις τοπικές κοινωνίες της Ηπείρου. Στις 26 Ιανουαρίου 2022 το **Δημοτικό Συμβούλιο Αρταίων** τάχθηκε ομόφωνα κατά του Πλωτού Φωτοβολταϊκού Σταθμού παραγωγής Ηλεκτρικής στην

Τεχνητή Λίμνη Πουρναρίου. Από μέρους του ΔΣ έκαναν παρεμβάσεις ο πρόεδρος **Μάκης Κιάμος**, ο Γενικός Γραμματέας **Σωτήρης Κολιούσης**, το μέλος **Νίκος Γιαννούλης** και ο **Αντώνης Κοντός**, που κλήθηκε με την ιδιότητα του προέδρου του συλλόγου Κεντρικών Τζουμέρκων αλλά δήλωσε και την ιδιότητα του μέλους του ΔΣ της ΠΣΕ.

«**Οι θέσεις της ΠΣΕ δικαιώνονται**» δήλωσε ο Μ. Κιάμος παρουσιάζοντας το γενικό περίγραμμα της προσέγγισης του ΔΣ της ΠΣΕ για τον ενεργειακό σχεδιασμό στην Ήπειρο. Με τη λήξη της συνεδρίασης όλοι ευχαρίστησαν την ΠΣΕ για την παρουσία της αντιπροσωπείας μας και την καθοριστική της παρέμβαση, εκθειάζοντας ιδιαίτερα τη συμβολή του Νίκου Γιαννούλη.

Συνέχεια στις σελ. 8, 9, 10

Νέα «Πανηπειρωτική» 2 ετών!

Του Χρήστου Τούμπουρου Εφόρου Τύπου της ΠΣΕ

κάθε Συνέλευσης και κάθε Διοικητικού Συμβουλίου. Ήδη φτάσαμε το 18^ο φύλλο. Ένα εγχείρημα «με όνειρο και όραμα». Το διακηρύξαμε από την πρώτη στιγμή. Από την πρόσκληση που απευθύναμε: «Η "Πανηπειρωτική", ο δίαυλος αυτός επικοινωνίας αφορά όλους τους Ηπειρώτες και τις Ηπειρώτισσες. Σας περιμένουμε. Να δυναμώσουμε τη φωνή μας. Όλοι στις επάλξεις, για τη φωνή της "Πανηπειρωτικής", για την Ήπειρο της πατρίδας μας που "η πούλια δεν λάμπει πιο καθαρία σ' άλλους ουρανούς"».

Βαρύτατο το φορτίο. Άκαμπτη όμως η θέλησή μας. Ουσιαστικά αφήνουμε μια αληθινή παρακαταθήκη για τους ερχόμενους και τις ερχόμενες. Και αυτή η παρακαταθήκη δεν αφορά την αναπόληση ή κάποιον αναστοχασμό. Έχει σχέση με την συνέχεια. Από εδώ και πέρα... Η συνέχεια όμως απαιτεί προγραμματισμό και δράση πάνω σε καθαρισμένο σκοπό. Επομένως, οφείλουμε να προγραμματίσουμε τη δράση μας. Βέβαια, επίκειται η Αρχαιρεσιακή Γενική Συνέλευση, η εκλογή

νέου Διοικητικού Συμβουλίου της ΠΣΕ. Αυτό δεν μας εμποδίζει να σχεδιάσουμε, να προβληματιστούμε και να επιδιώξουμε την υλοποίηση των στόχων μας. Ίσα-ίσα: Ο προβληματισμός και οι σχεδιασμοί μπορούν να συμβάλλουν στις αρχαιρεσιακές διαδικασίες.

Ως προς το περιεχόμενο. Η αλήθεια είναι πως η εφημερίδα στον τομέα αυτό συνεχώς βελτιώνεται και παρουσιάζει, με ικανοποιητικό τρόπο, στοιχεία και γεγονότα που αφορούν τη γενέτειρά. Από την άποψη αυτή είναι ουσιαστική η συμβολή της στη διατήρηση και την καλλιέργεια της αλληλεγγύης, των πατροπαράδοτων ευγενών Ηπειρωτικών παραδόσεων, ηθών και εθίμων και της αγάπης μας προς την Ήπειρο, όπως ακριβώς ορίζονται και στο καταστατικό της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας. Η προσπάθεια είναι συνεχής και επίμονη να εντάξουμε όσο το δυνατόν περισσότερους Ηπειρώτες/σες πατριώτες στη συντακτική ομάδα. Η ιστορία της Ηπείρου, η Ηπειρώτικη παράδοση και δημιουργία είναι τεράστια, επιβάλλεται όμως να γίνει γνωστή παντού και σε όλους και γι' αυτό η συμβολή της εφημερίδας είναι ουσιαστική.

Συνέχεια στη σελ. 3

Συμπληρώθηκαν, λοιπόν, δύο χρόνια από την επανέκδοση της «Πανηπειρωτικής», της εφημερίδας της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας (ΠΣΕ). Δύο χρόνια αφότου υλοποιήθηκε ο στόχος, η θέση και η διακήρυξη

ΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΜΑΣ ΕΠΑΝΑΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ

Σύλλογος Ηπειρωτών Θριασίου Πεδίου

Με αφορμή την εορτή του νεομάρτυρος Γεωργίου εξ Ιωαννίνων τελέστηκε στην Ελευσίνα με λαμπρότητα στις 17 Ιανουαρίου 2022, θεία λειτουργία. Ο νεομάρτυρας είναι ο προστάτης του «Συλλόγου Ηπειρωτών Θριασίου Πεδίου» για τον οποίο χτίστηκε από το Σύλλογο το παρεκκλήσι του δίπλα στον ιερό ναό της Αγίας Παρασκευής στις εργατικές κατοικίες Μανδράς.

Τίμησαν με την παρουσία τους η Περιφερειακή Σύμβουλος Δυτικής Αττικής Παναγιώτα Παππά Παναγιώτα, εκ μέρους του δημάρχου Ελευσίνας ο Γιάννης Γιαννίκος, ο Κοινωνικός Σύμβουλος Ελευσίνας Χρήστος Δελαπόρτας. Την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας εκπροσώπησε ο πρόεδρος Μάκης Κιαμός, η έφορος Δημοσίων Σχέσεων Μαρίκα Γκόννη, το μέλος του ΔΣ και πρόεδρος συλλόγου Ηπειρωτών Πετρούπολης Κωνσταντίνος Παπαπάνος, το μέλος του ΔΣ και πρόεδρος συλλόγου Ηπειρωτών Ασπροπύργου Κωνσταντίνος Ζηκόπουλος.

Παραυρέθησαν από τους εθνικοπολιτικούς και πολιτιστικούς συλλόγους η πρόεδρος συλλόγου Γυναικών Μαγούλας Σπυριδούλα Παναγοπούλου, ο πρόεδρος της Ένωσης Κρητών Ελευσίνας Δημήτριος Δασκαλάκης, ο γραμματέας Κωνσταντίνος Μικρός και το μέλος του ΔΣ του συλλόγου Πελοποννησίων Ελευσίνας Γεώργιος Μαρούγκας, ο γραμματέας της θεσσαλικής ένωσης Ελευσίνας Κωνσταντίνος Αθανασόπουλος, η γραμματέας του συλλόγου Μικρασιατών Ελευσίνας κα Ανδρώνη, ο πρόεδρος της Αδελφότητας Ρωμανιωτών Λάκκας Σουλίου Θεόδωρος

Τζαρτζούλης, ο πρόεδρος του Πολιτιστικού Επιμορφωτικού Συλλόγου Ελευσίνας Μαγούλας «Ο ΛΟΓΟΣ» Μανούσας Βαλαμάκης.

Τζαρτζούλης, ο πρόεδρος του Πολιτιστικού Επιμορφωτικού Συλλόγου Ελευσίνας Μαγούλας «Ο ΛΟΓΟΣ» Μανούσας Βαλαμάκης.

ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΤΡΩΝ

Παροχή βοήθειας σε Ηπειρώτη/σσα πρωτοετή φοιτητή/τρια φοιτούντα/σα στο Πανεπιστήμιο Πατρών

Ο Πανηπειρωτικός Σύλλογος Πατρών, στο πλαίσιο υλοποίησης των καταστατικών σκοπών του (άρθρο 2 & 3), ανακοινώνει την απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του να βοηθήσει έναν/μία Ηπειρώτη/-ισσα φοιτητή/τρια οικονομικά αδύναμο ή/και ανήκοντα σε ευπαθή ομάδα. Η συγκεκριμένη βοήθεια αναφέρεται στην προσφορά ενός ΗΥ (τύπου laptop) και ενός πολυμηνανήματος (εκτυπωτής-σarroτής) σε ενεργό/ή πρωτοετή προπτυχιακό/ή Ηπειρώτη/ισσα φοιτητή/τρια (γεννημένο/η στην Ήπειρο ή καταγόμενο/η

από έναν από τους δύο γονείς από την Ήπειρο), ενεργώς φοιτούντα/-ουσα στα τμήματα ή/και στις Σχολές του Πανεπιστημίου Πατρών.

Παρακαλούνται οι ενδιαφερόμενοι/-ες, όπως αποστείλουν φάκελο υποψηφιότητας μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Τα απαραίτητα δικαιολογητικά και τους ειδικότερους όρους συμμετοχής μπορεί κανείς να αναζητήσει αποστέλλοντας ηλεκτρονικό μήνυμα στο email του Συλλόγου (panepirotikospatras@yahoo.gr) με την ένδειξη: "Αναζήτηση δικαιολογητικών".

Επίσης, για οποιαδήποτε απορία επί των δικαιολογητικών που θα του/της αποσταλούν μπορεί να απευθυνθεί στο τηλέφωνο: 6947507235. Καταληκτική ημερομηνία ηλεκτρονικής αποστολής των δικαιολογητικών ορίζεται η Κυριακή, 6 Φεβρουαρίου 2022.

Υ.Γ. Ο Πανηπειρωτικός Σύλλογος Πατρών, διατηρεί το δικαίωμα αλλαγής ή/και επέκτασης της κατηγορίας του/της δικαιούχου, ή ακόμα και της φύσης της βοήθειας, σε περίπτωση μη εύρεσης ενδιαφερόμενου/-ης φοιτητή/τριας.

Πανηπειρωτικός Σύλλογος Ασπροπύργου

Σε μια ζεστή ατμόσφαιρα και τηρώντας αυστηρά το υγειονομικό πρωτόκολλο - λόγω της πανδημίας - στην έδρα του Πανηπειρωτικού Συλλόγου Ασπροπύργου συναντήθηκαν τα μέλη του συλλόγου για το κόψιμο της πρωτοχρονιατικής βασιλόπιτας και την πραγματοποίηση της Εκλογοπολογιστικής Γενικής Συνέλευσης. Η Γενική Συνέλευση ψήφισε ομόφωνα τον διοικητικό - οικονομικό υπολογισμό και προγραμματισμό προχωρώντας στην εκλογή των νέων μελών.

Σε συνεδρίαση του νέου ΔΣ που ακολούθησε η συγκρότηση σε σώμα έγινε ως εξής: Πρόεδρος: Ζηκόπουλος Κωνσταντίνος Αντιπρόεδρος: Τσίλης Ευάγγελος Γεν. Γραμματέας: Μάρης Αχιλλέας Ταμίας: Τόλη Βασιλική

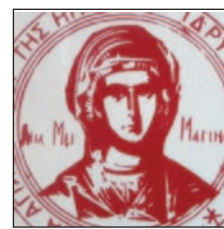
Μέλη: Καγιάς Δημήτριος, Ντάλας Γεώργιος, Τζίμα Μαρία
Αναπληρωματικά Μέλη: Φινέτη Σοφία, Κατσέλης Στέλιος, Παππά Αικατερίνη, Κατσαρός Ιωάννης
Ελεγκτική Επιτροπή: Τζίμας Μιχάλης, Ίσκος Γεώργιος, Καραμπάς Δημήτριος
Για την ΠΣΕ
Ζηκόπουλος Κων/νος, Ντάλλας Γεώργιος, Φινέτη Σοφία
ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΜΕΛΗ
Ζηκοπούλου Βασιλική, Μάρης Αχιλλέας

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΑΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

Διενεργήθηκαν 16 Ιανουαρίου 2022 οι αρχαιρεσίες για την ανάδειξη Διοικητικού Συμβουλίου της Αδελφότητας Αγίας Μαρίας Πωγωνίου. Τα αποτελέσματα έχουν ως εξής:

ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
Πρόεδρος: Μιχαήλ Λάμπρου
Αντιπρόεδρος: Βασίλης Μάνος
Γενικός Γραμματέας: Σταύρος Λάμπρου
Μέλη: Σταμάτης Κούβαρης, Κωνσταντίνος Ντέτσικας, Νίκος Λάμπρου, Σταύρος Μπούνταλης
Αναπληρωματικά μέλη: Κωνσταντίνος Βασιλ, Γιώργος Μπούνταλης, Βασίλης Μπίτζας
ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
Μαρίκα Γκόννη, Χαράλαμπος Λέζος, Κων-

σταντίνος Κούβαρης
ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ Κωνσταντίνος Ντέτσικας, Ιουλία Πάντου-Λάμπρου, Σταύρος Μπούνταλης
ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΠΩΓΩΝΙΣΙΩΝ
Βασίλης Μάνος, Μαρίκα Γκόννη, Χαράλαμπος Λέζος, Σταύρος Μπούνταλης, Εύα Χαλατσά

Πολιτιστικός Σύλλογος Κυψελιωτών Άρτας «Ο Πατροκοσμάς»

Συγκροτήθηκε σε σώμα, 23-1-2022, το νέο Διοικητικό Συμβούλιο του Πολιτιστικού Συλλόγου Κυψελιωτών Άρτας στην Αθήνα «Ο Άγιος Κοσμάς», το οποίο εκλέχτηκε από την Τακτική Γενική Συνέλευση και τις εκλογές της 16ης Ιανουαρίου 2022.

Η σύνθεση του νέου Διοικητικού Συμβουλίου είναι η εξής:
Πρόεδρος: Ευαγγελία Λαγού

Αντιπρόεδρος: Βασίλειος Αγγέλης
Γραμματέας: Λαμπρινή Σιώζιου
Ταμίας: Δημήτριος Κουτσουπύρος
Μέλη: Αγγελική Αγγέλη, Ευστάθιος Λιάκος και Ευαγγελία Παπαϊωάννου

Το νέο ΔΣ ευχαριστεί τους συγχωριανούς που συμμετείχαν στη Γενική Συνέλευση του Συλλόγου

Κυψέλη Άρτας

και υπενθυμίζει ότι η παρουσία όλων στα κοινά του Συλλόγου είναι απαραίτητη και αναγκαία για τη ζωτικότητα και τη συνέχειά του, ιδιαίτερα σ' αυτούς τους δύσκολους καιρούς που βιώνουμε.

Πανηπειρωτική

Όργανο της
Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας
Ελλάδας

Κλεισθένους 15 105 52, Αθήνα
Τηλ.: 210 3241137-3243822 • Fax: 210 3243822e-mail:
info@panepirotiki.com
Facebook: Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας
site: www.panepirotiki.com

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ:
Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος,
Πρόεδρος της Πανηπειρωτικής
Συνομοσπονδίας Ελλάδας

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ
από Συντακτική Επιτροπή:
Χρήστος Τούμπουρος • Μαρίνα Τζάκου
• Κώστας Παπαπάνος
Κατερίνα Σχισμένου • Γιώργος Μουσαγός
Επιτροπή Ύλης:
Χρήστος Τούμπουρος • Μαρίκα Γκόννη
Μαργαρίτα Μαραζοπούλου • Ελένη Κοντούλη
Αλέξανδρος Τσέκας

Αδελφότητα
Ηπειρωτών
Κύπρου
«Η Ολυμπιάς»

Στη Λευκωσία, παρουσία πολλών φίλων και του συνιδρυτή της Αδελφότητας Αργύρη Μπίστα, ο οποίος μετέβη στην Κύπρο γι' αυτό τον σκοπό οι Ηπειρώτες της Κύπρου τηρώντας τα έθιμα «έκοψαν την Πίτα» ευχόμενοι Υγεία και Ευτυχία για όλο το 2022.

Νέα «Πανηπειρωτική» 2 ετών!

Συνέχεια από στη σελ. 1

Η «Πανηπειρωτική» βαδίζει πλέον το δρόμο της. Ο στόχος μας, όμως, είναι να μπει στο σπίτι κάθε Ηπειρώτη και Ηπειρώτισσας. Σ' αυτό το σημείο υστερούμε. Τα έξοδα αποστολής, ο χρόνος που απαιτείται για την οργάνωση της αποστολής, η σύνταξη κατα-

στηριοποίησης των μελών μας. Η επιτυχία δεν είναι μόνο δικό μας θέμα. Εξαρτάται από όλους τους Ηπειρώτες και τις Ηπειρώτισσες. Η δράση των Σωματείων, η αλληλεγγύη, η προσπάθεια των μελών για

τη διατήρηση της Ηπειρώτικης παράδοσης και, φυσικά, την μεταλαμπάδευσή της παντού, όλα αυτά γίνονται γνωστά μέσα από τις στήλες της εφημερίδας μας. Και βέβαια η παράδοσή μας λειτουργεί ως

ένας ζωντανός οργανισμός. Προσλαμβάνει, αποβάλλει, μεταπλάθει παραδοσιακά στοιχεία προκειμένου να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας. Στη ζύμωση αυτή

έχουμε ένα ισχυρό εργαλείο. Είναι η «Πανηπειρωτική». Στο χέρι μας είναι να τη βελτιώσουμε, ώστε η συμβολή της να είναι ουσιαστικότερη και αποδοτικότερη. Από εμάς εξαρτάται...

Του Χρήστου Τούμπουρου Εφόρου Τύπου της ΠΣΕ

λόγου παραληπτών της εφημερίδας, η διαμόρφωση νομικού και φορολογικού πλαισίου λειτουργίας -έκδοση, διαφήμιση, διακίνηση, έξοδα εκτύπωσης και αποστολής- είναι δύσκολα, όχι όμως δυσεπίλυτα προβλήματα. Απαιτούν μεγάλη προσπάθεια και οπωσδήποτε χρόνο. Να προσθέσουμε και το πρόβλημα της επιδημίας που επέβαλε στην ουσία πλήρη ακινησία και ως εκ τούτου ουσιαστική καθυστέρηση στον τομέα αυτόν. Συνεπώς η βασική προσπάθειά μας είναι να συντάξουμε τον κατάλογο παραληπτών-συνδρομητών της εφημερίδας, θα απευθυνθούμε σε κάθε Σωματείο-Αδελφότητα και θα ζητήσουμε να μας παραδώσουν κατάλογο συνδρομητών που θα αποστέλλεται η εφημερίδα.

Τελικά, κάθε προσπάθεια υπόκειται στην αναγκαιότητα συμμετοχής και δρα-

Πρωτοσέλιδα «Απ' το καλώς ανταμωθήκαμε» του 1ου φύλλου μέχρι την «Πανηπειρωτική» του 18ου φύλλου

Συνεκδότης η ΠΣΕ στα Άπαντα του Κώστα Κρυστάλλη

Θα εκδοθούν το 2022 από τον εκδοτικό οίκο ΑΝΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ με την επιμέλεια του καθηγητή ΕΥ. ΑΥΔΙΚΟΥ

νος χώρος όπου η δύναμη του αριθμού δεν έχει πέραση».

«Ο Κρυστάλλης είναι σπάνιο φαινόμενο μιας αγνής και δυνατής ψυχής που υπερνικούσε τις κακουχίες της ζωής του και άνοιγε δρόμο μέσα στα σκοτάδια με τις σπασμένες φτερούγες του» όπως έλεγε η Έλλη Αλεξίου.

Το ευχάριστο όμως είναι πως μέσα στο 2022 θα εκδοθούν τα Άπαντα του Κώστα Κρυστάλλη σ' έναν μεγάλο τόμο, χιλίων περίπου σελίδων, με έξοδα του εκδοτικού οίκου **Αντ. Σταμούλη**. Την επιμέλεια της έκδοσης έχει ο συμπατριώτης μας Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου **Ευάγγελος Αυδίκος**, ο οποίος με επιστολή του πρότεινε να συμμετάσχει η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας, ως συνεκδότης. «Επιθυμία μου είναι να γίνει μια έκδοση που θα συμμετέχουν όλοι διά της συμβολικής έκφρασής τους από την Πανηπειρωτική τους» αναφέρει στην επιστολή του.

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας ασμένως αποδέχτηκε την πρόταση και εξουσιοδότησε τον Πρόεδρο, τον Α' Αντιπρόεδρο, τον Γενικό Γραμματέα, τον Έφορο Τύπου και τον Έφορο Πολιτισμού, να συνεργαστούν με τον συγγραφέα.

Ένας οφειλόμενος χαιρετισμός στα άπιστα και απάτητα γκρεμοτόπια, τα Τζουμέρκα, όπως τα τραγούδησε κι ο ίδιος ο ποιητής: **«Το άγιο χώμα που πατάς, τα δάση που διαβαίνεις/ τα μαύρα μάτια που κοιτάς, τ' αγέρι π' ανασαίνεις /τους ποταμούς, τα κρύα νερά, τα πλάγια τ' ανθισμένα/ και τα βουνά μας τα ισκερά χαιρέτα κι' απο μένα».**

Το σπίτι και η προτομή του ποιητή στο χωριό του, το Συρράκο Ιωαννίνων

«Χιόνια και κρούσταλλα παλιά, γεράματα γιαμάτα, σκεπάζουνε τὸν Πίνδο μου». Στίχοι απ' το ποίημα «Πόθοι» αφιερωμένο απ' τον Κ. Κρυστάλλη στον «Θ. Πασιδῆ ἀδελφῷ θανόντι ἐν ἔξορίᾳ» (Φωτ.: Θανάσης Νικολός)

Διάβηκαν ενάμιση αιώνες από τη γέννηση του Κώστα Κρυστάλλη, του Τζουμερκιώτη ποιητή, του καθάριου σελαγιστή της οροσειράς της Πίνδου και του τραγουδιστή της ηπειρώ πνοής. Τόσα χρόνια από τη γέννηση του ποιητή της ελευθερίας, του αδούλωτου-ελεύθερου Τζουμερκιώτικου ανασασμού, και της ατόφιας Ηπειρώτικης ψυχής.

Ο Κώστας Κρυστάλλης ή Κρυστάλλης γεννήθηκε το 1868 στο Συρράκο και πέθανε στην Άρτα στις 22 Απριλίου 1894, σε ηλικία μόλις 26 χρονών. Είναι ο ποιητής που με την πένα του μας φωλιάζει μέσα στα κράκουρα και απιδρομούμε με τα άστρα. Ακόμα ακούγεται και τραντάζει τα στήθια μας ο ηπειρώτικος παλμός της ποίησής του και συνεχώς «ρακουμανάμε» από τον πλανταγμό της ξενιτιάς. Τα φαρμάκια της ξενιτιάς τραγούδησε, την ήρεμη βουκολική ζωή νοστάλησε, τον καθάριο Τζουμερκιώτικο αέρα πόθησε... Λες και ήταν χτες. Επόμενο, αφού τα χρόνια δε λογίζονται στην ποίηση. *«Η ποίηση είναι ο μό-*

Γυάλινα Γιάννενα

Μια τέτοια νύχτα, πριν από χρόνια,
κάποιος περπάτησε μόνος, δεν ξέρω πόσα
λασπωμένα χιλιόμετρα.
Νύχτα και συννεφιά χωρίς άστρα.
Ξημερώματα μπήκε στα Γιάννενα.
Στο πρώτο χάνι έφαγε, και κοιμήθηκε
τρία μερόνυχτα. Ξύπνησε απ' το χιόνι
που έπεφτε μαλακά, στάθηκε στο παράθυρο
κι άκουγε τα κλαρίνα.
Πότε θαμπά και πότε δίπλα του,
όπως τα 'φερνε ο άνεμος.

Το χιόνι έφτασε στη λίμνη (Φωτ.: Κώστας Μαυροπάνος)

Κι άκουσε μετά τη φωνή
πεντακάθαρη, από κάπου κοντά,
σαν αλύχτημα και σαν να την έσφαζαν
τη γυναίκα κι ούτε καβγάς ούτε
τίποτε άλλο, χιόνιζε όλη νύχτα στα Γιάννενα.
Ξημερώματα πλήρωσε τι χρωστούσε
και γύρισε στο χωριό του.
Στα πενήντα του θα 'τανε
με γκρίζα μαλλιά και τρεις θυγατέρες
ανύπαντρες, χήρος τέσσερα χρόνια,
με τη μαύρη κάπα στις πλάτες,
και τι χιόνι σήκωσαν τούτες οι πλάτες
κανένas δεν το 'μαθε.

Μιχάλης Γκανάς

Θεοφάνεια χωρίς τη ρίψη του Σταυρού στην Παμβώτιδα, στα λιμάνια και σε ποτάμια της Ηπείρου

Θεοφάνεια 2012 στην παλιά γέφυρα της Πλάκας (Φωτ.: Κώστας Μαυροπάνος)

Θεοφάνεια 2012 στην παλιά γέφυρα της Πλάκας (Φωτ.: Κώστας Μαυροπάνος)

Διαφορετικές και φέτος ήταν ο εορτασμός των Θεοφανείων στην Ήπειρο, λόγω των αυξημένων κρουσμάτων κορωνοϊού. Ο αγιασμός έγινε στις εκκλησίες ή στα λιμάνια χωρίς τη συμμετοχή των πιστών, προκειμένου να μην επιδεινωθεί η βεβαρημένη υγειονομική κατάσταση.

Ελπίδα και ευχή όλων μας, του χρόνου να γιορτάσουμε τα Θεοφάνεια «όλοι μαζί», χωρίς υγειονομικά πρωτόκολλα, απαγορεύσεις και σύμφωνα με τα πατροπαράδοτα έθιμα της Ηπείρου.

Τα πρωτεία η Ήπειρος στις βροχοπτώσεις το 2021 «Βρέχει ακόμη στην Άρτα;»

Τα ρεκόρ βροχόπτωσης και θερμοκρασιών το 2021, καθώς και άλλα αξιοσημείωτα μετεωρολογικά στοιχεία του περασμένου έτους, παρουσίασαν οι ερευνητές του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών/meteo.gr, με βάση τις καταγραφές του δικτύου των αυτόματων μετεωρολογικών σταθμών τους.

Ως προς τις βροχοπτώσεις, η Ήπειρος ανέκτησε τα πρωτεία μετά από τρία χρόνια, με τον μετεωρολογικό σταθμό στα **Θεοδώριανα** Άρτας να καταγράφει ετήσιο ύψος βροχόπτωσης 3.761 χιλιοστά, τιμή που αποτελεί ρεκόρ ετήσιας βροχόπτωσης για όλους τους σταθμούς του δικτύου του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών/meteo.gr στα 15 χρόνια λειτουργίας του.

Ακολούθησαν **Παραμυθιά** Θεσπρωτίας (2.969 χιλιοστά), **Λεπιανά** Άρτας (2.569) και **Δερβίζιανα** Ιωαννίνων (2.569).

Χαρακτηριστικό της ισχυρής κακοκαιρίας είναι ότι από την αρχή του Σαββάτου 11/12.2021 έως το πρωί της Κυριακής 12/12.2021 ο σταθμός στα Θεοδώριανα κατέγραψε **340 χιλιοστά βροχής, ποσότητα που αντιστοιχεί σε 340(!) τόνους νερού ανά στρέμμα** καταρρίπτοντας όλα τα προηγούμενα ρεκόρ.

Πόσο δίκιο είχε αυτός ο Τούρκος. Με την απελευθέρωση της Ηπείρου αυτός πήγε στην Τουρκία. Όταν το 1919 συναντήθηκε με Έλληνες στη Σμύρνη μετά δηλαδή επτά χρόνια τους ρώτησε: «Βρέχει ακόμα στην Άρτα;»

Με μία πανέμορφη διαδρομή άνοιξε την νέα χρονιά ο Ορειβατικός Σύλλογος Ιωαννίνων. Με τον ερχομό του νέου έτους, δεκάδες μέλη του Συλλόγου κινήθηκαν στα παλιά μονοπάτια του Ζαγορίου και πέρασαν τα επτά γεφύρια- αρχιτεκτονικά στολίδια της περιοχής.

Τα γεφύρια που συνάντησαν στην μοναδική αυτή διαδρομή

«Βούλιαξαν» τα Θεοδώριανα απ' τη βροχή

Στιγμές αγωνίας όπως εκείνες της μεγάλης κατολίσθησης του 1981, που κινδύνεψε το χωριό και ξηλώθηκε η γέφυρα του χωριού, έζησαν πάλι τα Θεοδώριανα.

Οι ισχυρές βροχοπτώσεις που έπληξαν πρόσφατα τα Θεοδώριανα και η κατολίσθηση που έγινε στην είσοδο του χωριού, είχαν σαν αποτέλεσμα τόνι από μπόζα και φερτά υλικά να κατακλύσουν τη γέφυρα στην είσοδο του χωριού, το ποτάμι να βγει στην άσφαλτο και να καταστραφεί τμήμα του υδραγωγείου.

Μεγάλη και πρωτοφανής η βροχόπτωση, βιβλική η καταστροφή!

Υπογράφηκε η σύμβαση για την εκτέλεση του έργου: «Αποκατάσταση παραδοσιακού νερόμυλου Αγίου Δονάτου και διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου στη θέση «ΜΥΛΟΣ ΣΑΜΟΝΙΔΑΣ ΣΟΥΛΙΟΥ».

Το φυσικό αντικείμενο του έργου περιλαμβάνεται τη συντήρηση, αποκατάσταση και ανάδειξη συγκροτήματος υδροκίνητων εργαστηρίων και του περιβάλλοντος χώρου που γενικά αναφέρεται ως «Νερόμυλος του Αγίου Δονάτου» στην ιστορική περιοχή του Σουλίου.

Σύμφωνα με την παράδοση, ο παλιός νερόμυλος που βρίσκεται εκεί χρησιμοποιούνταν από τους Σουλιώτες για να αλέθουν τα σιτηρά τους με τα νερά να πέφτουν στο ποτάμι από ύψος 15 μέτρων. Πίσω από τον παλιό νερόμυλο πηγάζουν τα νερά του ρέματος τα οποία στην συνέχεια καταλήγουν στον Ξακουστό Αχέροντα. Η περιοχή προτείνεται ανεπιφύλακτα καθώς είναι κατάλληλη τόσο για απολαύσετε ένα περίπατο κάτω από τα περήφανα πλατάνια όσο και για πεζοπορία εφόσον υπάρχει μονοπάτι το οποίο οδηγεί στον ίδιο τον Αχέροντα!

Η αποκατάσταση των μύλων Σουλίου

Τέλος ταφής και περιβαλλοντικής εισφοράς

Πέρα από τα άλλα ποσά που καταβάλλονται από τους δήμους για τη διαχείριση των απορριμμάτων, από 1^{ης} Ιανουαρίου 2022 **συνυπάρχει και ο φόρος «τέλους ταφής» και «περιβαλλοντικής εισφοράς».**

Πρόκειται για έναν ακόμη φόρο από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, ο οποίος ξεκίνησε και εφαρμόζεται οριζόντια από 1 Ιανουαρίου 2022 και αφορά το θεσπισμένο από το 2012 τέλος ταφής των απορριμμάτων, που έως τώρα δεν είχε εφαρμοστεί.

Για το 2022 το τέλος ταφής αρχίζει από τα 20 ευρώ ανά τόνο αποβλήτων, που καταλήγουν στους ΧΥΤΑ της περιοχής, και φτάνει στα 55 ευρώ το 2027. Για φέτος οι Δήμοι της Ηπείρου θα επιβαρυνθούν με το ποσόν των δύο εκατομμυρίων ευρώ.

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας από το 2017 - συνεχώς και με ομόφωνες αποφάσεις του το ΔΣ - έχει τονίσει το

μεγάλο πρόβλημα της οικονομικής επιβάρυνσης όλων των αποδήμων. Χωρίς να βγάλουμε «ένα κιλό σκουπίδια», πάλι θα ματώσουμε οικονομικά!

Τελικά, ο δεσμός μας με τη γενέτειρα καθίσταται απολύτως δυσβάσταχτος. Η όλη κατάσταση ανάγεται στο πάθος του Ηπειρώτη για την γενέτειρα...

Ο ακρίτες της Ηπείρου

«Αχ! όλα είναι όνειρα, στοχάζομαι, εδώ κάμου, Κ' ένα δεν είναι όνειρο μονάχα: η ερημιά μου!»

Κωστής Παλαμάς

Οι Ακρίτες της Ηπείρου! Η κυρία **Σταυρούλα Νάση** διατηρεί το παντοπωλείο-καφενείο στο χωριό Κτίσματα Πωγωνίου. Εξήντα ολόκληρα χρόνια, ακρίτας-φρουρός στην παραμεθόριο.

(Φωτ.: Γεώργιος Μάνης)

Από εκεί εξυπηρετούνται είκοσι τέσσερα ακριτικά χωριά του Πωγωνίου. Άγρυπνος Φύλακας.

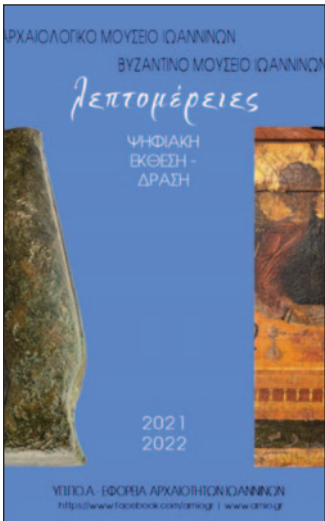
«Λεπτομέρειες»

Η Εφορεία Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων συνεχίσει και τον Ιανουάριο τον επιτυχημένο θεσμό της ψηφιακής έκθεσης «ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ», με μνημιαίες αναρτήσεις <https://www.facebook.com/amiogr>.

Από τις συλλογές του Αρχαιολογικού Μουσείου Ιωαννίνων, ο αρχαιολόγος **Χρήστος Κλείτσας** σχολίασε κάποια μικροσκοπικά, αινιγματικά και δυσερμήνευτα σημάδια (εγκοπές) στην επιφάνεια ενός πέλεκυ της Εποχής του Χαλκού. Το αντικείμενο ανήκει σε ευρύτερο σύνολο «θησαυρού» από το λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων και εκτίθεται στην Αίθουσα 1, για τους προϊστορικούς χρόνους στην Ήπειρο.

Με αφορμή την λεπτομέρεια- απεικόνιση ενός μαχαιριού, μαζί με άλλα σκεύη στίσης, στη σκηνή της «Φιλοξενίας του Αβραάμ» από εικόνα του 16ου αιώνα από την περιοχή της Άρτας, η αρχαιολόγος **Βασιλική Δήμου** επέλεξε και σχολίασε συνήθειες που σχετίζονται με το «βυζαντινό τραπέζι». Η εικόνα εκτίθεται στην Αίθουσα Γ του Βυζαντινού Μουσείου Ιωαννίνων.

Την ψηφιακή έκθεση και τη δράση

επικοινωνίας συντονίζει η αναπληρώτρια προϊσταμένη Εφορείας Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων, δρ. αρχαιολόγος, **Βαρβάρα Ν. Παπαδοπούλου**, και επιμελούνται οι αρχαιολόγοι δρ. **Ελένη Κοτζαμποπούλου** και **Δήμητρα Παπαϊωάννου** και ο φωτογράφος **Παναγιώτης Τσιγκούλης**.

«Μικραίνουμε αντί να συγατίζουμε...»

Ο Άγιος Κοσμάς είναι ένα μικρό γραφικό χωριό κουρνιασμένο στη φούχτα τριών καταπράσινων υψωμάτων απέναντι από τα δύο γιγαντιαία βουνά της ευρύτερης περιοχής: τη Νεμέρτα και το Πάπιγκο

Δεν ήταν μυστικό. Το ξέραμε όλοι. Ήταν αλήθεια. Είτε το θέλαμε είτε δεν το θέλαμε, το είχαμε αποδεχτεί. Ο πληθυσμός της Ηπείρου μειώνεται συνεχώς. Και να τα αποτελέσματα: Η Ήπειρος μέσα σ' ένα χρόνο έχασε μια κωμόπολη!

Η δερματική μείωση του πληθυσμού αποτελεί μία σκληρή πραγματικότητα, ειδικά για την ελληνική ύπαιθρο. Τα στοιχεία της απογραφής που διενεργήθηκε αναμένονται στους επόμενους μήνες και θα αποτελέσουν «ακτινογραφία» της ελληνικής πραγματικότητας. Ήδη όμως «τα κακά μοντάτα» έφτασαν, αφού η Ελληνική Στατιστική δημοσιοποίησε τα στοιχεία για την πορεία του πληθυσμού το 2021.

Με το κλείσιμο του έτους η Ήπειρος στην ουσία μετρά μία κωμόπολη λιγότερη. Ο πληθυσμός, σε σύγκριση με την προηγούμενη χρονιά, μειώθηκε κατά 2.280 άτομα.

Συγκεκριμένα ο μόνιμος πληθυσμός την 1η Ιανουαρίου 2020 ήταν 333.265 και μέσα σε ένα χρόνο μειώθηκε στις 330.265 άτομα.

Για την **Π.Ε Άρτας** οι μόνιμοι κάτοικοι μειώθηκαν μέσα σε ένα χρόνο κατά 846 άτομα, για την **Π.Ε Θεσπρωτίας** 155, για

την **Π.Ε Ιωαννίνων** 966 και για την **Π.Ε Πρέβεζας** κατά 313 άτομα.

Και πανελλαδικά όμως η συρρίκνωση του μόνιμου πληθυσμού ανήλθε σε 45.902 άτομα. Είχαμε 84.767 γεννήσεις έναντι 130.669 θανάτων ατόμων με τόπο συνήθους διαμονής εντός της ελληνικής επικράτειας, ενώ η καθορή μετανάστευση εκτιμάται σε 6.384 άτομα.

Η γεωγραφική κινητικότητα που οδήγησε την ελληνική ύπαιθρο σε μαρασμό, η εγκατάλειψη και ειδικότερα η «ερημοποίηση» των χωριών της Ηπείρου αποτυπώνεται καθαρά και στη μείωση του πληθυσμού.

Η εικόνα: «Άπλαστο αναρχικό το βλαστομόνημα στη φύση, που μαρτυρεί το ρήγμα της περιοχής»

Σφυρίζοντας ανάμεσα στις πέτρες και τους βράχους, ο άνεμος μοιρολαγεί το ρήγμα του τόπου. Μόνο τα πυκνά δάση έμειναν στη θέση τους, ξεχασμένα και αδοσώλωτα. Κάτω απ' το φουντωμένο φύλλωμα ολόκληρος κόσμος πεταλούδες, μαμούνια και μέλισσες κάθε λογής ζωντανά. Χαίρονται ανενόχλητα τα μυρμικά αγριολούλουδα».

Ερημιά παντού...

Κάτω τα χέρια απ' τα τσίπρα

Σοβαρό πλήγμα για τους μικρούς Έλληνες αποσταγματοποιούς και οινοποιούς αποτέλεσε η απόφαση της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων να απαγορευτεί η χρήση του ονόματός «τσίπουρο - τσικουδιά» από τα προϊόντα που παράγουν και να αντικατασταθεί με το χαρακτηρισμό «προϊόν απόσταξης».

Το τσίπουρο και η τσικουδιά είναι εθνικό προϊόν. Δεν υπάρχει σπίτι στην Ήπειρο που να μην έχει μπουκάλι ή μπουκάλια με τσίπουρο. Πόσες και πόσες εκδηλώσεις στήνονται, κι εδώ στην Αθήνα, με σκοπό «να τραβήξουμε τα τσίπουρα». Κάτι

που οπωσδήποτε είναι μέρος της παράδοσής μας. Ας το σεβαστούμε...

Περιμένουν ακόμη το θαύμα...

Με τις πρώτες σταγόνες της βροχής, τέλος το ρεύμα από τα Ραδοβίζια. Είναι μόνιμη πια κατάσταση. Η αγανάκτηση είναι αποτυπωμένη στα λόγια του Δημάρχου Καραϊσκάκη Γ. Μίγδου:

«Ανακοινώθηκε η πρώτη μεταμόσχευση καρδιάς χοίρου σε άνθρωπο.... Αναζητείται κύριοι υπεύθυνοι ένα θαύμα για να λυθεί και το θέμα ηλεκτροδότησης στον Δήμο Γεωργίου

Δήμαρχος Καραϊσκάκη Γ. Μίγδος. «Ο πολιτικός πρέπει να πηγαίνει παντού»

Καραϊσκάκη!

Με την πρώτη ψιχάλα πάλι χωρίς ρεύμα. Έξι σχολικές μονάδες κλειστές. Οι Διοικητικές υπηρεσίες του Δήμου χωρίς ρεύμα καθώς και δεκάδες σπίτια, επιχειρήσεις και παραγωγικές μονάδες.

Στο έλεος της ΔΕΗ ο γηρασμένος πληθυσμός, οι ευπαθείς ομάδες και τα μικρά παιδιά του Δήμου Γεωργίου Καραϊσκάκη!

Άνθρωποι κατώτερου ΘεούΠολίτες β' Κατηγορίας!»

Το πρώτο φωτογραφικό πορτραίτο Έλληνα έχει τραβηχτεί από Θεσπρωτό

ΕΠΙΣΗΜΗ ημερομηνία της εφεύρεσης της φωτογραφίας θεωρείται η 19η Αυγούστου 1839, ημέρα κατά την οποία η Γαλλική Ακαδημία Επιστημών αναγνώρισε και επίσημα τη μέθοδο του Louis Daguerre. Η νέα εφεύρεση, η daguerrotypia, εξαπλώθηκε πολύ γρήγορα στην Ευρώπη και στην Αμερική. Μια από τις πρώτες χώρες όπου εφαρμόστηκε η νέα εφεύρεση ήταν και η Ελλάδα.

Το 1848 ο **Νίκος Ματζουράνης**, υποπρόξενος της Ελλάδας στη Βιέννη, δωρίζει στο Σχολείο των Τεχνών μια daguerrotypic μηχανή την οποία χειρίζονται ο **Φ. Μαργαρίτης** και οι μαθητές του. Για μικρό μόνο διάστημα ενεργό μέρος παίρνει και ο επιστάτης του Σχολείου, ο Κώστας Μακεδόνας. Ο τίτλος του επιστάτου ήταν τότε αντίστοιχος με αυτόν του διευθυντού σήμερα.

Το 1849 ο **Φίλιππος Μαργαρίτης** αποφασίζει να ανοίξει επαγγελματικό φωτογραφείο, που είναι το πρώτο της Αθήνας. Ουσιαστικά ήταν μια πρόχειρη ξύλινη παράγκα στην αυλή του σπιτιού του, στην πλατεία Κλαυθμώνος. Το ανάγγειλε με σχετική «ειδοποίησή» του σε εφημερίδα: «Ο ζωγράφος κ. **Φίλιππος Μαργαρίτης** ειδοποιεί τους επιθυμούντας να απεικονίσουν εαυτούς διά της Ηλιοτυπίας ή

να αποκτήσων αντίτυπα μνημείων. Κατοικεί δε ούτος εντός της οικίας ένθα ήτο πρότερον το ανακτοβούλιον απέναντι της Οικονομίας».

Ο Μαργαρίτης ήταν καλός φωτογράφος. Αυτό αποδεικνύεται από τη βράβευσή του, με αργυρό μετάλλιο, στην Παγκόσμια Έκθεση του Παρισιού το 1855. Η φήμη που σύντομα θα αποκτήσει θα φέρει πολύ κόσμο στο φωτογραφείο του. Είναι, εκτός από τον Όθωνα, την Αμαλία και την Αυλή, θα περάσουν από εκεί πολιτικοί, καλλιτέχνες και όλη η «καλή» κοινωνία της Αθήνας.

Το πρώτο σωζόμενο φωτογραφικό πορτραίτο Έλληνα (Daguerrotypia 1847-48), ανήκει σε έναν Μακεδόνα, στον αγωνιστή της Μακεδονίας Παναγιώτη Ναούμ. Η χρωματισμένη αλουμίνη από τον φωτογράφο που βλέπετε στην τρίτη φωτογραφία απεικονίζει τον Στρατηγό Χριστόδουλο Χατζηπέτρο (1799-1869). Ο Χατζηπέτρος ήταν γνωστός αγωνιστής του 1821 και της Φιλικής Εταιρείας. Πολέμησε στα Τρίκαλα, στην Πόρτα και την Καλαμπάκα και υπήρξε συνεργάτης του Γ. Καραϊσκάκη.

Το πρώτο σωζόμενο φωτογραφικό πορτραίτο Έλληνα (1847) Από τον πρώτο Έλληνα φωτογράφο Φίλιππο Μαργαρίτη με καταγωγή από το Μαργαρίτι Θεσπρωτίας. Αποδίδει τον Μακεδόνα οπλαρχηγό Παναγιώτη Ναούμ

Διετέλεσε επίσης Υποσπιστής του Όθωνα και του Γεωργίου Α' (Εθνική Πινακοθήκη) thespro.gr 8.1.202217 ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ, ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ

Από τις «Πρώτες Φωτογραφίες 1839 - 1860» του Άλκη Ξ. Ξανθάκη, Ιστορικού Φωτογραφίας δημοσιευμένο στην Καθημερινή, 14-06-98

Ο Στρατηγός Χριστόδουλος Χατζηπέτρος. Αγωνιστής της Ελληνικής Επανάστασης του 1821

Ο Φωτογράφος Φίλιππος Μαργαρίτης, άνοιξε το πρώτο Επαγγελματικό Φωτογραφείο της Αθήνας

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ 1821

Η Αγναντία στην Επανάσταση του 1821

Τα κείμενα κατέθεσε προς δημοσίευση η Αδελφότητα Αγναντιτών Αθήνας

Διακόσια ολόκληρα χρόνια από την Επανάσταση, από τότε που οι Έλληνες άδραξαν τα όπλα και κήρυξαν «την Πολιτικήν αυτού (Έθνους) Ύψαρξιν και Ανεξαρτησίαν». Διακόσια χρόνια συμπληρωμένα και η μνήμη, η χαοτική αυτή δύναμη καίει –«άκαυτη βάτος»– και συνδαιλιζείται από την εκπλήρωση του χρέους μας έναντι των προγόνων – επαναστατών. Γιατί μας ελευθέρωσαν.

Το προσάνημα το κρατούν με την προσφορά τους, διαχρονικά, τόσο ήρωες και διδάχοι της εθνικής αξιοπρέπειας. Κι όσο κι αν το δίκιο συνταυτίζεται με την ανωνυμία, με τον αγώνα δηλαδή του λαού, είναι και αυτοί που στέκουν ως «ακρογωνιαίοι λίθοι», συντάσσουν και διατηρούν την εθνική διάρκεια και προκοπή του ελληνικού έθνους.

Ρήγας Φεραίος – Βελεστινλής. Ο άνθρωπος που με τις ιδέες και τα οράματά του σκόρπισε τη φλόγα της επανάστασης σε όλους τους Βαλκάνιους. Ο ήρωας, ο κοινωνικός επαναστάτης που στάθηκε ο πρώτος μεγεταλμάρτυρας του αγώνα συγκεντρώνοντας στο πρόσωπό του το μίσος όλης της ευρωπαϊκής αντίδρασης, αλλά και την ευγνωμοσύνη κάθε ελεύθερου Βαλκάνιου.

Ο Καραϊσκάκης. «το παιδί της καλογριάς», ο στρατηγός **Κολοκοτρώνης**, ο **Αθανάσιος Διάκος**, ο **Μπακόλας** και τόσοι άλλοι ήρωες και μάρτυρες του αγώνα. Τόποι εθνικοί ποτισμένοι με το αίμα των αγωνιστών, με το πάθος και τον καημό του επαναστατημένου, για μια

πατρίδα ελεύθερη, για μια Ελλάδα ανεξάρτητη. Και πάνω απ' όλους και απ' όλα εκείνος ο Βασιλης του δημοτικού τραγουδιού που αψήφισε «νοικοκυροσύνες» και φρονιμάδα και έγινε κλέφτης στ' όνομα μιας λεύτερης και σδούλωτης πατρίδας.

«Βασιλη, κάτσε φρόνιμα, να γένεις νοικοκύρης, για ν' αποκτήσεις πρόβατα, ζευγάρια κι αγελάδες,χωριά κι αμπελοχώραφα, κοπέλια να δουλεύουν. (...)

– Μόνα μου εγώ δεν κάθομαι να γίνω νοικοκύρης να κάμω αμπελοχώραφα, κοπέλια να δουλεύουν, και να 'μαι σκλάβος των Τουρκών, κοπέλι στους γερόντους».

Η εθνική και κοινωνική του περηφάνια τον ώθησαν να εγκαταλείψει τα υλικά αγαθά μιας υπόδουλης ζωής και να γίνει αντάρτης, ελεύθερος μέσα στη φύση των απόκρημνων βουνών.

Η Ήπειρος, τόπος άγριος, γεμάτος βουνά, απρόσιτος, ανυπότακτος, «πρωτοστάτης» όμως κι αληθινή αιμοδότρια, σ' όλα τα εθνικά κατορθώματα, σ' όλο το εθνικό μεγαλείο. Σούλι, Πέτα, Σελτσο, Σταυρός Τζουμέρκων. **Στην Ήπειρο** καλλιεργήθηκαν έντονα οι ιδέες του Νεοελληνικού Διαφωτισμού που ουσιαστικά άναψαν το φιτίλι της Επανάστασης. Ασφαλώς και δεν είναι υπερβολική η έκφραση που αναφέρεται στα Γιάννινα εκείνη την εποχή: «Πρώτα στα άρματα, στα γρόσια και στα γράμματα». Και πάνω απ' όλα **Σκουφάς** και **Τσακάλωφ**.

Η **Ήπειρος** όμως είναι Ελλάδα. «Ο καθείς» –κάθε

τόπος– «και τον οβολό του». Αυτό τον οβολό οφείλουμε να αξιοποιήσουμε κατάλληλα. Η λήθη δεν χωράει εδώ. Δεν επιβιώνονται στη λήθη τα εθνικά μας ιδανικά. Και περισσότερο δεν χωράει η εκμετάλλευση. Δεν είναι η εθνική ύπαρξη, η ιστορική και κατά συνέπεια η ελληνική μνήμη είδος προς μεταπώληση, ώστε να λειτουργούν οι μεσάζοντες, οι διμεσολαβητές και οι μεταπράτες. Δεν αγοράζεται και δεν πωλείται. Προσσχί όμως μήπως οι λόγοι και οι παράτες περισσέψουν. Μεγάλα λόγια έξαρσης της «εθνικής» υπερηφάνειας των

«Αγναντία, πράγματα χωριά, στον έλατο λουσμένα, τραχεία αγριοπερίστερα του γένους κανηλέρια στα τιμημένα και άγονα τα χώματα σπαρμένα Τζουμέρκα μου περήφανα, σταυραετών λημέρια»

Ελλήνων για την επέτειο της «εθνικής παλιγγενεσίας», αλλά ανυπαρξία διδαγμάτων.

Αυτή την αξία έχει ε μάθηση της τοπικής ιστορίας.

ΟΙ ΜΑΧΕΣ ΠΛΑΚΑΣ ΚΑΙ ΑΓΝΑΝΤΩΝ 1821 ΚΑΙ 1822

Άρθρο του αείμνηστου **Μιχάλη Γ. Χάρου** στην Εφημερίδα «ΑΓΝΑΝΤΑ- ΑΡΤΑΣ» (φ. 163 Απρίλιος– Μάιος– Ιούνιος 2008)

Οι Τζουμερκιώτες, ράτσα περήφανη και σκληροτράχηλη με ακονισμένο απ' την τουρκική τυραννία εθνικό φρόνημα, εμψυχωμένοι από ένα στίθασο πνεύμα ανεξαρτησίας με μια σκληρή εμφάνιση στα πάτρια ήθη και με το πείσμα δυνατότερο απ' το σίδερο, τον χρόνο και το θάνατο, έκαναν δυναμικά την επαναστατική τους παρουσία στον ξεσπικωμό του Γένους μας, το 1821.

Οι Τούρκοι πάτησαν τα Τζουμερκαχώρια το 1449, δεκαοκτώ χρόνια μετά τα Γιάννενα. Αποτελούσαν πηγή εφοδιασμού και σύντομο δρόμο επικοινωνίας των Τούρκων από το ηπειρωτικό κέντρο, τα Γιάννενα, με Αιτωλο-ακαρνανία και Ανατολική Ελλάδα, μέσω Πλάκας, Τζουμερκαχωρίων, Ασπροποτάμου, Αγράφων και Μακρινόρους.

Από τα πρώτα χρόνια τα χωριά μας εμφανίστηκαν ανήσυχια και δυνατά επαναστατικά κέντρα, με ζωηρό πνεύμα και ασίγαστο πόθο απελευθέρωσης. Οι Τζουμερκιώτες εξόντωσαν τα τουρκικά αποσπάσματα και τους δερβενγάδες κατά το διάβα τους απ' τα Τζουμέρκα, γεγονός που ανάγκασε τον Σουλτάνο να τους παραχωρήσει αυτονομία, ιδρύοντας το έτος 1537 το "Άρματωλικί των

Τζουμέρκων". Κατά την αληθυσσική θηριωδία, που λυμαίνονταν τα Τζουμέρκα βίαιες αλβανικές ληστικές επιδρομές, που αφάνισαν, κατά μια ιστορική μαρτυρία 19 Τζουμερκαχώρια, αναγκάστηκαν να οργανώσουν τα δικά τους καπετανάτα, για αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή τους. Έτσι η επανάσταση του 1821 βρήκε τα χωριά μας έτοιμα να προσφέρουν υπολογίσιμο και εμπειροπόλεμο δυναμικό στον αγώνα. Γι' αυτό ο **Χριστόφορος Περραιβός** από το Σούλι σε επιστολή του τον Φεβρουάριο του 1817 προς τον τότε τσάρο της Ρωσίας Αλέξανδρο κατέτασσε τους Τζουμερκιώτες στις πολεμικότερες περιοχές της δυτικής Ελλάδας, με το αρχαίο μάλιστα όνομά τους "ΑΘΑΜΑΝΕΣ". Ο δε **Αθανάσιος Ψαλίδας** τον Φεβρουάριο του 1823 έγραφε στον Αλέξανδρο Μαυροκορ-

Το στενό της Πλάκας

δότο ότι *"είναι μαθημένα καλά στο ντοφέκι τα Τζουμέρκα"* και για την περιοχή (Νομό σήμερα) Άρτας ότι *"στα χωριά είναι Έλληνες χριστιανοί, εις τον κάμπον δειλοί και εις τα βουνά πολεμικοί"*.

Η μάχη της Πλάκας

[...] Στις αρχές του 1820 ο Σουλτάνος κήρυξε τον Αλή πασά των Ιωαννίνων "ένοχον καθοσίωσης" δηλαδή ανάρτη και έστειλε ισχυρές τουρκικές δυνάμεις εναντίον του με τον Ισμαήλ Πασάμπη πρώτα και αργότερα με περισσότερες τον πανούργο και ικανότατο Χουρσίτ, πασά της Τρίπολης. Οι δυνάμεις αυτές συνολικά ξεπέρασαν τις ογδόντα χιλιάδες και ο ηπειρωτικός χώρος βρέθηκε "πνιμένος όλος από Γιάννενα, Άρτα, Πρέβεζα, Σούλι, όλο αυτό το πλήθος τουρκία και πασάδες κι όλο νέοι κουβαλιούνταν απ' όλα τα μέρη της Τουρκιάς και Αρβανιτιάς..." (Μακρυγιάννης).

Για να εξασφαλίσει ο Χουρσίτ τις μετακινήσεις του στρατού και του εφοδιασμού του, έστειλε στα περάσματα – διαβάσεις της Ηπείρου με την υπόλοιπη Ελλάδα ισχυρές φρουρές. Σημαντικότητα η διάβαση της Πλάκας Αράχθου, όπου έστειλε Αλβανούς με τον Βεκούτ Γαρδίκη και τέσσερις χιλιάδες Τούρκους με τον Τοπάλ Αλή πασά. Ήθελε με τη δύναμη αυτή να εκφοβίσει τους Τζουμερκιώτες και να αποθαρρύνει επαναστατικές κινήσεις τους. Ο Μάρκος Μπότσαρης είχε περάσει στα Τζουμερκαχώρια να ενθαρρύνει τους κατοίκους και να συσχεφθεί με τον

καπετάνιο των Τζουμέρκων Κουτελίδα και τον Ραδοβυζίου Γάγο Μπακόλα, για τον έλεγχο των ηπειρωτικών διαβάσεων και αποκλεισμό κινήσεων και εφοδιασμού του Χουρσίτ. Κατά την επιστροφή του στο Σούλι, τον ακολούθησαν τα Τζουμερκιώτικα σώμα με τους αδελφούς Μήτρο και Γιάννη Κουτελίδα, ο πιστός φίλος και συνεργάτης των Κουτελιδαιών, οπλαρχηγός Ράμιας Γιώργης Μήτσιος, οι Ακαρνανέες με τον Γιάννη Ράγκο, Ανδρέα Ίσκο κ.α. Στην Πλάκα επιτίθενται αιφνιδιαστικά στους Αλβανούς του Γαρδίκη και στους Τούρκους του Τοπάλ Αλή τους πανικοβάλλουν και τους τρέπουν σε φυγή, σκοτώνοντας 200 Τούρκους. Έλληνες σκοτώθηκαν τέσσερις.

Η μάχη αυτή στην Πλάκα έγινε 30 Ιουνίου 1821.

Η συντριβή και διάλυση της τουρκικής δύναμης στην Πλάκα έκανε τον Χουρσίτ θηρίο και να κινηθεί κεραυνοβόλα. Στέλνει πάλι στην Πλάκα τον Βεκούτ Γαρδίκη με τέσσερις χιλιάδες τώρα Αλβανούς και τον Τοπάλ Αλή με ενισχυμένο το ορδί του. Στέλνει από την Άρτα, μέσω Καλεντίνης – Ανεμορράχης – Ράμιας τον **Αμπεκην Τζογαδόρο** και **Τσαρρακλή Μεχμέτ** με ισχυρές δυνάμεις να χτυπήσουν από τα νότια τους Έλληνες στην Πλάκα, όταν επιτεθούν Γαρδίκης και Τοπάλ.

Από την Άρτα στέλνει επίσης άλλο τμήμα με τον **Ισμαήλ πασά** μέσω Ξηροβουνίου και Δρίσκου στο Συρράκο – Καλαρρύτες, να καταπνίξει την επανάσταση εκεί και από Χρυστούς – Κτιστάδες – Ραφταναίους να κλείσει του Έλληνες στην Πλάκα. Η εκεί ελληνική δύναμη έφτανε τους 500 πολεμιστές, Τζουμερκιώτες με τον **Γιαννούλη Κουτελίδα** και, Σουλιώτες με τον Μάρκο.

Στις 26 Ιουλίου 1821, φτάνουν στην

Πλάκα και χτυπάνε τους Έλληνες με σφοδρότητα Γαρδίκης και Τοπάλ. Οι Έλληνες αμύνονται με πείσμα και κρατάνε γερά τις θέσεις τους όλη την ημέρα. Η μάχη ήταν σκληρή, στήθος με στήθος, αιματηρή και φονική και για τις δύο πλευρές. Την επομένη 27 Ιουλίου 1821 κατέφτασε το τμήμα από Συρράκο – Καλαρρύτες στην Πλάκα. Οι Έλληνες, σχεδόν κυκλωμένοι και ανάμεσα σε δύο δυνατές φωτιές, τραβιούνται στις ράχες πάνω από Τρεποκόζι–Παπούλια–Φράστα για ν' αμυνθούν. Το άλλο τμήμα της Άρτας με Τζογαδόρο και Τσαρρακλή Αχμέτ αναγκάστηκε στη Ράμια να στραφεί εναντίον των ελληνικών φρουρών Αγναντών και Καταρράκτη, οι οποίες του επιτέθηκαν και συντονισμένα και με ορμητικότητα, το έτρεψαν σε φυγή και το διέλυσαν.

Οι Έλληνες της Πλάκας στο μεταξύ δεν μπόρεσαν να κρατήσουν τις θέσεις τους και υποχωρούν άτακτα προς Αγναντία και τ' άλλα Τζουμερκαχώρια. Οι τούρκοι μπαίνουν στην Αγναντία και έκλεισαν τους Αγναντίτες, περισσότερους από 800 στα ριζά του βουνού. Το χωριό μας λεηλατήθηκε, αρπάχτηκε "το βιό του κόσμου όλο" και πυρπολήθηκε. Έφτασε ωστόσο από το Πέτα ο Γάγος Μπακόλας με το σώμα του και μαζί με τις φρουρές Αγναντών και Καταρράκτη τρέπουν σε φυγή τους Τούρκους και ο μεν Βεκούτ Γαρδίκης από Σγάρα και Φράστα, καταστρέφοντας τα, επεστρέψε στην Πλάκα, ο δε Ισμαήλ πασάς τράπηκε προς Κτιστάδες και Μελισσοσυργούς, που λεηλάτησε και πυρπόλησε.

Οι Αγναντίτες

Οι Αγναντίτες στα ριζά του βουνού πολέμισαν, φαίνεται, πέντε μέρες, σύμφωνα με τη

Στα «άπιαστα και απάτητα Τζουμέρκα», στην Αγναντία και στον Καταρράκτη στήθηκε το φρούριο της Λευτεριάς (Φωτ.: Κώστας Μαυροπάνος)

Μονή Χρυσοσπηλιώτισσα, Γουριανιά Άρτας

Η Άγναντα χιονισμένη (Φωτ.: Θανάσης Νικολός)

θύμηση που έγγραψε τότε στο Πεντηκοστάριο ο καλόγηρος της Μονής Χρυσοσπηλιώτισσας Γουριανών (την αντέγραψα το 1959) και αναφέρει:

“Έτος 1821 κώνω θύμηση τον καιρό του χαλασμού που οι Τούρκοι πήραν το βιό του κόσμου όλο και κλείστηκαν οι Αγναντίτες στο Βουνί εκεί πολέμησαν μέρες πέντε και τους έβγαλαν οι Σουλιώτες...”. Από τη θύμηση αυτή και τις γνώμες του Περραιβού και Ψαλίδα, προκύπτει ότι το σώμα των Αγναντιτών ήταν δυναμικό, εμπειροπόλεμο και ψυχωμένο, από δε τη φράση “το πάτησαν τούρκοι το Τζουμέρκο”.

Φαίνεται ότι οι Τζουμερκιώτες ήταν καλοί και toλμηροί πολεμιστές και ότι οι Τούρκοι δεν ήταν εύκολο να πατήσουν τον τόπο τους. Επαληθεύθηκε και η προφητεία του Πατροκομά, που είχε πει κοιτάζοντας και ευλογώντας τα Τζουμέρκα :“Ευλογημένα τα βουνά αυτά, θα γλυτώσουν πολύ κόσμο”.

Ο δεύτερος χρόνος της Επανάστασης

Τον δεύτερο χρόνο της επανάστασης (1822) ο Χουραΐτ, με ελεύθερο τον όγκο του στρατού του, μετά την εξόντωση του Αλή, στράφηκε εναντίον των επαναστατικών κέντρων και πρώτα των Σουλιωτών. Το πολεμικό συμβούλιο των Ελλήνων στο Πέτα στα τέλη Ιουνίου αποφάσισε να ενισχύσει την σφιχτά πολιορκημένη φρουρά στο Σούλι με1000 πολεμιστές και μέσω Πλάκας έφυγε μπροστά το τμήμα των Σουλιωτών με τον Μάρκο και ακολουθήσαν των Τζουμερκιωτών με το Μήτρο Κουτελίδα, Ραδοβυζινών με Μήτρο Μπακόλα (αδερφό του Γώγου), Ακαρνάνων κ.ά.

Ο Μάρκος στην Πλάκα αιφνιδιάζει και εξοντώνει την τουρκική φρουρά και στέλνει στα Κατσανοχώρια τον Κουτελίδα, τους Ακαρνάνες προς Βαρνάδες και ο ίδιος σπεύδει προς Καλέντζι, όπου αιφνιδιάζει και διαλύει 3.000 τούρκους ιππείς. Ο Κουτελίδας και οι Ακαρνάνες βρέθηκαν αντιμέτωποι με ισχυρές τουρκικές δυνάμεις, χτυπιούνται και αναγκάζονται να υποχωρήσουν με σοβαρές απώλειες. Επείστρεψαν όλοι στην Πλάκα. Στις 30 Ιουνίου 1822 πρωί όλες οι τουρκικές δυνάμεις, ενισχυμένες και με 800 Αλβανούς από την Άρτα, συνολικά εννιά χιλιάδες χτύπησαν τους Έλληνες στην Πλάκα. Αντιστέκονται με γενναίοτητα και σθένος και κρατάνε τις θέσεις τους. Η μάχη άρχιζε να γέρνει υπέρ των Ελλήνων, όταν ξαφνικά νέα τουρκική δύναμη με τον Αχμέτ Βρυώνη ρίχνεται ανάμεσα στα ελληνικά τμήματα και οι Έλληνες βρέθηκαν ανάμεσα σε δύο πυρά. Η μάχη κράτησε ως το απόγευμα πεισματώδης, αιματηρή και φονική, με μεγάλες απώλειες και στις δύο πλευρές. Οι Έλληνες αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν προς τα Τζουμερκοχώρια, για να επιστρέψουν στο Πέτα, όπου την επομένη (1 Ιουλίου) έφτασε και ο Μάρκος με τριανταδύο Σουλιώτες.

Η καταστροφή στην Πλάκα βύθισε στο πένθος τους Έλληνες, τα δε Τζουμερκοχώρια παραδόθηκαν ξανά στην τουρκική βουλμία. Και ο καλόγηρος στο Μοναστήρι της Χρυσοσπηλιώτισσας ξενόγραψε στο Πεντηκοστάριο: “έτος 1822 κώνω θύμηση τον καιρόν οπού εβγήκε ο Μάρκος στην Πλάκα και νικήθηκε και γράφεται δια τους μεταγενεστέρους... τον ίδιον τον καιρόν τότες αραιήστηκαν ο κόσμος σμος οι Κατσάνοι... και πως δια το Μεσολόγγι και πέθαναν οι μισοί... και πέταξαν σαρμαντίσες με παιδιά στο Τζουμέρκο ψηλά...”.

Συγκεφαλαιωτικά:

Οι μάχες στην Πλάκα και Άγναντα και η διαχρονική αντίσταση των Τζουμερκοχωρίων βοήθησαν σημαντικά την επανάσταση και την εθνική μας αποκατάσταση, αναγκάζοντας τον Χουραΐτ, στα δυόμισι πρώτα κρίσιμα χρόνια (Γενάρης 1820—Ιούνιος 1822) να αποσπά δυνάμεις από την πολιορκία του Αλή για τα Τζουμερκοχώρια με αποτέλεσμα την παράταση της πολιορκίας, την καθήλωση των δυνάμεών του σ’ αυτήν περισσότερο χρόνο και την ελληνική επανάσταση να κατορθώσει να εξαηλωθεί, να οργανωθεί και να ανδρωθεί.

Το κάψιμο της Άγναντας

Τοπογραφική αποτύπωση των μαχών από τον Θανάση Νικολό

«Ο **Αλή Τοπάλ Πασάς** φτάνοντας στα Κατσανοχώρια επικοινωνεί με το Χουρσίτ, ο οποίος τον διατάσσει να επιτεθεί ξανά κατά της Πλάκας. Και του στέλνει νέες δυνάμεις και πολεμοφόδια. Αφού ανασυντάσσεται τη χαραυγή της 29-7-1821 επιτίθεται κατά της Πλάκας με 4000 άνδρες.

Η ολιγάριθμη ελληνική φρουρά της Πλάκας αιφνιδιάζεται και διασκορπίζεται. Μερικοί απ’ αυτούς τρέχουν να ειδοποιήσουν στα δυτικομεσημβρινά χωριά των Τζουμέρκων τους Έλληνες οπλαρχηγούς. Ο Τοπάλ Πασάς καταλαμβάνει την Πλάκα, χωρίς να συναντήσει αντίσταση, και προχωρεί για την Άγναντα.

Ο **Γώγος Μπακόλας**, μόλις πήρε την πρόσκληση του Μάρκου Μπότσαρη, τακτοποίησε τα του στρατοπέδου του στο Πέτα και αναχώρησε βιαστικά για τα Δυτικά Τζουμέρκα, έχοντας μαζί του 300 Τζουμερκιώτες και Ραδοβιζινούς. Κατά τις βραδινές ώρες της 29-7-1821 έφτασε στην Άγναντα, χωρίς να έλθει σε επαφή με τον εχθρό. Τις πρωινές ώρες της επόμενης ημέρας τα τμήματα του Γώγου Μπακόλα οχυρώθηκαν στα υψώματα Α. της Άγναντας (Ανάληψη, Κανάτες Κοντρί τ’ Διαμόνι) Διάσελο και πιάσαν τις διαβάσεις που οδηγούν στο βουνό.

Τα τούρκικα στρατεύματα εισήλθαν στην Άγναντα την 30-7-1821 και άρχισαν να προβαίνουν σε λεηλασίες. Οι κάτοικοι εγκατέλειψαν τα σπίτια τους και πήραν το δρόμο για το βουνό. Οι Τούρκοι τους ακολούθησαν, αλλά το τμήμα του Μπακόλα τους εμπόδισε και έδωσε την ευκαιρία στους 200 Αγναντίτικες οικογένειες: Να βρουν καταφύγιο στο βουνό.

Την επομένη 31-7-1827 τμήματα του Τοπάλ Πασά επιχειρήσαν ν’ ανέβουν στο βουνό αλλά συνάντησαν αντίσταση από τα τμήματα του Γώγου Μπακόλα. Κάποιος απ’ τα παλικάρια του, που λεγόταν Διαμόντης στο όνομα ή στο επώνυμο απέκρουσε κατ’ επανάληψης τις επιθέσεις του τούρκου Πρεμέτι, ταμπουρωμένος πίσω απ’ το Κοντρί. Γι’ αυτό σήμερα λέμε στο «Κοντρί τ’ Διαμόντ» και το ορμητήριο του Πρεμέτι, κατέληξε σε τοπωνύμιο «Τα Προυμέτια» και του Μπαχμέτι «Μπαχμέτια».

Αφού δεν κατόρθωσαν τα τουρκικά στρατεύματα να σκαρφαλώσουνστο βουνό, γιατίλι συνάντησαν την ηρωική αντίσταση των μαχητών του Γώγου Μπακόλα,

Στέφανος Μ.Φίλος

έβαλαν φωτιά και έκαψαν τα σπίτια του χωριού (31-7-1821). Οι ιδιοκτήτες των σπιτιών αγνάντευαν ναπό το βουνό πώς καίγονταν τα σπίτια τους, όπωψ αγνάνευταν 122 χρόνια αργότερα οι απόγονοί τους, την 25 και 27/10-1943 από την ίδια περίπου θέση, όπως έκαιγαν οι Γερμανοί τα σπίτια τους και σκότωναν τον κόσμο.

Τα μόνα σπίτια που δεν κάηκαν ήταν δύο (2) στη συνοικία Τσακμά. Το ένα ανήκε στον Τσακαγιάννη και το άλλο στον Χρισταγγέλη. Επίσης δεν κάηκε και το Τσακμακείο, που το χρησιμοποίησαν οι Τούρκοι ως διοικητήριο».

Από το βιβλίο του Στέφανου Φίλου, «ΑΓΝΑΝΤΑ ΑΡΤΑΣ», έκδοση Αδελφότητας Αγναντιτών Αθήνας

Έγραψαν

Στην Πλάκα...

«Την θέσην του Πέτα την κυρίεψαν οι Τούρκοι. Και όταν γίνονταν αυτείνιο οι πολέμοι, εμείς εις το κάστρο τραβούσαμε μορτζία από τους Τούρκους δέρονοντας και βασανίζοντας. Εις τα τέλη του Γιουνίου ο Μήτρο Κουτελίδας και ο Μήτρο-Γώγος και και ο Γιαννάκι Ράγγος πολióρκησαν τον Κώστα Πουλή εις το Μοναστήρι των Καλαρρύτων, οπού ήταν με τους Τούρκους. Την ίδια εποχή κινήθη ο Γώγος και πήγε εις την Πλάκα, οπού την βαστούσαν πολιορκία. Τους πολέμησε γενναίως, κυρίεψε την θέση, σκότωσε αρκετούς και πλήθος λάφυρα κόμαν οι Έλληνες και τους πήγαν κυνηγώντα ως δυο ώρες. Αφού έμαθε αυτόν τον χαλασμόν των Τούρκων ο Χουραΐτ-πασσάς εις την γειτονιά του, ότ’ είναι πλησίον-από τα Γιάννενα, και τον κυριεμό της θέσης, στέλνει μίαν

μεγάλη δύναμη περίτου από οκτώ-χιλιάδες και κεφαλή τον Αλήπασσα-Μωραΐτη και άλλους».

Γιάννης Μακρυγιάννης, «Απομνημονεύματα»

Στο στενό έγιναν οι μάχες

«Τις ίδιες ημέρες πήγαν οι Τούρκοι εις τα χωριά Σκορέτζινα και εκεί ήταν ο Κιτζοπάσκος και ο Γιαννηκώστας, γενναίον παλικάρι και καταπληγωμένος από τους πολέμους. Ρίχτηκαν των Τούρκων και εκεί και τους κατάδάλυσαν και σκοτώθηκαν και εκεί Τούρκοι όχι πολλή ποσότη. Την ίδια εποχή πήγαν και εις τα χωριά Άγναντα πολλοί Τούρκοι να σκαλωβώσουν και να χαλάσουν το σκέδιον των Ελλήνων. Πήγε ο Γώγος, ο Κατζικογιάννης, ο Δράκος, οι Τζαβελαίοι και άλλοι αξιωματικοί και άρχισε ο πόλεμος από την αυγή ως το γιάμα πολλά πεισματώδης και γενναίος. Και οι Τούρκοι και οι Έλληνες πολέμησαν αντρείως. Και τους έκαμαν ένα χαλασμόν και εκεί των Τούρκων μεγάλον και τους διάλυσαν».

Γιάννης Μακρυγιάννης, «Απομνημονεύματα»

Έτος χαλασμού...

«...Έτος 1821...θύμηση του χαλασμού, όντας επότησαν οι Τούρκοι όλο το Τζουμέρκο και πήραν το βιο του κόσμου όλο. Είχαν τους Αγναντίτες κλεισμένους στο βουνό και πολέμαγαν μέρες τρεις. Και τους έβγαλαν οι Σουλιώτες και γλίτωσαν τον κόσμο ούλον...»

(Ιστορικών Ενθύμιον που βρέθηκε γραμμένο σ εξώφυλλο εκκλησιαστικού βιβλίου του Μοναστηριού της Παναγίας των Γουριανών Άρτας)

«Κατά τα προηγούμενα, ο Αλή Τοπάλ Πασάς επειγόμενοι να προελάση εις “Σταυρόν” αφήκεν εις τα Ν. Δυτικά Τζουμέρκα ισχυρά τμήματα του στρατού του προς κατάπνιξιν της επαναστάσεως. Ταύτα επιτρέχοντα την χώραν είτε υφίσταντο επιθέσεις των επαναστατών, αίτινες κατέλγηον εις μάχας, είτε και αυτά επιδιώκον την μετ’ αυτών σύγκρουσίν των. Πλην δε τούτου ενεργούντα ερεύνας προς ανακάλυψιν ειδών ή ίχνους σχέσεων επαναστατικής ενοχής, ή και αυτά ταύτα εξευρίσκοντα αφορμάς, δέθεν επί συντηρήσει (τροφοδοσία, υποθάλψη ή στρατολογία) επαναστατικών σωμάτων προέβαιναν εις κακοποιήσιν του αμάχου πληθυσμού, λεηλασίαν και πυρπόλησιν των χωρίων. Συνεπεία των ανωτέρω και εν συνεχεία προς την προηγουμένην μάχην κατά τας αυτάς ημέρας (2-3 Αυγούστου) υπήρξε, και η παρά τα Άγναντα άμεσος επίθεσις και η μετά επτάωρον πεισματώδη μάχην συντριπτική νίκη των οπλαρχηγών Δράκου, Κατσικογιάννη και Τζαβέλλα και τμήματος Τουρκικού στρατού, όπερ και διέλυσαν και ούτως εξεδικήθησαν την καταστροφήν της κομποπόλεως, άμα δε απηγγίστρωσαν και τους υπό του Γώγου δασωθέντας, από τριημέρου όμως ανά τας χράδρας και τας φαράγγας των Τζουμέρκων εκ της πείνης και του ψύχους ταλαιπωρημένους Αγναντίτας. Ομοίως δε, και συγχρόνως σχεδόν, οι οπλαρχηγοί Κίτσο Πάσχος και Γιάννη Κώστας προσβολόντες παρά τα Σχωρέτσινα, και νικήσαντες Τουρκικούς πλαιοφυλακός απεδέσμευσαν και τας εις τα βουνά Αγνάντων καταφυγούσας διακοσίας οικογενείας».

Νικ. Χ. Παπακώστα, «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ», Αθήνα 1967

Αγναντίτες αγωνιστές στην επανάσταση του ‘21

Ο **Στέφανος Φίλος** στο βιβλίο του «Άγναντα Άρτας» γράφει και τα εξής:

«Από τους 400 αγωνιστές, που έχει καταχωρίσει στο βιβλίο του ο κ. **Καρατζένης**, αρκετοί δόλωσαν τόπο καταγωγής τα Τζουμέρκα ή την Άρτα, χωρίς ν’ αναφέρουν το συγκεκριμένο χωριό από το οποίο κατάγονται. Πολλά επώνυμα (όπως **Κώστας Γεωργάκης Καραμπίνης** κλπ), αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι κατάγονται και από την Άγναντα, αλλά ούτε μπορούμε και να το αποκλείσουμε. Ο κ. **Καρατζένης** συνέχισε την έρευνά του και έχει ήδη νέα κατάλογο αγωνιστών του 21 για δημοσίευση. Μεταξύ αυτών συμπεριλαμβάνονται και οι εξής Αγναντίτες:

Ο **Χρήστος Ντούβαλης**, ο οποίος τιμήθηκε με σιδερένιο εθνόσημο.

Ο **Σπύρος Μασαλής**, ο οποίος τιμήθηκε και αυτός με το ίδιο παράσημο.

Ο **Ιωάννης Καπέλης**, που τιμήθηκε με σιδερένιο εθνόσημο, όπως και οι δύο προηγούμενοι.

Ο **Ιωάννης Μάντζαρης**, τιμήθηκε με αργυρένιο

Στα συγκεκριμένα σημεία οι Αγναντίτες «κατέθεσαν τον οβολόν τους» για την απελευθέρωση (Φωτ.: Κώστας Μαυροπάνος)

εθνόσημο, ενώ Ο **Λιόλιος Μάντζαρης** με σιδερένιο εθνόσημο.

Τιμήθηκαν ακόμη 1. **Γεώργιος Αγναντίτης**, που χρησιμοποιήθηκε από το **Δημήτριο Κουτελίδα** ως ταχυδρόμος στην περιοχή Τζουμέρκων και οι 2. **Γιάννης Κώστας** και 3. **Αθανάσιος Φίλος**.

Δημοτικό Συμβούλιο Δήμου Αρταίων: Ένα πικρό ΟΧΙ στην εγκατάσταση Πλωτού Φωτοβολταϊκού Σταθμού παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας στην Τεχνητή Λίμνη Πουρναρίου Ουσιαστική η παρέμβαση της ΠΣΕ

Στις 26 Ιανουαρίου 2022 συνεδρίασε το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Αρταίων με θέμα: «Διατύπωση απόψεων επί της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την εγκατάσταση Πλωτού Φωτοβολταϊκού Σταθμού παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας εγκατεστημένης Ισχύος 103MW στην Τεχνητή Λίμνη Πουρναρίου».

Αποφασίστηκε ομόφωνα ότι το Δημοτικό Συμβούλιο είναι ενάντια στη συγκεκριμένη επένδυση, ζητάει 3μηνη παράταση στη διαβούλευση και σε νέα έκτακτη συνεδρίαση του την Δευτέρα 31/1/22 καλεί τους βουλευτές το νομού, τον περιφερειάρχη και τους άλλους δήμους του νομού να τοποθετηθούν και να οργανώσουν δυναμικές κινητοποιήσεις.

Από το ΔΣ της ΠΣΕ συμμετείχαν ο πρόεδρος **Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος**, ο Γενικός Γραμματέας **Σωτήρης Κολιούσης**, το μέλος **Νίκος Γιαννούλης**. Επίσης, ο **Αντώνης Κοντός**, αν και προσκλήθηκε με την ιδιότητα του προέδρου του συλλόγου Κεντρικών Τζουμερκων, δήλωσε και την ιδιότητα του μέλους του ΔΣ της ΠΣΕ.

Η συνεδρίαση ξεκίνησε με την παρουσίαση της εισήγησης από την υπηρεσία του Δήμου. Σημειώνεται ότι, όπως τονίστηκε πολλές φορές, καθοριστική ήταν η συμβολή της ΠΣΕ στη σύνταξή της, με τη συνεργασία του **Νίκου Γιαννούλη**. Πρώτα δόθηκε ο λόγος στον πρό-

εδρο του ΔΣ της ΠΣΕ **Χρυσόστομο (Μάκη) Κιάμο-Χήτο** ο οποίος χαιρέτισε, και έθεσε το γενικό περίγραμμα της προσέγγισης του ΔΣ της ΠΣΕ για τον ενεργειακό σχεδιασμό στην Ήπειρο, όπως έχει προκύψει από μακρόχρονη μελέτη και αποτυπώθηκε στο σχετικό ομόφωνο ψήφισμα της ΠΣΕ. Κλείνοντας τόνισε ότι όπως και σε άλλες περιπτώσεις οι θέσεις της ΠΣΕ δικαιώνονται!

Στη συνέχεια ο λόγος δόθηκε στον **Νίκο Γιαννούλη** που ενημέρωσε γενικά για τις θέσεις της ΠΣΕ για το ενεργειακό, και κοινοτοποίησε με σύντομα καθαρά λόγια και το πλέγμα χωροθέτησης τέτοιων «επενδύσεων», την ανυπαρξία περιφερειακού σχεδιασμού και ανέδειξε τις έωλες προβλέψεις της συγκεκριμένης μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Η ΠΣΕ συμμετέχει στη σημερινή συζήτηση με τον πρόεδρό της, τον Γενικό Γραμματέα **Σωτήρη Κολιούση** και με δύο μέλη της τον **Νίκο Γιαννούλη** και τον **Αντώνη Κοντό**, ο οποίος έχει και την ιδιότητα του προέδρου των Τζουμερκων.

Να ευχαριστήσουμε για την πρόσκληση και να βεβαιώσουμε πως η ΠΣΕ, διαχρονικά, στα προβλήματα που αντιμετωπίζει η γενέτειρα είναι κοντά, για να μπορέσει να δώσει και εκείνη από την πλευρά της την ώθηση στη λύση των προβλημάτων που κατά καιρούς δημιουργούνται.

Ο χαιρετισμός του προέδρου της ΠΣΕ Μάκη Κιάμου

Πρέπει να πω ότι η ΠΣΕ με απόφασή της,

το ΔΣ αλλά και η Γενική Συνέλευση, είναι κάθετα αντίθετη με τις επενδύσεις που επιχειρούνται να πραγματοποιηθούν στην πατρίδα μας και που άπτονται περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Μια τέτοια επένδυση είναι και αυτή που προγραμματίζεται να γίνει στο Πουρνάρι. Η ΠΣΕ είναι αντίθετη γι' αυτήν την επένδυση, διότι δεν έχει να προσφέρει κάτι περισσότεροι στους περιόικους ειμή μόνο θα υποβαθμίσει την ποιότητα ζωής τους. Άλλωστε θα πρέπει να αναλογιστούμε και να πούμε ότι σε καμία άλλη λίμνη στην Ελλάδα δεν έχουμε παρόμοιο έργο. Γιατί να ξεκινήσουμε από την Άρτα; Δεν υπάρχουν άλλες λίμνες στην Ελλάδα; Η Ήπειρος θα σηκώσει το βάρος παραγωγής όλης της χώρας; Να σηκώσει εκείνο που της αναλογεί. Και όπως είπε η προλαλήσασα έχει το φράγμα του Αράχ-

θου, έχει κάποια άλλα έργα και έχει προσφέρει στο μέτρο του δυνατού στην παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος. Δεν θέλω να πω περισσότερα, να σας κουράσω, διότι ειδικότερος εμού, θα σας αναλύσει και θα τοποθετηθεί με σαφήνεια επί των θεμάτων και των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και εν πάση περιπτώσει επί των θέσεων της ΠΣΕ και των ερωτημάτων που είχαμε θέσει, τα οποία δυστυχώς σήμερα όλα επιβεβαιώνονται και επαληθεύονται.

Θα παρακαλέσω, αγαπητέ κύριε πρόεδρε, να δώσετε το λόγο στον **Νίκο Γιαννούλη**, ο οποίος είναι ειδικότερος ημών, για να μας ενημερώσει και να μας κατατοπίσει και να καταθέσει τις θέσεις και τις απόψεις της ΠΣΕ σχετικά με τα ζητήματα των εγκαταστάσεων των ΑΠΕ στην πατρίδα μας.

Η ομιλία-Παρέμβαση του Νίκου Γιαννούλη

«Με πρόσχημα την κλιματική κρίση, η οποία πηγαιίνει από το κακό στο χειρότερο υπάρχει αυτός ο καταγισμός των επενδύσεων κυρίως στις ΑΠΕ, στις οποίες η ΠΣΕ δεν στέκεται αρνητικά και μακριά από μας κάθε μηδενισμός.

Όμως δεν θα μπορούσαμε να λέμε συνεχώς όχι εδώ όχι εκεί όχι στα Τζουμέρκα, όχι στο Σούλι, όχι στα Ζαγοροχώρια γιατί κάπου θα πρέπει να γίνουν μερικά πράγματα. Ωστόσο, μέσα από επίπονη αναζήτηση που κάναμε καταλήξαμε ότι αυτές όλες οι προσπάθειες θα πρέπει πρώτα και κύρια να υπακούουν σε έναν κεντρικό σχεδιασμό, ο οποίος δεν είναι δική μας εφεύρεση. Είναι απόρροια του Ελληνικού και κοινοτικού νομοθετικού πλαισίου.

Έτσι λοιπόν εμείς καταλήξαμε ότι θα πρέπει να έχουμε έναν περιφερειακό

ενεργειακό σχεδιασμό, ο οποίος θα καθορίζει το μίγμα των πρωτογενών υλών που απαιτούνται για την κατανάλωση της ενέργειας στην Ήπειρο και την παραγωγή του ηλεκτρισμού. Και δεν πρωτοτυπούμε εμείς. Ήδη η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας το έχει κάνει, ήδη έχουν ξεκινήσει η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης. Αυτός ο Περιφερειακός Ενεργειακός σχεδιασμός θα βάλει το γενικό περίγραμμα. Και δεν μπορεί κάθε φορά να λέμε ναι και σ' αυτό ναι και στο άλλο.

Πριν 15 μέρες ανακοινώθηκαν και θα δημοπρατηθούν έργα για το φυσικό αέριο, παροχής φυσικού αερίου στις πρωτεύουσες των νομών. Ιωάννινα, Πρέβεζα, Άρτα και Ηγουμενίτσα. Κι αυτό δεν θα έρθει με αγωγή. Σε κάθε πόλη περιφερειακά θα γίνουν υποσταθμοί υποδοχής του περίφημου υδροποιημένου φυσικού αερίου

από την Αμερική ή από το Αλγέρι. Αυτό ανεξάρτητα από την κριτική αν είναι θετικό ή αρνητικό είναι ένα νέο δεδομένο στο μίγμα παραγωγής ενέργειας στην Ήπειρο. Και βέβαια θα πρέπει εδώ να δούμε την υποκρισία πάρα πολλών και κύρια στην ΕΕ, γιατί ενώ πάμε για μια απαλλαγή από τα ορυκτά καύσιμα, πολύ εύκολα εμείς πήγαμε σε απολιγνιτοποίηση όμως πριν μια εβδομάδα η μόνιμη Επιτροπή της ΕΕ βάφτισε ως «πράσινη ενέργεια» την πυρηνική ενέργεια και το πράσινο αέριο. Άρα έχουμε και τέτοιες καινούργιες εξελίξεις.

Θα πρέπει να γίνει αμέσως ο Περιφερειακός ενεργειακός σχεδιασμός και μάλιστα η ίδια η μελέτη που έχει κατατεθεί επικαλείται σύμφωνα με τον Περιφερειακό Ενεργειακό Σχεδιασμό Δυτικής Ελλάδας. Εκπληρώσει. Ο καθένας να το κρίνει. Αναγνωρίζει την αναγκαιότητα Πε-

ριφερειακού Ενεργειακού Σχεδιασμού και μας παραπέμπει στον Περιφερειακό Ενεργειακό Σχεδιασμό της Δυτικής Ελλάδας, που δεν έχουμε καμία σχέση και είναι υπαρκτός.

Πάλι η μελέτη λέει ότι πρέπει να προσαρμοστούμε στο Ειδικό Εθνικό Χωροταξικό για τις ΑΠΕ, το οποίο είναι του 2008. Όμως από το 2015 ήδη έχει ανατεθεί η τροποποίηση και η επικαιροποίηση και μάλιστα φυσιολογικά, γιατί μετά από 14 χρόνια έχει ανατραπεί όλο το περιβάλλον, όλη η νομοθεσία και όλη η ιστορία γύρω από τις ΑΠΕ. Και είναι να παραδοθεί μέσα στο 2022.

Αρα λοιπόν, δεν μπορούμε να επικαλούμαστε το Ειδικό Χωροταξικό των ΑΠΕ του 2008, όταν σε λίγους μήνες θα παραδοθεί το αντίστοιχο επικαιροποιημένο του 2022. Και στο πλαίσιο αυτού θα πρέπει άμεσα να προχωρήσει η Περιφέρεια στο

Ειδικό Περιφ. Χωροταξικό των ΑΠΕ, όπως επικαλείται μέσα η μελέτη. – Ειδικό Χωρικό Σχεδιασμό για υδατοκαλλιέργειες, Ειδικό Χωρικό Σχεδιασμό για τα Ύδατα, τα σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών, Ειδικό Σχέδιο για τις πλημμύρες και άλλα ειδικά σχέδια που υπάρχουν στην Ήπειρο. Το μόνο που λείπει είναι το Ειδικό Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης των ΑΠΕ.

Επειδή η μελέτη επικαλείται σχέδιο Διαχείρισης λεκανών απορροής του υδατικού διαμερίσματος της Ηπείρου, ένα από τα 14, το πιο πλούσιο στη χώρα μας, στο πλαίσιο αυτό υπάρχει υποχρέωση να συνταχθεί ειδικό διαχειριστικό σχέδιο της λεκάνης απορροής του ποταμού Αράχθου και των άλλων ποταμών. Αλλά αυτόν τον «πανεμένο» ποταμό δεν μπορούμε να τον βλέπουμε κάθε φορά αποσπασματικά και σημειολογικά. Εδώ σήμερα θα κάνουμε

«Αφήστε αυτόν τὸν ὁμορφὸ κόσμον νὰ δαιμονιώνεται ἀνακυκλώνοντας τὸ αὐριό μὲς στὶς πηγές του» Νικηφόρος Βρεττάκος

«Θα γίνει ένα “λαμπόγυαλο” το οποίο αλλοιώνει όλη την αισθητική του τοπίου και φυσικά και τα κλιματολογικά δεδομένα»

αυτό, παλιότερα κάναμε αυτό, πιο πάνω θα κάνουμε το άλλο. Ενθυμούμαι είχα συμμετάσχει στον αγώνα κατά του φράγματος που σχεδίαζε η “ΜΗΧΑΝΙΚΗ Α.Ε” στον Άραχθο. Και μετά από πολύ αγώνα στο Συμβούλιο Επικρατείας όλη η προσπάθεια αυτή δικαιώθηκε και ακυρώθηκε. Όμως πιο πάνω σχεδιάζουν κι άλλα υδροηλεκτρικά. Ποια είναι η φέρουσα ικανότητα του ποταμού; Πόσα Υ/Η θα αντέξει αυτό το ποτάμι και πόσες παρεμβάσεις; Η Ευρωπαϊκή Οδηγία, αλλά και το Σχέδιο Διαχείρισης Λεκανών Απορροής (ΣΔΛΑΠ) λέει ότι θα πρέπει να υπάρχει μια οριστική ολοκληρωμένη διαχείριση των ποταμών.

Τα δύο φράγματα επειδή δεν λειτούργησαν σωστά και δεν τήρησε η ΔΕΗ τις δεσμεύσεις που είχε , είχαν τεράστιες επιπτώσεις στην ευρύτερη περιοχή. Καταρχάς μέσα στο Σχέδιο Διαχείρισης Λεκανών Απορροής ο Μετασβίτικος, ο Άραχθος, ο Λούρος και ο Αμβρακικός έχουν χαρακτηριστεί “ευαίσθητες περιοχές”. Αντίστοιχα ο κάμπος της Άρτας-Πρέβεζας έχει χαρακτηριστεί ως “ευπρόσβλητη περιοχή”. Τι σημαίνει αυτό; Ότι είναι έντονη η νιτροποίηση, λόγω της αλόγιστης χρήσης των λιπασμάτων και έχει βγει αντίστοιχο Προεδρικό Διάταγμα προκειμένου να βελτιωθεί αυτή η κατάσταση. Έχει σταματήσει η λεγόμενη λίπανση του κάμπου, έχει σταματήσει η φερτίλ ύλη να τροφοδοτεί τον κάμπο με αποτέλεσμα η αγροτική οικονομία αυτή την στιγμή να υποχωρεί. Δηλαδή κάνουμε κάτι, αλλά το ποτάμι είναι ενιαίο και υπάρχει κι ένας άλλος ρόλος του ποταμού αυτού. Είναι ένας από τα πνευμόνια του Αμβρακικού κόλπου. Αυτή τη στιγμή ο κάμπος της Άρτας υποφέρει. Δεν θα το δούμε αυτό; Και όχι μόνον αυτό, έχουμε υποβάθμιση του υδροφόρου ορίζοντος και έχουμε το φαινόμενο της υφαλμύρισης. Προχώρησε μέσα το θαλασσινό νερό.

Ζητούμε να γίνουν τα σχέδια τα διαχειριστικά και μέσα σε αυτά τα πλαίσια θα κληθούμε να βρούμε προτάσεις. Διότι δεν είναι τοπική η αντιμετώπιση του πλω-

τού φωτοβολταϊκού που λέει πχ. η μελέτη “ότι δεν θα έχει καμιά επίπτωση...” Μα ο υδροφόρος ορίζοντας της Ηπείρου είναι συγκοινωνούντα δοχεία. Ο γεωλογικός σχηματισμός της Ηπείρου κατά 69% είναι ασβεστόλιθος, διαπερατός. Το “καρσικό σύστημα” του Μιτσικελίου τροφοδοτεί την Παμβώτιδα, Άραχθο, Λούρο, Καλαμά και γενικότερα επικοινωνούν σαν συγκοινωνούντα δοχεία και στη συνέχεια πάλι ο Άραχθος τροφοδοτεί όλον τον κάμπο. Δεν μπορούμε να προσεγγίσουμε σημειακά λοιπόν τα υπόγεια νερά. Τα υπόγεια νερά αλληλεπικοινωνούν. Και κάθε επίπτωση όσο και ανώδυνη να είναι έχει επιπτώσεις παρακάτω.

Να σημειώσω και για το τοπίο, το οποίο το προσπερνάμε έτσι. Είναι Ευρωπαϊκή οδηγία, είναι νόμος του κράτους και δεν είναι η αισθητική του τοπίου ένα απλό πράγμα που λέει εδώ η μελέτη ότι “δεν θα αλλοιωθεί διότι το κάθε πόνελ – η πίσω του πλευρά- θα έχει απόσταση από την επιφάνεια ενάμιση μέτρο”. Αυτό είναι το πρόβλημα ή ότι θα γίνει ένα “λαμπόγυαλο” το οποίο αλλοιώνει όλη την αισθητική του τοπίου και φυσικά και τα κλιματολογικά δεδομένα. Και μιλάει για αποστάσεις λες και είναι στο πουθενά. Η Άρτα είναι 3,5χλμ, 1100 στρέμματα καθρέφτες επίπτωση τεράστια το καλοκαίρι. Ο ατμοσφαιρικός αέρας δεν είναι στάσιμος πάνω από την λίμνη. Μεταφέρεται.

Είναι πολλές οι επιπτώσεις κι εκείνο που θέλω να σημειώσω είναι το εξής: Θα μπορούσε να πει κανείς είστε αρνητικοί; Για να δούμε όμως; Το τελευταίο διάστημα την 5ετία στην Ήπειρο έχουμε πολλές εγκαταστάσεις ΑΠΕ. Πόσες πρέπει να γίνουν; Σύμφωνα με δημοσίευμα της “ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ” με το ρυθμό που πάμε η Ελλάδα θα υπερκεράσει κατά 6 φορές το στόχο που έχει στα Αιολικά Πάρκα!! (σχετ.γράφημα στο τέλος του κειμένου).

Το 2030 η ΕΕ έχει στόχο συμμετοχής των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα κατά 30%. Εμείς το κάναμε 35%. Και ήδη όχι μόνο το πλησιάζουμε θα το υπερκεράσουμε. Που πάμε; Είναι πολλά τα συμφέροντα,

Λεζάντα: Το νερό είναι εθνικός πλούτος. (Φωτ.: Γιάννης Καραμπούλας)

70% είναι οι επιδοτήσεις στην περιφέρειά μας από Προγράμματα. Και βέβαια το αντίτιμο το βλέπουμε είναι ενεργειακή φτώχεια και πολλά άλλα που μας περιμένουν.

Δεν υπάρχει και εμπειρία διεθνώς. Πουθενά όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά στην ΕΕ. Ψάχνουμε όλοι, όσοι ασχολούμαστε επιστημονικά να δούμε κάποια δεδομένα. Δεν υπάρχουν. Ξέρετε που υπάρχουν στην Κίνα και το Βιετνάμ. Αν δείτε τη φωτογραφία που παραθέτει μέσα η μελέτη των φωτοβολταϊκών από την Κίνα είναι μια απέραντη έκταση σε λιμνάζοντα ύδατα κι εκεί έχει γίνει το φωτοβολταϊκό. Αλλά μιλάμε σε μια έρμη. Τα μεγέθη δεν συγκρίνονται. Το ανάγλυφο της Ηπείρου και κύρια της περιοχής της Άρτας με αυτά της Κίνας είναι στη σφαίρα της φαντασίας. Κι εδώ πάλι όχι μόνο πρωτοπορούμε στην Ευρώπη, αλλά και στην Άρτα πάμε να κάνουμε κάτι που δεν έχει γίνει πουθενά στην Ευρώπη για να μας μεταφέρουν και μια εμπειρία.

Να σημειώσω επίσης αυτό που παραθέτει η μελέτη σαν μοντέλο για τα κλιματολογικά φέρει μια ημερομηνία από το 2017. Είναι ζήτημα και αυτό. Δεν θέλω επιστημονικά να μπω σε λεπτομέρειες. Με ποια λογική επιλέχθηκε το 2017 σαν σημείο αναφοράς για να γίνει σύγκριση.

Η κλασική Ελλάδα εκτός των άλλων μας πριμοδότησε και με πολύ σοφία για την αντιμετώπιση του περιβάλλοντος. Ο πολύπαθος Άραχθος μου φέρνει στο μυαλό τον μύθο του Αχελώου. Κι αυτός πολύπαθος. Πάλεψε ο Αχελώος με τον Ηρακλή και ο Αχελώος ήταν ένας άνθρωπος με κεφαλή ταύρου. Στην πάλη αυτή πάλεψε η φύση με την υπερδύναμη που ήταν ο Ηρακλής. Σήμερα είναι ο τεχνολογικός εξοπλισμός, η εξέλιξη. Και τότε πότε επιτυχημένο είναι το παράδειγμα του μύθου. Η σύγκρουση ανόμιων πραγμάτων με όχι ίδια κριτήρια. Στην πάλη αυτή ο Ηρακλής έκοψε το ένα κέρατο από το κεφάλι του. Κι ο Αχελώος βλέποντας την εικόνα του στο ποτάμι, τον παρακαλούσε να το δώσει πίσω. Και τι θα μου δώσεις του είπε ο Ηρακλής. Θα σου δώσω το “κέρα της Αμάλθειας”, του απάντησε. “Την Αμάλθεια” όλη η κλασσική Ελλάδα την είχε ως πρόδο, ευφορία κλπ...

Σας ευχαριστώ θερμά»

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αν κατασκευαστούν και λειτουργήσουν όλα τα αιολικά πάρκα που έχουν αιτηθεί άδεια, τότε η Ελλάδα θα ξεπεράσει το δεσμευτικό στόχο της έναντι της ΕΕ κατά έξι φορές!

Παρέμβαση του Αντώνη Κοντού

«Εγώ κατάγομαι από το Δίστρατο που το μισό χωριό μου βρίσκεται μέσα στην λίμνη του Πουρναρίου . Ο Άραχθος κύριε Πρόεδρε, αγαπητοί συμπατριώτες, έχει εξαντληθεί ενεργειακά με τα δύο μεγάλα φράγματα, το Πουρνάρι Ι και ΙΙ. Πάνω σε αυτό

«Η φύση και το περιβάλλον είναι κοινωνικά αγαθά και δεν μπορούν να αποτελούν εμπόρευμα. Η ενέργεια είναι στρατηγικής σημασίας αγαθό για την χώρα. Κινεί την βιομηχανία, μεταφέρει εμπορεύματα και ανθρώπους, προσφέρει ζεστασιά το χειμώνα και δροσιά στον καύσωνα. Χωρίς την ενέργεια είναι άχρηστα τα κινητά και οι οικιακές συσκευές.

Είναι λοιπόν πολύ σοβαρό ζήτημα η ανάθεση της ενέργειας σε κάποιον όμιλο ή ιδιώτη, που δεν πρόκειται να σκοπιστεί να καλύψει τις παραπάνω ανάγκες, αλλά μόνο να προσποριστεί τα προσδοκώμενα κέρδη του. Η ανάθεση στην επιχειρηματική δραστηριότητα περιορίζει –και εξοβελίζει παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες, όπως η κτηνοτροφία, η μελισσοκομία και ο τουρισμός. Κανένας απ’ τους μεγαλόστομους επενδυτές δεν πρόκειται να ενδιαφερθεί για το περιβάλλον, για την υγεία του κόσμου, για τις θέσεις εργασίας. Μάλιστα η τελευταία εκτόξευση των τιμών του ρεύματος κονιορτοποίησε τις θεωρίες ότι οι ΑΠΕ θα προσφέρουν και «φτηνό ρεύμα», εκτός απ’ τις μέχρι τώρα διαφημιζόμενες –αλλά ανύπαρκτες- θέσεις εργασίας.

Η αντίθεση των φορεων σε όποια έργα κρίνονται ασύμφορα για την περιοχή τους δεν μπορούν να περιορίζονται στον τοπικό περίγυρο. Πρέπει να στοιχίζονται με το γενικότερο πλαίσιο της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας (ΠΣΕ) για συνολικό ενεργειακό σχεδιασμό σε όλη την Ήπειρο. Εάν μάλιστα είναι δυνατόν να εμπλουτίζουν αυτή την πρόταση για το συνολικό σχεδιασμό».

Από την απόφαση του Γενικού Συμβουλίου της ΠΣΕ (12.5.2021)

το σκεπτικό στηρίχτηκε και το Συμβούλιο της Επικρατείας και ακύρωσε το άλλο φράγμα στον Άγιο Νικόλαο πριν από μερικά χρόνια. Και η λίμνη του Πουρναρίου Άραχθος είναι, νερά από τον Άραχθο έχει! Όμως τώρα θέλουν να κάνουν άλλη μια επένδυση, επένδυση σε εισαγωγικά, με 103 Mw ακόμα και με 1,140 στρέμματα φωτοβολταϊκα. Εγώ υπολόγιζα να είναι 50 έως 100 στρέμματα! Όταν είδα ότι είναι 1.140 στρέμματα, λέω έλεος! Αυτοί τι πάνε να κάνουν εδώ πέρα; Παρόλο που από την κοινοτική οδηγία η κάλυψη είναι 5,5% όταν η λίμνη είναι στην ανώτατη στάθμη. Πότε όμως είναι στην ανώτατη στάθμη; Τον Μάιο και τον Ιούνιο ! Το ξέρουμε, το βλέπουμε όλοι μας, τον Αύγουστο η στάθμη της λίμνης φτάνει στην Κάτω Καλεντίνη. Μένει το 1/4 η το 1/5 της λίμνης και το 5,5% γίνεται 25 και 30%. Άρα είναι από χέρι παράνομοι.

Δεν έχω καταλάβει ακόμη αγαπητοί συμπατριώτες, γιατί θα πρέπει η Άρτα να γίνει ο μέγας παραγωγός των ΑΠΕ; Αν και κατά την γνώμη μου αυτό το ποσοστό των ΑΠΕ που μας αναλογεί σαν νομός, τον έχουμε δώσει στον κρατικό κουρβανά χωρίς να πάρουμε τίποτα, κανένα αντάλλαγμα, ούτε 1% έκπτωση στο ρεύμα που μας είχε τάξει και καμία ανάπτυξη! Μα τί ανάπτυξη; Με τις πινακίδες που είχαν βάλει πριν 40 χρόνια γύρω από την λίμνη ότι είναι επικίνδυνο και μην πλησιάζετε την

λίμνη, γιατί η στάθμη ανεβαίνει απότομα; Για μένα, δεν μπορεί να θεωρηθεί καν ΑΠΕ αυτή η επένδυση που θέλουν να κάνουν με τα Φ/Β, διότι μια επένδυση, μια κατασκευή, που θα αλλάζει την ποιότητα του νερού και θα την αλλάζει! Ξενύχτησα δύο βραδιές για να την διαβάσω! Και τι διάβασα; Θα ελέγχει λέει την αύξηση των φωσφορικών, της χλωροφύλλης, των βαρέων μετάλλων, της θερμοκρασίας του νερού! Άρα θα υπάρχει πρόβλημα στο νερό, στην ποιότητα του νερού! Δεν είδα όμως πουθενά μέσα στις 450 σελίδες, να μας πει τι θα κάνει όταν αυξηθεί η θερμοκρασία, τι θα κάνει όταν θα βλέπουμε τα ψάρια ψόφια ανάποδα στην επιφάνεια , επειδή θα αυξηθεί η θερμοκρασία του νερού της λίμνης! Θα πάρει τα Φ/Β και θα τα βγάλει στην άκρη; 1.140 στέμματα φωτοβολταϊκά; Δεν μας λέει τι θα κάνει; Μας λέει ότι θα ελέγχει! Ποιος θα ελέγχει; Η ίδια η εταιρεία; «Γιάννης πίνει και Γιάννης κερνάει». Εγώ θα ήμουν πολύ πιο ήσυχος αν το ήλεγχε κάποιος ανεξάρτητος φορέας. Ποιος μου λέει εμένα ότι αν η αύξηση της θερμοκρασίας για παράδειγμα

, αντί για 8 με 10 βαθμούς μας λένε αυτοί ότι είναι μόνο 3 βαθμοί; Ποιος θα τους ελέγχει;

Καλύφθηκαν πάρα πολύ από τον κο Γιαννούλη. Εμείς στην Πανηπειρωτική τον έχουμε καθηγητή στα θέματα του ενεργειακού!

Δεν θα πω περισσότερα. Αυτό που θέλω όμως να πω είναι πως χαμένος αγώνας είναι μόνο αυτός που δεν κάνουμε.

Άρα, θα πρέπει να κάνουμε τον αγώνα μας και θα τον κερδίσουμε, όπως κερδίσαμε και αυτόν στο φράγμα του Αγ. Νικολάου. [...]

Θα τον πιστέψουμε τον αγώνα μας, θα τον κερδίσουμε και θα αξιοποιήσουμε την περιοχή μας , όπως εμείς θέλουμε και όπως εμείς ξέρουμε. Έχουμε επενδυτές , έχουμε το δικό μας πρόγραμμα για να αξιοποιήσουμε την περιοχή μας. Ένα πρόγραμμα στον ήπιο εναλλακτικό τουρισμό! Θα αξιοποιήσουμε το πλεονέκτημα της περιοχής μας που είναι μια πανέμορφη περιοχή, που όποιος έρχεται για πρώτη φορά μαγεύεται από την περιοχή μας! Δεν θέλουμε να στραβώνεται από τα 1.140 στρέμματα Φ/Β. Ευχαριστώ πάρα πολύ που με ακούσατε και καλόν αγώνα να έχουμε!

Συνέχεια στη σελ. 10

Δημοτικό Συμβούλιο Δήμου Αρταίων: Ένα πικρό ΟΧΙ στην εγκατάσταση Πλωτού Φωτοβολταϊκού Σταθμού παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας στην Τεχνητή Λίμνη Πουρναρίου

Συνέχεια από τη σελ. 9

Η δευτερολογία του Ν. Γιαννούλη

Ο Νίκος Γιαννούλης πήρε το λόγο για δεύτερη φορά προκειμένου να απαντήσει στο ερώτημα: Γιατί επιλέχτηκε το Πουρνάρι;

«Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας έχουν ένα τεράστιο μειονέκτημα. Ποιο; Το ότι δεν είναι παντός καιρού. Όταν δεν υπάρχει ήλιος και όταν δεν υπάρχει αέρας έχουμε μπλακ άουτ.

Και φέτος αυτό συνέβη και πέρυσι με την ΜΗΔΕΙΑ και μπήκαν πάλι μπροστά οι λιγνιτικοί σταθμοί. Δεν υπάρχει αποθήκευση. Γι' αυτό «θα βγούνε» έργα αποθήκευσης που έχουν μεγάλο κόστος.

Τι έκανε η ΤΕΡΝΑ στον Αχελώο; Ήδη έχει εγκριθεί και προχωρά το περίφημο θέμα της αντιλιοταμίευσης. Από το φράγμα στον Αχελώο μια ανεμογεννήτρια ανεβάζει επάνω το νερό, το κρατάει και μετά με φυσική ροή δημιουργεί ρεύμα. Και αυτό για να έχει πάντα ρεύμα. Τι θέλει να κάνει

εδώ πέρα; Το αναφέρει η μελέτη. Υπάρχει το πλεονέκτημα της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας. Όταν τα φωτοβολταϊκά δεν παράγουν ρεύμα, θα βοηθάει το υδροηλεκτρικό. Έχει αυτό το μεγάλο πλεονέκτημα. Γιατί θα συμπράξουν τελικά. Και όταν κατεβαίνει η στάθμη του νερού και υπάρχει πρόβλημα το υδροηλεκτρικό θα βοηθάει το φωτοβολταϊκό. Το κύριο είναι αυτό. Το αναφέρει ρητά η μελέτη. Υπάρχει το πλεονέκτημα της συνδυασμένης παραγωγής ρεύματος των δύο συστημάτων, φωτοβολταϊκών και υδροηλεκτρικών.

Η παρέμβαση του Γ. Γραμματέα της ΠΣΕ Σωτήρη Κολιούση

Νομίζω ότι η δουλειά που έχουμε κάνει ένα χρόνο τώρα στην ΠΣΕ της οποίας το

επιστημονικό υπόβαθρο έχει αναλύσει συνοπτικά ο κ. Γιαννούλης, είναι πάρα πολλές σελίδες η όλη δουλειά, αναφέρεται στα εξής: Το ότι το περιβάλλον δεν είναι εμπόρευμα, δεν μπορεί κάποιος να το χρησιμοποιήσει για να βγάλει λεφτά. Μπορεί ο τίτλος σε διάφορες μελέτες να είναι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, μελέτες για να προστατέψουν το περιβάλλον, αλλά κρύβουν αυτοί οι τίτλοι ένα βασικό χαρακτηριστικό. Είναι μελέτες για να βγάλουν κάποιοι λεφτά. Δεν τους ενδιαφέρει το περιβάλλον ούτε οι ΑΠΕ ούτε η πράσινη ανάπτυξη κι ούτε τα «πράσινα άλογα». Τους νοιάζει μόνο να βγάλουν χρήματα. Έχουμε φτάσει στο σημείο κάθε ραχούλα στην Ήπειρο να φυτρώνει ένα αιολικό, κάθε ρεματάκι, κάθε 500 μέτρα, να έχει μια ήπια, σε

εισαγωγικά, παρέμβαση ένα φράγμα, κάθε πλάγιό να έχει ένα φωτοβολταϊκό. Ε, τώρα βρήκαμε και μια τεράστια έκταση, μια λίμνη να τη φορτώσουμε με τα φωτοβολταϊκά. Το αποτέλεσμα όλων αυτών είναι αντί να έχουμε φθηνότερο ρεύμα, να έχουμε ακριβότερο. Το βλέπουμε όλοι στον λογαριασμό μας. Αντί να έχουμε επάρκεια ενέργειας, έχουμε ενεργειακή φτώχεια. Δεν μπορεί άλλο να χρησιμοποιείται ο τόπος μας για καταστάσεις τέτοιου είδους».

Η δευτερολογία του προέδρου της ΠΣΕ Μάκη Κιάμου

Θέλω να πω ότι οι τοποθετήσεις όλων, μας βρίσκουν σύμφωνους. Είμαστε όλοι προς την ίδια κατεύθυνση. Κρατώ μια φράση ενός προλαλήσαντος που είπε: «Το λάο θα τον σώσει ο λαός». Είναι γεγονός, αν δεν κινηθούμε, δεν θα μπορέσουμε να φτάσουμε στο αποτέλεσμα που πρέπει να φτάσουμε. Να κάνω δυο παρατηρήσεις που αφορούν το νομικό σκέλος της υπόθεσης και από εκεί και πέρα να μας επιτρέψετε να αποσυρθούμε. Δεν υπάρχει ειδικό πλαίσιο το οποίο καθορίζει τον τρόπο αδειοδότησης των πλωτών φωτοβολταϊκών. Άρα και

για το συγκεκριμένο δεν μπορεί να υπάρξει κάτι, εκτός και αν φτιάξουν κάτι πρόχειρο, το οποίο θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε. Δεύτερον θα πρέπει να πω ότι η ΔΕΗ η οποία εκμισθώνει ή παραχωρεί στην ΤΕΡΝΑ, τι εκμισθώνει; Τι παραχωρεί; Τον εθνικό πλούτο, το νερό. Ιδιοκτησία της ΔΕΗ είναι μόνο το φράγμα, το τοίχωμα που εμποδίζει τη διέλευση του νερού. Ο υπόλοιπος χώρος είναι χώρος που ανήκει στο Ελληνικό Δημόσιο ή στους Δήμους. Άρα γι' αυτό θα πρέπει να ερευνήσουμε και να δούμε με ποιον τρόπο μπορεί η ΔΕΗ να εκμισθώνει το χώρο της λίμνης. Το νερό, επαναλαμβάνω είναι εθνικός πλούτος. Μπορεί η ΔΕΗ να εκμισθώνει ή να παραχωρεί τον εθνικό πλούτο; Αυτές οι δυο παρατηρήσεις. Από την πλευρά μας, εμείς πάντα θα συμπορευόμαστε με τις αποφάσεις των τοπικών κοινωνιών. Δεν θα υπάρξει περίπτωση να αλλάξει κάτι και στην απόφαση που θα πάρετε και σ' οποιαδήποτε προσπάθεια, σ' οποιονδήποτε αγώνα, περαιτέρω, είμαστε στη διάθεσή σας με οποιοδήποτε τρόπο επιλέξετε.

Επιστολές της ΠΣΕ για τη συμμετοχή στο πολυαφιέρωμα

Τις προϋποθέσεις συμμετοχής στο «διά ζώσης πολυαφιέρωμα της ΠΣΕ με τίτλο “Ηπειρώτες εικαστικοί και λογοτέχνες”» γνωστοποίησε το Διοικητικό Συμβούλιο της Συνομοσπονδίας με επιστολές του προς τους εικαστικούς, λογοτέχνες και τα μουσεία. Επίσης, με επιστολή του, το ΔΣ ζητά τη συνδρομή των σωματείων μελών της ΠΣΕ στην λειτουργία του πολυαφιερώματος.

Στις τέσσερις επιστολές αναφέρονται γενικά για το πολυαφιέρωμα τα εξής:

«Αγαπητοί συμπατριώτες,

Το διά ζώσης πολυαφιέρωμα της ΠΣΕ με τίτλο “Ηπειρώτες εικαστικοί και λογοτέχνες”, θα γίνει στην Τεχνόπολη του Δήμου Αθηναίων στο Γκάζι, στο κτίριο Δ10 και στο έναντι αυτού Αμφιθέατρο Μιλτιάδης Έβερτ, το χρονικό διάστημα από 22/02/2022 μέχρι 01/03/22. Συγκεκριμένα την Τρίτη 22/02/22 και την Τετάρτη 23/02/22, θα γίνει η συγκέντρωση των έργων των εικαστικών και των βιβλίων των λογοτεχνών και παράλληλα το στίσιμο της έκθεσης. Η έκθεση θα είναι ανοιχτή για το κοινό από την Πέμπτη 24/02/22 μέχρι και την Δευτέρα 28/02/22 από 10.00 έως 21.00. Το κατέβασμα της έκθεσης και η απομάκρυνση των έργων και των βιβλίων θα γίνει την Τρίτη 01/03/22, από τις 08.00 το πρωί, μέχρι τις 15.00

Στο αφιέρωμα αυτό παίρνουν μέρος 139 εικαστικοί, 109 λογοτέχνες, 6 Πινακοθήκες και Μουσεία της Ηπείρου και 3 Πνευματικά Ιδρύματα...

Για οποιαδήποτε απορία η διευ-

κρίνιση καλέστε στη Γραμματεία της ΠΣΕ, την κα Όλγα Φώτη, στα τηλ. 2103243822, 2103241137 ή στο email. info@panepirotiki.com»

■ Εικαστικοί

Για τους εικαστικούς αναφέρονται τα εξής: «Οι εικαστικοί που θα λάβουν μέρος στο αφιέρωμα αυτό θα συμμετάσχουν με ένα έργο ο καθένας, οι μεν ζωγράφοι διαστάσεων μέχρι 70 x 100εκ. έτοιμο για ανάρτηση, οι δε γλύπτες με ένα γλυπτό ανάλογων διαστάσεων, μαζί με τη βάση του εφ' όσον χρειάζεται. Εξυπακούεται ότι στην πίσω πλευρά του ζωγραφικού έργου και σε κατάλληλη θέση με αυτοκόλλητο στα γλυπτά, θα αναγράφονται το Ονοματεπώνυμο του Καλλιτέχνη, καθώς και οι διαστάσεις του έργου, ο τίτλος και το υλικό του.

Οι εικαστικοί δημιουργοί, μπορούν να φέρουν τα έργα τους για την έκθεση με έναν από τους ακόλουθους δυο τρόπους.

1. Όσοι είναι στην Ήπειρο μετά από συνεννόηση με την αντιπρόεδρο του Συλλόγου Εικαστικών Ηπείρου κ. Ευδοκία Παπαγεωργίου τηλ: 2651081316-6947931593, να παραδώσουν τα έργα τους στην ίδια, μέχρι και το Σάββατο 19/02/2022 και εμείς θα φροντίσουμε για την τελική μεταφορά. Όσοι δημιουργοί έχουν έδρα την Πάτρα, μπορούν να παραδίδουν τα εικαστικά έργα τους στο Πνευματικό Κέντρο «**Το Σπίτι του Ηπειρώτη**» στην υπεύθυνη κα Μαντώ Κάτσιου με κιν. τηλ. 6977446506 και εμείς θα φροντίσουμε για την παραλαβή και επιστροφή τους.

2. Οι διαμένοντες στην Αθήνα αλλά

και αλλού, μπορούν να πάνε τα έργα τους στα γραφεία της ΠΣ, Κλεισθένους 15, ΤΚ 10552, 7ος όροφος, στην Πλατεία Κοτζιά και να τα παραδώσουν στη Γραμματεία στην κα Όλγα Φώτη κάθε εργάσιμη μέρα από ώρα 09.00-15.00, κατά το χρονικό διάστημα από τη Τετάρτη 09/02/22 μέχρι και τη Δευτέρα 21/02/22. Οι γλύπτες τα έργα τους (μεγάλων διαστάσεων) μπορούν να τα φέρουν την Τρίτη 22/02/22 στην Τεχνόπολη στο Γκάζι, τις ώρες 09.00-15.00 και στην περίπτωση που κάποιος από αυτούς αδυνατεί να φέρει το γλυπτό του, αυτό μπορεί να γίνει από άτομα της Πανηπειρωτικής»

■ Λογοτέχνες

Για τους λογοτέχνες αναφέρονται τα εξής: «Οι λογοτέχνες που θα λάβουν μέρος στο αφιέρωμα αυτό θα συμμετάσχουν με δύο βιβλία του ο καθένας, που μπορούν να τα φέρουν για την έκθεση με έναν από τους ακόλουθους δυο τρόπους.

1. Οι διαμένοντες στην Αθήνα αλλά και αλλού, μπορούν να πάνε τα βιβλία τους στα γραφεία της ΠΣΕ, Κλεισθένους 15, ΤΚ 10552, 7ος όροφος, στην Πλατεία Κοτζιά και να τα παραδώσουν στη Γραμ-

ματεία στην κα Όλγα Φώτη κάθε εργάσιμη μέρα από ώρα 09.00-15.00, κατά το χρονικό διάστημα από τη Τετάρτη 09/02/22 μέχρι και τη Δευτέρα 21/02/2022. Όσοι δημιουργοί έχουν έδρα την Πάτρα, μπορούν να παραδίδουν τα βιβλία τους στο Πνευματικό Κέντρο «Το Σπίτι του Ηπειρώτη» στην υπεύθυνη κα Μαντώ Κάτσιου με κιν. τηλ. 6977446506 και εμείς θα φροντίσουμε για την παραλαβή και επιστροφή τους.

2. Οι διαμένοντες εκτός Αθηνών (αλλά και οι εντός αυτής), με αποστολή μέσω των ΕΛΤΑ, η δια μέσου courier με αποδέκτη την ΠΣΕ, στην ως άνω διεύθυνση με μέριμνα αυτά να ταχυδρομηθούν έγκαιρα για να φθάσουν μέχρι 21/02/2022.»

■ Μουσεία - Πινακοθήκες

Για τις Πινακοθήκες και τα Μουσεία αναφέρονται: «Οι Πινακοθήκες, τα Μουσεία και τα Ιδρύματα που θα λάβουν μέρος στο αφιέρωμα αυτό θα συμμετάσχουν με το υλικό που οι ίδιοι θα επιλέξουν, δηλαδή φυλλάδια, ένα αντιπροσωπευτικό έργο από τη συλλογή, βιβλία, προσπέκτους, ένα μπάνερ διαστάσεων 70x150εκ, βίντεο διάρκειας 1-2 λεπτών για προβολή στο πάουερ πόντ και ότι άλλο κρίνουν και θα το παρουσιάσουν στον χώρο που θα τους διατεθεί στην αίθουσα Δ10.

Οι υπεύθυνοι των ως άνω φορέων πολιτισμού, μπορούν να φέρουν το υλικό τους για το αφιέρωμα, με έναν από τους ακόλουθους δυο τρόπους.

1. Όσοι έχουν έδρα στην Ήπειρο μετά από συνεννόηση με την αντιπρόεδρο του Συλλόγου Εικαστικών Ηπεί-

ρου κ. Ευδοκία Παπαγεωργίου τηλ 2651081316-6947931593, μπορούν να παραδώσουν το υλικό τους συσκευασμένο, μέχρι το Σάββατο 19/02/2022, στην ίδια και εμείς θα φροντίσουμε για την τελική μεταφορά.

2. Οι έχοντες έδρα στην Αθήνα αλλά και αλλού, μπορούν να πάνε το υλικό τους είτε στα γραφεία της ΠΣΕ, Κλεισθένους 15, ΤΚ 10552, 7ος όροφος, στην Πλατεία Κοτζιά και να το παραδώσουν στη Γραμματεία στην κα Όλγα Φώτη, κάθε εργάσιμη μέρα από ώρα 09.00-15.00, κατά το χρονικό διάστημα από την Τετάρτη 09/02/22 μέχρι και τη Δευτέρα 21/02/22, είτε την Τρίτη 22/02/22, από 09.00-15.00 στην αίθουσα Δ10 στην Τεχνόπολη του Δήμου Αθήνας στο Γκάζι».

■ Σωματεία - μέλη

Στην επιστολή προς τα Σωματεία-Μέλη της ΠΣΕ το ΔΣ, εκτός απ' την ενημέρωση για τις συμμετοχές, ζητά τα ακόλουθα:

«1. Να ενημερώσετε τα μέλη σας για τις μέρες και ώρες λειτουργίας του αφιερώματος.

2. Να προτείνετε άτομα από το σωματείο σας, που θα μπορέσουν να προσφέρουν εθελοντικά, πριν αλλά και κατά τη διάρκεια της λειτουργίας της εκδήλωσης, πρακτική βοήθεια, για την επιτυχή υλοποίηση της δια ζώσης αυτής σπουδαίας δράσης.

3. Να επισκεφθείτε μαζικά το δια ζώσης αφιέρωμα, σαν ελάχιστο δείγμα τιμής και σεβασμού προς το σπουδαίο έργο όλων των Ηπειρωτών δημιουργών εικαστικών και λογοτεχνών, αλλά και προς τη σπουδαία επίσης πολιτιστική και αναπτυξιακή προσφορά των Πινακοθηκών, Μουσείων και Πνευματικών Ιδρυμάτων».

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΒΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Στο όνομά του ακουμπά η ελληνική παράδοση

Απεβίωσε, 16 Ιανουαρίου 2022, ο, ακούραστος Ηπειρώτης ερευνητής της Ελληνικής Μουσικής Παράδοσης **Παντελής Καβακόπουλος**.

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας με το άκουσμα του θανάτου του εξέδωσε το ακόλουθο Δελτίο Τύπου: **«Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΠΣΕ με θλίψη πληροφορήθηκε το θάνατο του Ηπειρώτη Παντελή Καβακόπουλο, βιολιστή, ακούραστου ερευνητή της μουσικής μας παράδοσης.**

Ο **Παντελής Καβακόπουλος** γεννήθηκε στη Βήσσανη της Ηπείρου το 1923.

Καταγόταν από οικογένεια παραδοσιακών μουσικών και είχε αρχίσει να παίζει παραδοσιακό βιολί από την ηλικία των 10 χρόνων φτάνοντας ως τα χωριά της Βορείου Ηπείρου, όπου συνόδευε λαϊκές κομπανίες ως φτασμένος, πλέον, Βιολιστής .

Το 1939 έρχεται στην Αθήνα και σπουδάζει βιολί και βυζαντινή μουσική στο Ωδείο Αθηνών.

Το 1950 προσελήφθη στο μουσικό τμήμα του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας όπου εργάστηκε έως το 1981.

Στο διάστημα αυτό έλαβε με άριστα και το Δίπλωμα Βυζαντινής Μουσικής στο Ελληνικό Ωδείο μετά από 5ετή φοίτηση .

Από το 1951 άρχισε να επισκέπτεται τις διάφορες περιοχές του Ελληνικού χώρου, ως μουσικολαογράφος ερευνητής, να συλλέγει και να καταγράφει συστηματικά τοπικά τραγούδια, σκοπούς και χορούς, δημιουργώντας ένα εξαιρετικό πλούσιο μουσικό αρχείο της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής.

Είχε συγγράψει 4 βιβλία και πάνω από 40 άρθρα, είχε πραγματοποιήσει συναντήσεις, δισκογραφήσεις και πολλές διαλέξεις και εκπομπές.

Για το έργο του έχει απονεμηθεί το Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών το 1994 και το Βραβείο Ζήννα, από την Εταιρεία για την ενθάρρυνση των Ελληνικών Σπουδών, του Πανεπιστημίου της Σορβόνης.

Ήταν παντρεμένος με την βραβευμένη Ρεθύμνια ποιήτρια – λαογράφο και ερμηνεύτρια ριζικων τραγουδιών και παραδοσιακών σκοπών, **Ειρήνη Μπριλάκη** με την οποία απέκτησε δύο γιούς τον Σπύρο και τον Δημήτρη, που συνεχίζουν το έργο του, και τιμούν περαιτέρω το όνομα του!

Όσοι τον γνώρισαν-ακόμα και οι μη ειδικοί-συγκρατούν πάντα το τεράστιο εκτόπισμα που διέθετε,

γιατί «ήξερε μουσική», το πάθος του για την διάσωση του μουσικού πλούτου της πατρίδας, την σεμνότητα του χαρακτήρα του, αλλά την απλότητά που διέθετε στην εκφορά του λόγου ακόμα και μέχρι το βαθύ του γήρας.

Η Ήπειρος και Ελλάδα τον ευγνωμονεί για το έργο που αφήνει ως παρακαταθήκη στις επόμενες γενιές. Παρέδωσε εθνικό έργο».

Η εξόδιος ακολουθία του πραγματοποιήθηκε την Πέμπτη 20/01/2022, στο νεκροταφείο Ζωγράφου, παρουσία των μελών της οικογενείας του, του δημάρχου **Βασίλη Θώδα**, του αντιπροέδρου της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδος **Βασίλη Παπαϊωάννου**, ο οποίος εκφώνησε και τον επικήδειο, της εκπροσώπου του τομέα λαογραφίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων καθηγήτριας **Ρενάτα Δαλιανούδη**, αντιπροσωπείας του ΔΣ της Ομοσπονδίας Μουργκάνας με επικεφαλής τον πρόεδρο **Αλέξη Τσέκα κ.α**.

Ο **Βασίλης Παπαϊωάννου** εκπροσωπώντας την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας, μεταξύ άλλων, είπε και τα εξής: «Με βαθιά θλίψη ξεπροβοδίζουμε σήμερα για την τελευταία του κατοικία τον **Παντελή Καβακόπουλο**. Τεράστιο όνομα. Από τις μεγαλύτερες προσωπικότητες που έβγαλε η γενέτειρά μας, ηΉπειρος. Μουσικός, μουσικολόγος, ερευνητής και βαθύς γνώστης των ελληνικών μουσικών παραδόσεων. Από τη Βησσιανη της Ηπείρου, όπου γεννή-

Παντελής Καβακόπουλος 1923-2022

θηκε και καταγόμενος από οικογένεια μουσικών έφυγε από τα Γιάννενα κουβαλώντας στο διαόκι του το πάθος για τη μουσική και την ακατάβλητη Ηπειρώτικη εργατικότητα και ήλθε στην Αθήνα για να σπουδάσει μουσική. Και σπούδασε και πρόκοψε και διδασε. Είναι μοναδικό το έργο του. Κατέγραψε την δημοτική μουσική σε κάθε γωνιά της πατρίδας μας με επιμέλεια και υπευθυνότητα και με το πάθος της προσφοράς.

Εκ μέρους της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας εκφράζω τα θερμά συλλυπητήρια».

Για το πραγματικά τεράστιο έργο του έχει βραβευθεί επανελημμένα Κορυφαίες βραβεύσεις:

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών, 2005 Ο Πρόεδρος Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Στεφανόπουλος απονέμει το βραβείο στον Παντελή Καβακόπουλο

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ο πρύτανης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Γιώργος Καψάλης απονέμει το βραβείο στον Παντελή Καβακόπουλο

«ΤΡΑΓΟΥΔΙ-ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ»

Μοναδική η προσφορά του στην Ήπειρο

Ο μοναδικός στο είδος του αυτός Έλληνας, όπως είναι γνωστό, υπηρέτησε με ζήλο και αξιοθαύμαστη συνέπεια τις πιο γνήσιες λαϊκές και εθνικές παραδόσεις μας σχετικά με τη δημοτική μας μουσική.

Γνήσιος Ηπειρώτης, γνήσιος λαϊκός μουσικός ο ίδιος, μαγεμένος πραγματικά με τη δημοτική μας μουσική, ξεκινώντας από την Ήπειρο επισκέφτηκε σχεδόν όλες τις περιοχές της Ελλάδος κατέγραψε και αφομοίωσε τις μουσικές τους και γι αυτό έχει καταξιωθεί σαν Πανελλήνιος ερευνητής και συγγραφέας βιβλίων που αποτελούν σήμερα απαραίτητα εγχειρίδια ανοίγοντας έναν δρόμο έρευνας που ελάχιστοι ακολούθησαν...

Εξέδωσε, εκτός των άλλων, το βιβλίο με τον τίτλο: «Τραγούδι, Μουσική και Χορός στην Ήπειρο»

Στο βιβλίο αυτό, προϊόν πολυετούς εργασίας παρουσιάζονται: Βιογραφικά των σημαντικότερων οργανοπαικτών που διαμόρφωσαν το ύφος της ππειρωτικής μουσικής στον 20ό αιώνα.

Καταγραφή σε παρτιτούρα περίπου 300 διαφορετικών οργανικών σκοπών και τραγουδιών. Ανάλυση της μελικής και ρυθμικής δομής των σκοπών και τραγουδιών.

Σχολιασμένες παρουσιάσεις των βημάτων των πιο διαδεδομένων χορών της Ηπείρου, αλλά και πολλών σχετικά άγνωστων και ιδιότυπων με τοπική εμβέλεια.

Αναδημοσιεύσεις παλαιότερων κειμένων, του συγγραφέα για την ηπειρώτικη μουσική παράδοση.

Το βιβλίο συνοδεύεται από ένα MP3 ψηφιακό δίσκο, με ενδεικτικές εκτελέσεις των σκοπών και τραγουδιών από το πρόγραμμα παρτιτούρας και δισκογραφίας ηπειρώτικης μουσικής του Παντελή Καβακόπουλου.

Συμπεριλαμβάνει επίσης και ένα DVD ψηφιακό δίσκο, με οπτικο-κουστικό υλικό, – από επιτόπιες έρευνες του στην Ήπειρο.

ΜΑΝΟΣ ΑΧΑΛΙΝΩΤΟΠΟΥΛΟΣ:

Ο Παντελής Καβακόπουλος όργωσε την Ελλάδα και κατέγραψε την δημοτική μουσική σωστά!

Ο σπουδαίος μουσικός Μάνος Αχαλιωτόπουλος έγραψε για τον **Παντελή Καβακόπουλο**.

«Έφυγε χτες πλήρης ημερών (99 ετών) ο σπουδαίος Παντελής Καβακόπουλος από τη Βήσσανη Ιωαννίνων, μουσικός, μουσικολόγος, ερευνητής και βαθύς γνώστης των ελληνικών μουσικών παραδόσεων. Από οικογένεια μουσικών της Ηπείρου, συγγενής του Λεωνίδα Καβάκου, με ένα βίο σχεδόν μυθιστορηματικό όταν αμούστακο παιδί έφυγε σκαστός από τα Γιάννενα από τους δικούς του για να έρθει στην Αθήνα να σπουδάσει και με θάρρος παρουσιάστηκε στην επιτροπή του Ωδείου Αθηνών και έπαιξε ένα μοιρολόι και τα μέλη της άκουγαν αποσβολωμένα....

Όπως την ήξερε ο Καβακόπουλος την παράδοση δεν την ήξερε κανένας. Πρακτικά, μαστορικά και λόγια μαζί. Τεράστιος ερευνητής. Πολυγραφότατος, ακριβής και άοκνος! Οι ηχογραφήσεις που επιμελήθηκε είναι σημεία αναφοράς και μελέτης για όλους μας. Ο κορυφαίος μελετητής και δάσκαλος της γενιάς του και όχι μόνο.

Προς ενός μινός άκουσα αποσπάσματα από μια σπουδαία συνουσία στο Ηρώδειο που είχε επιμεληθεί με μια ορχήστρα πολυμελή με πολλά βιολιά (Κόρος, Κουκουλάρης, Κώστας Καβάκος κ.α) τσίμπαλα, σαντούρια, κλαρίνα (Β. Σούκας κ.α) και έμεινα έκπληκτος από το τόσο υψηλό αποτέλεσμα το τόσο άρτιο

αλλά και με ύφος! Τον σκεφτόμουν που κανείς δεν μιλούσε για εκείνον, αυτόν τον άνθρωπο με την τόσο προσφορά που όργωσε την Ελλάδα και κατέγραψε την δημοτική μουσική σωστά, με γνώση, μεράκι και αγάπη. Την κατέγραψε ως τέχνη και όχι ως στείαρα λαογραφία, γιατί ήταν πρώτα από όλα καλλιτέχνης ο ίδιος και γνώριζε από μέσα τους χυμούς και τις αλήθειες της προφορικότητας. Σκεφτόμουν πόσο αλλιώτικη θα ήταν η πορεία αυτής της μουσικής αν αυτός ο άνθρωπος είχε την αναγνώριση που του έπρεπε από την πολιτεία, να οργανώσει και επιμεληθεί ζητήματα εκπαίδευσης και προβολής σε μια επιτελική θέση και να δώσει τα φώτα του....

Στο καλό μεγάλε Δάσκαλε! Ευχαριστούμε για όσα μας πρόσφερες.

Σε μια μελλοντική γενιά ελπίζω να καταλάβουμε έστω και εκτός χρόνου την ποιότητα του έργου σου και τι ακριβώς ήσουν!»

Χαιρετισμός και επίδοση τιμητικής Πλακέτας από τον πρώην Πρύτανη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων κ. Γεώργιο Δ. Καψάλη στον Παντελή Καβακόπουλο,κατά την τελετή παρουσίασης του βιβλίου του

Είναι γεγονός ότι, όταν επικοινωνήσε μαζί μου ο Καθηγητής και πρώην Πρύτανης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, κ. Μιχάλης Μερακλής, για να αναλάβουμε την έκδοση του βιβλίου του Παντελή Καβακόπουλου με τίτλο «Τραγούδι, Μουσική και Χορός στην Ήπειρο», για εμένα ήταν σαφές ότι επρόκειτο για ένα εξαιρετικό και πολύτιμο πόνημα που έπρεπε, οπωσδήποτε, να δει το φως της δημοσιότητας. Το αναφέρω αυτό, γιατί πολλοί στην αίθουσα αυτή γνωρίζουν τις γνώσεις και τη σοφία του Μιχάλη Μερακλή, γνωρίζουν το ήθος και τις αρχές του, που σίγουρα περικλείονταν και στην πρόταση που μου υπέβαλε για την έκδοση του βιβλίου.

Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ως το μεγαλύτερο πνευματικό ίδρυμα της πόλης και της περιοχής, έχει υποχρέωση να τιμάει δημιουργούς και ανθρώπους των γραμμάτων, οι οποίοι με το έργο τους ανέδειξαν και διέσωσαν ήθη και έθιμα, παραδόσεις και τραγούδια της Ηπείρου και γενικότερα της χώρας μας.

Ο συμπατριώτης μας Παντελής Καβακόπουλος, με τόπο γέννησης τη Βήσσανη Ιωαννίνων, είναι μία τέτοια προσωπικότητα ενός εξαιρετου μουσικού, αλλά και ενός γνώστη, ειδικού ερευνητή και μελετητή της παράδοσής μας. Έχουμε την ευτυχία, να έχει διασώσει έναν μουσικό πλούτο από τη γενέθλια γη, που παρουσιάζουμε απόψε μέσα από το βιβλίο του. Το βιβλίο του, που συγκινεί ακόμη και με τον τίτλο του, «Τραγούδι, Μουσική και Χορός στην Ήπειρο», είναι ένας θησαυρός που διασώζει, με σεβασμό και αγάπη, τραγούδια, μουσικές και χορούς από τον τόπο μας. Και μόνο το φωτογραφικό υλικό από μουσικά συγκροτήματα, από δεξιτέχνες και τραγουδιστές του τόπου μας, καθιστούν πολύτιμο αυτό το βιβλίο, καθώς ανασταίνουν και ζωντανεύουν τραγούδια και ανθρώπους, έστω και αν, για κάποιους από αυτούς, έχουμε πλέον μόνο τα τραγούδια και τις μουσικές τους.

Αισθάνομαι ιδιαίτερα συγκινημένος και ιδιαίτερα ευτυχής που προσφέρουμε, σήμερα, αυτή τη μεγάλη και ξεχωριστή χαρά στον συγγραφέα του βιβλίου, τον κ. Παντελή Καβακόπουλο, με την Επίδοση Τιμητικής Πλακέτας για την προσφορά του στην καταγραφή της μουσικοχορευτικής παράδοσης της Ηπείρου. Όσα ακούστηκαν για το βιβλίο και το έργο του κ. Καβακόπουλου απέδειξαν την αυτονόητη σημαντικότητα και σπουδαιότητά του. Προσωπικά, θέλω να επισημάνω ότι όλα αυτά έγιναν σε μία, ιδιαίτερως, δύσκολη εποχή, έχοντας ο καθένας ελάχιστα διαθέσιμα μέσα. Εκείνο που οδήγησε τον κ. Καβακόπουλο σε αυτό το εξαιρετο αποτέλεσμα ήταν η ζέση της ψυχής του, η αγάπη και ο πόνος του για την αγαπημένη του Ήπειρο, η πίστη του πως επιτελούσε ένα ξεχωριστό χρέος προς αυτήν.

Σήμερα το πρωί είχα τη χαρά να γνωρίσω από κοντά τον κ. Παντελή Καβακόπουλο. Ένας άνθρωπος ζεστός, εγκάρδιος, χειμαρρώδης, παθιασμένος με αυτό που υπηρέτησε και αγάπησε για τόσα πολλά χρόνια. Ο γιος του Σπύρος διακριτικός και εξαιρετος, πάντα στο πλάι του πατέρα του.

Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων ευχαριστώντας και ευγνωμώντας τον κ. **Παντελή Καβακόπουλο** για την προσφορά του, του απονέμει σήμερα Τιμητική Πλακέτα για την καταγραφή και διάσωση της μουσικοχορευτικής παράδοσης της Ηπείρου.

Ιωάννινα 19.06.2017

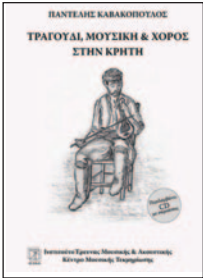
Ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας Μουργκάνας Αλέξης Τσέκας

Η αυλαία έπεσε για τον μοναδικό μουσουργό της δημοτικής μας παράδοσης Παντελή Καβακόπουλο ο οποίος πήρε επάξια τη θέση του στο πάνθεον των κορυφαίων του λαϊκού μουσικού πολιτισμού αυτού του τόπου. Είχα την τιμή να πάρω την τελευταία συνέντευξη τον Ιούνιο του 2021 όταν ο ίδιος ήταν στην ηλικία των 98 ετών ,και να την καταγράψω σε βίντεο. Θαύμασα το ακατάβλητο και δυνατό της Ηπειρώτικης ψυχής του, το πάθος για την μουσική και την ευρύτητα των γνώσεών του. Μέγας ερευνητής και μουσικολόγος. Εξαιρετικός ως άνθρωπος και αληθινός Ηπειρώτης.

Έγραψαν τα «Ρεθεμνιώτικα Νέα» 2.11.2019

Ο Παντελής Καβακόπουλος μπορεί να ήταν «γαμπρός» του Ρεθύμνου αλλά μέσα από το έργο του και τις εξαιρετικού ενδιαφέροντος έρευνές του πρόβαλε στο έπακρο ολόκληρη την Κρήτη.

Μούσα του βέβαια η αεχέαστη σε όλους μας εκλεκτή λαογράφος και ποιήτριας Ειρήνη Μπριλλάκη Καβακοπούλου με την υπέροχη φωνή, που τίμησε ιδιαίτερα και τη δημοσιογραφία με τα ανεπανάληπτα σε λαογραφική και λογοτεχνική αξία άρθρα της.

Σενίκο Δωδώνης Ιωαννίνων Τοπική Κοινότητα

Στα όρια των περιφερειακών ενοτήτων Ιωαννίνων και Θεσπρωτίας, στη βόρεια μεριά της Λάκκας Σουλίου και στη νότια απόληξη του μικρού όγκου της Ντουσκάρας, βρίσκεται η Τοπική Κοινότητα Σενίκου την οποία συναποτελούν τα χωριά Σενίκο, Δομολεσσά και Μικροχώρι. Η Κοινότητα υπάγεται στο Δήμο Δωδώνης Ιωαννίνων.

Γεωγραφικά, οι τρεις οικισμοί ανήκουν στην περιοχή της Ντουσκάρας, το όνομα της οποίας προέρχεται από το είδος βλάστησης ενός συγκεκριμένου τύπου βελανιδιάς, που ονομάζεται «ντούσκο». Είναι η περιοχή που περικλείεται από τους ποταμούς: τον Τύρια ανατολικά, τον Μπάνια (Ζαλογγίτης) δυτικά, τον Καλαμά βόρεια και τον Ξηροπόταμο νότια του Σενίκου. Τα άλλα χωριά που περιλαμβάνονται στην περιοχή της Ντουσκάρας είναι: η Κερασέα με το συνοικισμό Λοζιανά, το Ραδοβίζι με τον συνοικισμό του Διχουνίου, η Γρανίτσα και το Πολύδωρο.

Το ποτάμι της Τύριας, παραπόταμος του Καλαμά. Πηγή ζωής για όλη την περιοχή! (Φωτ.: Από την ιστοσελίδα Φίλοι Σενίκου, Δομολεσσάς, Μικροχωρίου)

Η συνολική έκταση της Κοινότητας Σενίκου είναι 13.710 στρέμματα και αναπτύσσεται σε ένα τοπίο με πυκνή βλάστηση. Το υψόμετρο των τριών οικισμών δεν ξεπερνά τα 600μ (Σενίκο 480μ., Δομολεσσά 320 και Μικροχώρι 580μ.).

Ο επισκέπτης, αν κινηθεί μέσω της Εγνατίας Οδού από τα Γιάννενα ή την Ηγουμενίτσα, θα πρέπει στην έξοδο του κόμβου της Τύριας να προχωρήσει βόρεια και να ακολουθήσει το δρόμο προς το Σενίκο, το οποίο θα συναντήσει μετά από 7 χιλιόμετρα. Η συνολική απόσταση από τα Γιάννενα είναι 37 χμ, από την Ηγουμενίτσα 60 χμ και από την Αθήνα 450 χμ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Στην περιοχή του Σενίκου υπάρχουν δείγματα κατοίκησης και ανθρώπινης δραστηριότητας από τα αρχαία χρόνια.

Στην τοποθεσία του Αν Γιώργη, ένα χιλιόμετρο περίπου από τη νότια είσοδο του χωριού, μετά από έρευνα της αρχαιολογικής Υπηρεσίας Ιωαννίνων, ανακαλύφθηκε μεγάλη βάση πυλωναίου ανάμεσα σε άλλα κεραμικά όστρακα και θραύσματα από κούρπια που ανάγονται στην περίοδο του 4^{ου} αιώνα π.Χ. και μετά. Η μικρή αυτή αρχαία εγκατάσταση βρίσκεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων. Τα παραπάνω ευρήματα, σύμφωνα με τον αρχαιολόγο Χρήστο Κλείτσα, αποτελούν ένδειξη ύπαρξης αρχαίου οικισμού όπου, ενδεχομένως, να λειτουργούσε και εργαστήριο πήλινων και κεραμικών αντικειμένων. Παράλληλα, υποδηλώνουν ότι οι κάτοικοι της περιοχής από εκείνα τα χρόνια είχαν ως βασικές ασχολίες την κτηνοτροφία και τη γεωργία. Έκτοτε η περιοχή του Αγίου

Δεκαετία του '60. Τα τρία Δημοτικά Σχολεία και η Οικοκυρική Σχολή με τις σημαίες τους (φωτ. από την ιστοσελίδα Φίλοι Σενίκου Δομολεσσάς Μικροχωρίου)

Ο Βασίλης Νικ. Πετρόπουλος (μέλος των δύο Συλλόγων του Σενίκου) είναι επίτιμος Προϊστάμενος Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και πρώην Σχολικός Σύμβουλος Δημοτικής Εκπαίδευσης

ομώνυμο οικισμό και με την προσάρτηση σε αυτήν των δυο μικρότερων οικισμών της Δομολεσσάς και του Τόσκεισκι υπαγόμενη στην επαρχία Παραμυθιάς του Νομού Ιωαννίνων. Όταν το 1937 δημιουργήθηκε ο νομός Θεσπρωτίας, η επαρχία Παραμυθιάς αποσπάστηκε από το νομό Ιωαννίνων, η κοινότητα Σενίκου παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων ενταγμένη στην επαρχία Δωδώνης.

Μετά την Κατοχή και τον Εμφύλιο, ακολούθησε η δεκαετία του '50, η οποία σηματοδότησε μια νέα εποχή. Υπήρξε η δεκαετία επούλωσης των πληγών του πολέμου και μιας κάποιας ανασυγκρότησης των χωριών μας. Άρχισαν να κατασκευάζονται στην κοινότητα καινούρια σπίτια και κάποια μικρά έργα υποδομής. Αυτά ήταν και η τελευταία περίοδος που το Σενίκο, η Δομολεσσά και το Μικροχώρι λειτουργήσαν με την παραδοσιακή μορφή τους, σαν αγροτικά χωριά. Κρατούσαν όλο τον πληθυσμό, σχεδόν στο σύνολό του, ασχολούμενο με αγροτικές εργασίες. Στην απογραφή του 1951 καταγράφηκε ο μεγαλύτερος από κάθε άλλη φορά πληθυσμός της Κοινότητας Σενίκου: 509 κάτοικοι.

Τη δεκαετία του '60 λειτουργούσαν τρία 1/θέσια Δημοτικά σχολεία, ένα σε κάθε χωριό, Οικοκυρική σχολή στο Μικροχώρι, «Σπίτι του παιδιού» στο Σενίκο, όπου υπήρχε και έδρα αγροτικού Ιατρείου. Στις αρχές της ίδιας δεκαετίας άρχισαν να πηγαίνουν για φοίτηση στα πλησιέστερα γυμνάσια της περιοχής αρκετοί μαθητές που τελείωναν το Δημοτικό σχολείο, διότι μέχρι τότε δεν υπήρχε τρόπος να μετακινηθούν οι μαθητές λόγω της έλλειψης οδικού δικτύου. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '60 η κτηνοτροφία ήταν ικανοποιητική και αριθμούσε περισσότερα από δυο χιλιάδες γδοπρόβατα. Ικανοποιητική ήταν επίσης και η παραγωγή αγροτικών προϊόντων.

Η μετανάστευση

Από τα τέλη της δεκαετίας του '50 άρχισε η μετανάστευση των κατοίκων, πρώτα στο εσωτερικό κι έπειτα προς το εξωτερικό (Βέλγιο, Γερμανία).

Η μετανάστευση είναι ένα ιδιαίτερο και ξεχωριστό κεφάλαιο που καθόρισε και χάραξε την παραπέρα πορεία των τριών χωριών. Οι άνθρωποι έφυγαν για να βρουν εργασία, ώστε να μπορέσουν να ζήσουν τις οικογένειές τους. Ο κανόνας πλέον ήταν η «φυγή» του ενεργού πληθυσμού, και τα εμβάσματα των μεταναστών προς τους οικείους τους η «παραγωγή». Οι συνέπειες για τα χωριά μας ήταν μεγάλες. Πρώτα έκλεισε η Οικοκυρική Σχολή, έπειτα τα σχολεία το ένα μετά το άλλο, με τελευταίο το σχολείο του Σενίκου(1987). Την ίδια τύχη είχε και η κοινωνική υπηρεσία «Σπίτι του παιδιού» λόγω έλλειψης παιδιών.

Αποτέλεσμα της πληθυσμιακής αιμορραγίας ήταν τα έργα υποδομής στα χωριά να είναι λιγοστά, τα απολύτως απαραίτητα. Η εγκατάλειψη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας ερήμωσε την περιοχή μας. Λίγοι ρομαντικοί έμειναν πίσω να ασχοληθούν και να ζήσουν με την κτηνοτροφία και με τα

ελάχιστα αγροτικά προϊόντα που παράγει ο φτωχός τόπος μας...

Πολιτιστικοί σύλλογοι

Οι απόδημοι Σενικιώτες, περισσότεροι από 600 άτομα, δεν έμειναν με σταυρωμένα χέρια.

Το 1976 ιδρύθηκε στην Αθήνα η Αδελφότητα Σενικιωτών. Η Αδελφότητα λειτούργησε συσπειρώνοντας γύρω της όλους τους απόδημους Σενικιώτες, Δομολεσσίτες και Μικροχωρίτες της Αττικής. Οι δράσεις της επικεντρώνονται, κυρίως, στη σύσφιξη των σχέσεων των συγχωριανών, στη διατήρηση των εθίμων και των παραδόσεων μέσα από την οργάνωση εκδηλώσεων(κοπή πίτας, ετήσιος χορός, μικρές παρεμβάσεις στα χωριά). Η Αδελφότητα Αποδήμων Σενικιωτών της Αττικής είναι μέλος της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδος (Π.Σ.Ε.). Η Π.Σ.Ε. με έδρα την Αθήνα, είναι για τους απόδημους Ηπειρώτες Κιβωτός πολιτισμού και αρωγός σε όλες τις προσπάθειες των αρχών και των θεσμοθετημένων οργάνων με στόχο την ανέλιξη της Ηπείρου.

Λίγα χρόνια μετά ιδρύθηκε το 1983 ο «Εκπολιτιστικός Σύλλογος Σενίκου», ο οποίος λειτουργεί με συγχωριανούς της δεύτερης γενιάς που έχουν βιωματική σχέση με το χωριό. Τα περισσότερα μέλη του Συλλόγου διαμένουν στα Γιάννενα. Με τις πρωτοβουλίες τους επιδιώκουν να αναβιώσουν τα τοπικά έθιμα, ώστε αυτά να γίνουν γνωστά και να βιωθούν από τους νεότερους, προσβλέποντας στη διατήρησή τους, αλλά και να γνωριστούν και να συσφίξουν τις σχέσεις μεταξύ τους τα νέα παιδιά που μεγάλωσαν

ρωνοί) όπως: το ετήσιο αντάμωμα, που γίνεται στο Σενίκο συνήθως το πρώτο δεκάημερο του Αυγούστου, το πανηγύρι του Δεκαπενταύγουστου στην εκκλησία της Παναγίας και η εξαιρετική εκδήλωση με το γλέντι της Αποκριάς, όπου αναβιώνεται με μεγάλη επιτυχία το έθιμο της «Αλαούζας» στην πλατεία του σχολείου στο Σενίκο.

Σημαντική είναι επίσης η συμβολή του Συλλόγου στον εξωραϊσμό των υποδομών των χωριών με μικρά έργα(κατασκευή ξύλινων στεγάστρων(κιάσκια) σε διάφορα σημεία του οδικού δικτύου της Κοινότητας, για ξεκούραση των επισκεπτών, εξωραϊσμός του προσαυλίου του σχολείου στο Σενίκο, όπου γίνονται και όλες οι εκδηλώσεις, διακριτική συνδρομή σε άπορους συγχωριανούς.

Η σημερινή παρουσία της Κοινότητας

Η Τοπική Κοινότητα Σενίκου είναι μία από τις 56 Τοπικές Κοινότητες του Δήμου Δωδώνης.

Το ενδιαφέρον των κατοίκων για το μέλλον και την ανέλιξη της Κοινότητας αναδύεται και μέσα από την εξαιρετική εκπροσώπησή τους στο Δήμο Δωδώνης. Πέρα από τον Νικόλαο Βασιλείου που είναι ο πρόεδρος της Κοινότητας, οι συγχωριανοί μας Πέτρος Βασιλείου και Κων/νος Μπασέλας είναι εκλεγμένοι Δημοτικοί Σύμβουλοι στο Δήμο Δωδώνης. Η δράση τους στο δημοτικό συμβούλιο και η συνεργασία τους με τον δήμαρχο Χρήστο Ντακαλέτση δίνει ακόμη μια εξαιρετική δυναμική στην επίλυση των προβλημάτων της Κοινότητας.

Σήμερα στο χωριό διαμένουν μόνιμα

Το πανηγύρι «Αντάμωμα» στο Σενίκο (Φωτ.: Από την ιστοσελίδα Φίλοι Σενίκου Δομολεσσάς Μικροχωρίου)

μακριά από τον τόπο καταγωγής τους.

Όλες οι δράσεις του Πολιτιστικού Συλλόγου Σενίκου έχουν αποδέκτη την κοινότητα. Σε αυτές περιλαμβάνονται και οι τρεις σημαντικές εκδηλώσεις που επαναλαμβάνονται κάθε χρόνο με μεγάλη επιτυχία(εκτός των δύο τελευταίων χρόνων λόγω του κο-

περίπου 70 κάτοικοι. Από τα 100 περίπου σπίτια-παλαιά και καινούρια- «καπνίζουν» μόνο τα 35. Στις γιορτές και του θερινούς μήνες, οι ξενιτεμένοι γεμίζουν τα χωριά, αν και η παραμονή τους είναι ολιγοήμερη. Ιατρικές υπηρεσίες στους κατοίκους προσφέρει γιατρός που επισκέπτεται την Κοινότητα

Παραδοσιακές κατασκευές από τη δράση του Πολιτιστικού Συλλόγου του Σενίκου (Φωτ.: Από το αρχ. του συλλόγου)

Η ενοριακή εκκλησία της Αγίας Παρασκευής στο Σενίκο

Το γεφύρι του Σενίκου στον Ξηροπόταμο. Εμβληματικό μνημείο του χωριού (Φωτ.: Θοδ. Χήτου)

κάθε 15νθήμερο. Η υπηρεσία του Δήμου Δω- δώνης «Βοήθεια στο σπίτι» είναι βασικό στή- ριγμα των ανήμπορων κατοίκων. Οι ελάχιστοι νέοι που απόμειναν στο χωριό καλύπτουν τις εργασίες του χτίστη, του υδραυλικού, του ηλεκτρολόγου του μαραγκού με πλήρη επάρ- κεια.

Με τη συνδρομή των εκκλησιαστικών επιτροπών, των συλλόγων του χωριού, των κατοίκων που έχουν απομείνει, των αποδή- μων και την προσωπική φροντίδα του εφη- μέριου των τριών ενοριών, ιερέα **Ιωάννη Καραγκούνη**, έχουν ανακαινιστεί και ευ- πρεπιστεί οι τρεις ενοριακές εκκλησίες των συνοικισμών(Αγία Παρασκευή, Άγιος Νικό- λας, Άγιος Γεώργιος) και όλα τα παρεκ- κλήσια. Εκκλησιαστικώς τα χωριά ανήκουν στην Μητρόπολη Ιωαννίνων.

Οι βασικοί δρόμοι που ενώνουν τα χω- ριά και αυτοί που τα διασχίζουν είναι ασφαλ- τοστρωμένοι. Απομένει να ασφαλιστρωθεί και ο δρόμος που κατασκευάστηκε τα τε- λευταία χρόνια και συνδέει το Σενίκο με τη Δομολεσσά(2χμ.).

Τα χωριά υδρεύονται με ξεχωριστό δί- κτυο το καθένα. Το Σενίκο από την πηγή του Γιώργου Βάβου όπου καταλήγουν και τα νερά από τη μάστευση αρκετών πηγών, η Δομολεσσά από τη βρύση της κεντρικής πλατείας και το Μικροχώρι από το νερό της βρύσης του Αράπη.

Τα σχολικά διδακτήρια χρησιμοποιούνται ως αποθήκες της Κοινότητας περιμένουν την αξιοποίηση. Το διδακτήριο του Σενίκου καταδαφίστηκε το 2018 και στη θέση του χτίστηκε νέο κτήριο το οποίο αποδόθηκε στον πολιτιστικό Σύλλογο Σενίκου για τις διάφορες εκδηλώσεις. Ένα από τα σχολικά

κτήρια πρόκειται να στεγάσει μουσείο Λαϊκής Τέχνης το οποίο θα λειτουργήσει με τη μέ- ριμνα του Πολιτιστικού Συλλόγου Σενίκου.

Μεγάλο πρόβλημα αποτελεί η γέφυρα στο ποτάμι της Τύριας, που έωννε τη Δομο- λεσσά με τη Λάλιζα και τα Κουρεντοχώρια, η οποία καταστράφηκε το 2012, όταν παρα- σύρθηκε από τα νερά του ποταμού. Έχει εγ- κριθεί, ήδη, από την Περιφέρεια Ηπείρου η ανάλογη πίστωση και επίκειται η κατασκευή καινούριας γέφυρας, ώστε να αποκατασταθεί η επικοινωνία με αυτή την περιοχή.

Όπως έχουν διαμορφωθεί οι σημερινές συνθήκες, θα μπορούσε κάποιος να κατα- τάξει τους κατοίκους της Κοινότητας σε τρεις κατηγορίες:

Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι 70 περίπου εναπομειναντες μόνιμοι κάτοικοι, οι οποίοι επιμένουν να «φυλάνε θερμopύ- λες». Είναι αυτοί που διατηρούν τη σύνδεση των τριών οικισμών με το χώρο και το πα- ρελθόν τους.

Η Εγνατία Οδός έχει δημιουργήσει μια δεύτερη ξεχωριστή κατηγορία Σενικιωτών. Είναι αυτοί που μένουν στα Γιάννενα και έχουν τη δυνατότητα να επισκέπτονται πολύ συχνά το χωριό, σχεδόν σε εβδομαδιαία βάση, κυρίως μετά την άνοιξη που ανοίγει ο καιρός. Μερικοί από αυτούς διατηρούν και κάποια παραγωγική δραστηριότητα στο χωριό, συνήθως ένα κήπο από τον οποίο προμηθεύονται αγνά κηπευτικά.

Στην τρίτη κατηγορία ανήκουν όσοι εγ- κατέλειψαν το χωριό για εύρεση εργασίας ή έχουν επιλέξει να ζουν μακριά από το χω- ριό, στο εξωτερικό, στην Αθήνα ή σε άλλες πόλεις της Ελλάδας. Αυτοί δεν έχουν τη δυ- νατότητα να επισκέπτονται την ιδιαίτερη πα-

τρίδα, παρά μόνο λίγες μέρες το καλοκαίρι και σε ιδιαίτερες περιστάσεις(χαρές ή λύ- πες).

Το στενόχωρο γεγονός είναι ότι οι δυο γενιές που ακολουθούν, και έχουν κάποιο δεσμό με το χωριό, δύσκολα θα μπορέσουν να κάνουν μια επένδυση σε έναν τόπο που οι ίδιοι περιστασιακά τον επισκέπτονται, και οι δεσμοί τους με αυτόν είναι σχετικά χα- λραοί. Η σταδιακή, επομένως, «αποχώρηση» της γενιάς των δεκαετιών του ’30 του ’40 και του ’50, που είχαν έναν βιωματικό και μονιμότερο δεσμό με τα χωριά, αφήνει ένα τεράστιο κενό που δύσκολα θα μπορέσει να αναπληρωθεί.

Γιατί όμως να επισκεφθεί κάποιος τα χωριά μας;

Τα τρία γραφικά χωριά έχουν όλα τα εχέγγυα να αποζημιώσουν ακόμα και τον πιο δύσκολο επισκέπτη.

Αν είσαι φυσιολάτρης θα χορτάσει το μάτι σου με τις εποχικές αποχρώσεις του πράσινου. αφού πολυτέλεια εδώ είναι το μεγαλείο της φύσης. Στη νότια είσοδο του Σενίκου, στο δρόμο που ενώνει το χωριό με τον κόμβο της Τύριας θα θαυμάσει κανείς τα τρία τοξωτά γεφύρια, δύο στα Χιλιομόδια και ένα (μονότοξο) στα Γεφυράκια, που μόλις διακρίνονται από την πυκνή βλάστηση (από την Εγνατία είναι αθέατα). Δεν υπάρχουν εν- τοιχισμένες πλάκες να υποδηλώνουν τον χρόνο κατασκευής ή το όνομα του χορηγού. Πιθανολογείται ότι κατασκευάστηκαν με προ- σωπική εργασία των κατοίκων την εποχή του Αλή- πασά(τέλη 18^{ου} αιώνα).

Στη Δομολεσσά, η ενοριακή εκκλησία του Αγίου Νικολάου με τις πλούσιες αγιο- γραφίες, είναι μία από τις πλέον αξιόλογες εκκλησίες της περιοχής. Ανακαίνιστηκε τε- λευταία το 1960. Η προηγούμενη ανακαίνιση είχε γίνει το 1850, επομένως πρόκειται για πολύ παλαιότερη εκκλησία.

Στα όρια του Μικροχωριού, με το Ρα- δοβίζι, στο συνοικισμό του Δικουνίου, βρί- σκεται το θρυλικό μοναστήρι του «Αϊ Δημήτρη του Δικούνι» χτισμένο μέσα στη ρεματιά. Το μοναστήρι υπάγεται στην Τοπική Κοινότητα του Ραδοβιζίου του Δήμου Ζίτσας και απο- τελεί ξεχωριστό μνημείο της Ντουσκάρας αλλά και ολόκληρης της Ηπείρου. Τα κελιά του μοναστηριού υπήρξαν αρμητήριο του πρώτου επαναστατικού κινήματος της Ηπεί- ρου κατά των Τούρκων στις αρχές του 17^{ου} αιώνα (1611).

Όπως είναι γνωστό, από το μοναστήρι αυτό ο μητροπολίτης Διονύσιος ο Φιλόσοφος, επικεφαλής 800 χωρικών επιτέθηκε στις 11 Σεπτεμβρίου του 1611 κατά των Ιωαννίνων. Το επαναστατικό κίνημα απέτυχε, και ο Διο- νύσιος υπέστη μαρτυρικό θάνατο, «εγδάρη ζων». Οι Τούρκοι, αφού διέλυσαν τους επα- ναστάτες, προέβηκαν σε αγριότητες κατά των κατοίκων της περιοχής, κυρίως, κατά των χωριών γύρω από το μοναστήρι που στή- ρισαν και συμμετείχαν στο κίνημα. Τότε κα- ταστράφηκε από τα θεμέλια και ο Αϊ Δημή- τρης στο Δικούνι. Το σημερινό μοναστήρι χτίστηκε αρκετά χρόνια αργότερα το 1763.

Από τις Ράχες του Σενίκου, στον περι- φερειακό δρόμο του χωριού, μπορεί κάποιος διαβήτη ή επισκέπτης, αγναντεύοντας την Εγνατία Οδό, και αφήνοντας αχαλίνωτη τη φαντασία του, να αντικαταστήσει τα μουγ- κρητά των κάθε λογής αυτοκινήτων, με τις φωνές των διαβατών και τα ποδοβολήτα των αλόγων του παλιού δερβενιού, που επί αι- ώνες, και μέχρι το 1930, συνέδεε τα Γιάννενα με την Παραμυθιά και τα παράλια του Ιο- νίου.

Πέραν αυτών, σε μια απόσταση όχι με- γαλύτερη των 20 χιλιομέτρων από το Σενίκο, και σε λιγότερο από 20 λεπτά, μπορεί να βρεθεί κάποιος στον αρχαιολογικό χώρο της Δωδώνης, με το αρχαίο θέατρο και το ιερό μαντείο, στις πηγές του Αχέροντα στο Σι- στρόνι και στο χωριό Ζωτικό, όπου μπορεί να θαυμάσει τα άγρια όλογα της Βρυτζάχας, ενώ βόρεια προς τη μεριά της Ντουσκάρας, θα δει στους πρόποδες της Χιονίστρας τα ερείπια του Μολοσσικού κάστρου στο χωριό Βερενίκη και το υπό αναπαλαίωση μοναστήρι της Παναγίας της Ραιδιώτισσας, χτισμένο το 1628, κοντά στο γραφικό χωριό Βροσάιν.

Το καλοκαίρι μπορεί να πάει για ψάρεμα στα ποτάμια, ενώ το φθινόπωρο και τη Άνοιξη να ευχαριστηθεί το περπάτημα ανάμεσα στο

Το μοναστήρι του Αη Δημήτρη στο Δικούνι (Φωτ.: από προσωπικό αρχείο)

Κιόσκι στις Ράχες του Σενίκου στον περιφερειακό δρόμο, για ανάπαυση και ψυχική ανάταση... (Φωτ.: Πέτρου Βασιλείου)

Η Εγνατία Οδός από τις Ράχες του Σενίκου. Τίποτε δεν μπορεί να επισκιάσει το μεγαλείο της! (Φωτ. από το αρχείο Ανθής Λομήρη)

πράσινο με τις φανταστικές αποχρώσεις του γράβου, της κουτσουπιάς και της τσερ- μετζέλας. Σε κάθε γωνιά υπάρχουν δείγματα μιας ζωντανής και όμορφης φύσης.

Η κοινότητα Σενίκου δε διαθέτει υπο- δομές για διαμονή επισκεπτών. Στο καφενείο του Σενίκου, που λειτουργεί με επιτυχία η Κατερίνα Ζών, μπορεί κάποιος να απολαύσει μια μπύρα ή ένα τσίπουρο με εκλεκτούς μεζέδες. Η Τύρια, όμως, απέχει μόνο δέκα λεπτά, και με την ολοένα συνεχόμενη ανά- πτυξή της, παρέχει τα πάντα: ωραιότατο ξε- νώνα για διαμονή, εξαιρετικές ταβέρνες για φαγητό και διασκέδαση, φαρμακείο, φούρνο κ.α. Εξάλλου, η Εγνατία Οδός έφερε πολύ κοντά τα Γιάννενα και την Παραμυθιά.

Ένα είναι σίγουρο για τον επισκέπτη, ότι θα του μείνει αξέχαστη η φιλοξενία των λίγων- και ως επί το πλείστον ηλικιωμέ- νων- καλόκαρδων κατοίκων της κοινότητας Σενίκου...

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η αναζωογόνηση και η υποστήριξη της δη- μογραφικής δυναμικής των χωριών προ- ύποθέτει, ως γνωστόν, ευρύτερες κρατι- κές και περιφερειακές παρεμβάσεις όπως γενναία παροχή επιδοτήσεων και φοροα- παλλαγών με στόχο την επανεκκίνηση του πρωτογενούς τομέα (γεωργία- κτηνοτρο- φία).

Όσο και αν η ομορφιά του φυσικού τοπίου των χωριών μας είναι ανυπέρβλητη, δεν είναι αρκετή από μόνη της να κινήσει το ενδιαφέρον ενός ταξιδιώτη να επισκε- φτεί τον τόπο μας.

Εκείνο που μπορεί να γίνει πόλος έλξης για έναν επισκέπτη είναι η προβολή της πλούσιας διαχρονικής παρουσίας του ανθρώπου στην περιοχή μας. Τούτο, βε- βαίως, προϋποθέτει την ανάδειξη, συντή-

ρηση και τον εξωραϊσμό των όποιων υπαρ- χόντων μνημείων μαζί με την αναστήλωση ερειπίων που κεντρίζουν παλιές μνήμες.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιχορηγεί με σημαντικά κονδύλια καινοτόμες πρωτο- βουλίες με στόχο την ανάδειξη και ανα- στήλωση παλαιών μνημείων ή ερειπίων που αναδεικνύουν τη διαχρονική πορεία ενός τόπου όπως: γεφύρια, νερόμυλοι, χάνια, τεχνικές διαβάσεις ποταμών, όπως για παράδειγμα η «Περρασιά», το λεγόμενο «Κουτί» της Δομολεσσάς στο ποτάμι της Τύριας.

Ο τόπος μας είναι εξαιρετικά κατάλ- ληλος για δράσεις αγροτουρισμού και του- ρισμό υπαίθρου (φυσιολατρικό, αθλητικό, πολιτισμικό, εκπαιδευτικό κλπ). Εξαιρετική θα ήταν, για παράδειγμα, μια προσπάθεια βιωματικής εντρύφησης με την αποκατά- σταση παλαιών δρόμων και μονοπατιών για περιπάτους ντόπιων και ξένων επι- σκεπτών που να περιδιαβαίνουν τα ιστο- ρικά μνημεία του παρελθόντος και τις το- ποθεσίες ιδιαίτερου φυσικού κάλλους για τις οποίες κάναμε λόγο παραπάνω.

Σήμερα, εποχή της παγκοσμιοποίησης, ας μη τρέφουμε αυταπάτες ότι θα μπορέ- σουμε να διατηρήσουμε και να αναδεί- ξουμε το φυσικό και πολιτισμικό πλούτο των χωριών μας χωρίς την ένταξή τους σε έναν ευρύτερο δικαιοκιντικό ή διαδημοτικό σχεδιασμό.

Η ευρύτερη περιοχής μας, με την οποία ούτως ή άλλως συνδεόμαστε με κοι- νούς ιστορικούς, πολιτισμικούς και διοι- κτικούς δεσμούς είναι μια θαυμάσια ιδέα για κοινή προσπάθεια. . .

Χρήστος Σαρακατσιάνος

«ΕΦΥΓΕ» ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΕΝΑΣ ΣΠΟΥΔΑΙΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΣ

«Εφυγε» από τη ζωή, ο **Χρήστος Σαρακατσιάνος**. Ζωγράφος, γλύπτης και χαράκτης, σε ηλικία 85 ετών.

Ο Χρήστος Σαρακατσιάνος γεννήθηκε το 1937 στη Μεγάλη Γάτιστα Ιωαννίνων. Πρώτοι του δάσκαλοι στην τέχνη ήταν ο αγιογράφος **Γιώργος Καζάκος** και ο **Πάνος Σαραφινιάς**. Στη συνέχεια σπούδασε στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών Αθήνας, αρχικά στο εργαστήριο γλυπτικής του **Θανάση Απάρη** και στη συνέχεια κοντά στον **Γιάννη Μόραλη**, με υποτροφία του ΙΚΥ. Έκανε επίσης σπουδές σκηνογραφίας και διακοσμητικής. Αποφοίτησε το 1967.

Έχει κάνει ατομικές εκθέσεις και έχει λάβει μέρος σε πολλές ομαδικές, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό (ΗΠΑ, Ιταλία, Βέλγιο, Αυστραλία, Βουλγαρία, Γερμανία, Κύπρο). Έργα του βρίσκονται σε μουσεία και πινακοθήκες (Εθνική Πινακοθήκη,

Μουσείο Βορρέ, Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης-Άνδρος, Δημοτική Πινακοθήκη Αθηνών, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Δημοτική Πινακοθήκη Ρόδου, Ηρακλείου κ.α.) καθώς και σε ιδιωτικές συλλογές στην Ελλάδα, Ευρώπη, Αμερική και Ιαπωνία.

Στο πλαίσιο της ευρύτερης καλλιτεχνικής του δραστηριότητας ασχολήθηκε με την εικονογράφηση εντύπων και την επιμέλεια εκδόσεων. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Ομάδας Χαλκογραφίας (1977-1980).

Ο **Χρήστος Σαρακατσιάνος** ήταν μέλος του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών από το 1969 και διετέλεσε μέλος των Επιτροπών Κατάταξης και Κρίσης το 1999.

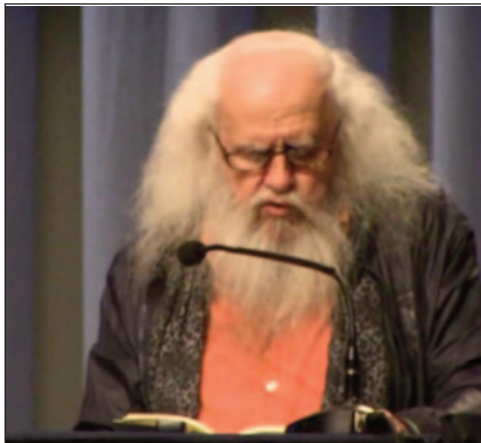
Η κηδεία του έγινε την Πέμπτη 20 Γενάρη στο Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών.

Απόστολος Ζώτος

Απεβίωσε ένας σημαντικός Ηπειρώτης ποιητής, ο Απόστολος Ζώτος. Η καταγωγή του ήταν από το Πεκλάρι της Κόνιτσας και ποίησή του διακρίνεται από την υπερρεαλιστική γραφή, έτσι ώστε να χαρακτηριστεί «Ηπειρώτης Υπερρεαλιστής».

«Με όσες δυνάμεις είχε, αντιπαράβαλε στην ποίηση του ιδιωτικού, στην ποίηση της μόδας, την αιώνια ποίηση του μετέχουν».

«Εμένα η πρώτη προτεραιότητα είναι η έννοια του μετέχουν. Η ποίησή μου είναι μια ιδιωτική τέρψις και προβάλλει απέναντι το γεγονός της ζωής. ...Είμαι υποχρεωμένος, επειδή είμαι σε άμυνα, επειδή δημεύτηκε η περιουσία μου και η ζωή μου ακόμα, να υπερασπιστώ κάποια πράγματα..... Εγώ περπάτησα με χειροπομπίδες στα χέρια, είμαι εβδομάντα χρονών και θα το πάω μέχρι το τέλος. Έτσι καταλαβαίνω τον ποιητή ως

οπλίτη και πολίτη της δημοκρατίας. Οι άλλοι, οι αμήχανοι, ας κάθονται στην πολυθρόνα των βολικών τους πεποιθήσεων».

Έργα: «Αμύθητα χέρια», «Παράξενα δώρα», «Στα λαγμιαίς Νοεμβρίου 2021»

Νικόλαος Χαρτάς 1956-2022

Έφυγε ένα δυνατό στέλεχος της Ηπειρώτικης αποδημίας που για πολλά χρόνια υπηρέτησε τον Σύλλογο Ηπειρωτών Θριασίου Πεδίου. Έντιμος, ηθικός, καταδεκτικός πάντα με το χαμόγελο. Άφησε στο πέρασμά του στον σύλλογο και στην κοινωνία τις καλύτερες εντυπώσεις.

Το πλατύ ζεστό χαμόγελό του, η

μεγάλη του καρδιά, η δοτικότητα του, η αγνή φιλία του και ο αθέριος χαρακτήρας του κληρονομιά όλων όσοι τον γνώρισαν! Στους οικείους του εκφράζουμε τα θερμά μας συλλυπητήρια.

Ανδριανή Μαγκώνη

Η ΠΣΕ με θλίψη πληροφορήθηκε το θάνατο 22.1.2022 της **Ανδριανής Μαγκώνη**, από τη Στρατίνιστα Ηλείου.

Η Αγγελική ήταν από τα πιο συνεπή μέλη της Παραδοσιακής Χορωδίας της ΠΣΕ και του Εργαστηρίου Ηπειρώτικου Πολυφωνικού Τραγουδιού της ΠΣΕ συμμετέχοντας σε πλείστες εκδηλώσεις.

Έφυγε νεότατη, μόλις 63 ετών. Ήταν άνθρωπος αξιοπρεπής και γλυκύτατος.

Στους οικείους της εκφράζουμε τα θερμά μας συλλυπητήρια.

Στέφανος Μ. Βακάλης (1941-2021)

Το κείμενο δόθηκε από τον Σύλλογο των Τσεριτσανιωτών

Ρέει ο χρόνος και φεύγει και πάει χωρίς να επιστρέφει και παίρνει μαζί του και ανθρώπους, που κι αυτοί φεύγουν και πάνε και δεν επιστρέφουν! Σχεδόν στο γύρισμά της χρονιάς έφυγε από κοντά μας ο Στέφανος Μ. Βακάλης (=Σ.Β.), Φιλολογος, Διευθυντής Λυκείου.

Γεννήθηκε στα Τσερίτσανα, στις 25 Μαρτίου 1941, τη μέρα που ολοκληρωνόταν η ήττα του Μουσολίνι. Νήπιο ακόμα στη διάρκεια της γερμανικής κατοχής δοκίμασε την πείνα που επέβαλλαν οι Ούννοι η οποία τον έκανε να φωνάζει για λίγο φαγάκι και η φωνή του έσκιζε τα σπλάχνα της ανήμπορης να αντιμετωπίσει την πείνα μόνος του. Στη διάρκεια του εμφυλίου γνώρισε την προσφυγιά ως ανταρτοπόλεμος στα Γιάννινα χωρίς σχολείο, χωρίς τις στοιχειώδεις ανέσεις μέσα στη δυστυχία των προσφυγικών οικισμών των Ιωαννίνων. Στην ιερατική οικογένειά του και στο ψαλτήρι του Αϊ-Νικόλα των Τσεριτσάνων μυήθηκε στη Θεία Λατρεία της Ορθόδοξης Εκκλησίας και στα Ελληνικά Γράμματα από τον παπα - Μιχάλη, ο οποίος δεν ήταν μόνο γονιός, αλλά και δάσκαλος τρόπου ζωής και ήθους. Αυτό το ήθος της εντιμότητας και των αρχών που θεμελίωσε στην παιδική του ψυχή ο παπα - Μιχάλης το πλάτυνε και το καλλιέργησε πιο πολύ κοντά στον άλλο μεγάλο Δάσκαλο του ήθους της πίστης και του πατριωτισμού, τον τότε Αρχιμανδρίτη μετέπειτα Μητροπολίτη Δρυϊνούπολεως Σεβαστιανό Οικονομίδη, του οποίου υπήρξε από τους πρώτους και σταθερούς μαθητές μαζί με τον π. Χριστόδουλο Δεληγιάννη, τον Σωτήρη/Αθανάσιο Χατζή της Δουραχάνης, τον Απ. Ζαχάρη, Οδοντίατρο, τον Στεφ. Μπακάλη, Αξιωματικό του Πολεμικού Ναυτικού κ.α.

Ο Σ. Β. σπούδασε κλασσική Φιλολογία στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του ο μετέπειτα Μητροπολίτης Χίου Χρυσόστομος Γιαλούρης τον διόρισε Κατηχητή σε ναούς των Αθηνών. Το ήθος και τη σοβαρότητά του εξετίμησαν και οι ιδρυνόντες του Ιδρύματος Βαρώνου Μιχαήλ Τσούτσα, στη Φοιτητική Εστία του οποίου διέμενε ως Φοιτητής και του πρότειναν συνεργασία μετά τη λήψη του πτυχίου. Το γεγονός ότι άκουγε από ραδιοφώνου στα πολιτικώς ταραγμένα χρόνια του 1963 - 65 τραγούδια του μεγάλου Μουσουργού Μ. Θεοδωράκη τον έβαλε κι αυτόν και την οικογένειά του στο στόχαστρο της Ασφάλειας. Γιατί οι καταδότες δεν κατέχουν από τέχνες και η ψυχή τους αρέσκειται στο σκοτάδι μακριά απ' το φως της τέχνης. Την αγάπη του για την κλασσική παιδεία και τα αριστουργηματικά έργα των αρχαίων Ελλήνων ποιητών φανερώνει το γεγονός ότι ως Φοιτητής ξεκινούσε πεζός από τα Τσερίτσανα, δρασκέλιζε την Ολύτσια, έφτανε στη Δωδώνη, στο θέατρο της οποίας παρακολουθούσε βραδινές παραστάσεις αρχαίων ελληνικών τραγωδιών και επέστρεφε πάλι νύχτα στο χωριό του!

Ο Σ. Β. ήταν κάτοχος όσο λίγοι της επιστήμης του. Εργάστηκε στην ιδιωτική και δημόσια Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, σε Φροντιστηριακούς Οργανισμούς των Ιωαννίνων, στο Ιδιωτικό Λύκειο του Τσεριτσανιωτή Ποιητή, Δοκιμογράφου, Καθηγητή Πανεπιστημίου κλπ **Ιωάννη Δάλλα**, στο Γυμνάσιο Ηγουμενίστας, στο Ιεροδιδασκαλείο Βελλάς υπό τη διεύθυνση των αγίων Αρχιμανδριτών Συμεών Χατζή, πρ. Πρωτοσυγκέλου και Ηγούμενου της Μονής Γηροκομείου Πατρών και Μαξίμου Ψιλοπούλου - Αγιορείτου και ως

Διευθυντής του Κλασσικού και 4ου Λυκείου Ιωαννίνων. Γενιές και γενιές μαθητών πέρασαν από τα χέρια του και όσοι ήθελαν ωφεληθήκαν από περίσσειμα των πιστευμάτων και των γνώσεών του, τις οποίες διέδιδε και με ομιλίες εθνικού, ιστορικού και Χριστιανικού περιεχομένου από το βήμα διαφόρων Συλλόγων και από τα ερτζιανά ραδιοφωνικών σταθμών. Δε δίδασκε μόνο με τον λόγο του αλλά και με το παράδειγμά του.

Ο κ. **Δ. Μίχας**, Φιλολογος και πρ. Διευθυντής της Ριζαρείου Σχολής θυμάται: "Ήμουν φτωχόπαιδο, Έμενα στο Οικοτροφείο του Αθ. Χατζή. Δυσκολευόμουν στα μαθήματα. Ο Στεφ. Βακάλης δέχθηκε και μου έκανε μαθήματα χωρίς να μου πάρει χρήματα. Με τη βοήθειά του, την αρωγή του και τις συμβουλές του προχώρησα. Είχα πάντοτε ανεξίτηλη την εικόνα του μέσα μου. Αισθάνομαι πολύ περισσότερη ευγνωμοσύνη από όση μπορώ να εκφράσω. Αν δεν ήταν ο Σ. Βακάλης και ο Γεώργ. Μακρίδης δε θα είχα προχωρήσει".

Έντονη φιλεκαπαιδευτική δραστηριότητα και παρεμβάσεις στα πολιτιστικά δρώμενα των Ιωαννίνων και τα εθνικά μας θέματα, με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους κατατρεγμένους πανταχόθεν Βορειοηπειρώτες απέκτησε ο Σ. Β. συλλογικά μέσω της Ηπειρωτικής Φιλεκαπαιδευτικής Εταιρείας της οποίας υπήρξε μέλος και επί σειρά ετών Πρόεδρος. Με σπουδαίους συνεργάτες - όπως η κ. Μ. Κωστή κ.α. - βοήθησε αρκετούς Φοιτητές με υποτροφίες κλπ. Ο Ομότιμος Καθηγητής και τ. Πρύτανης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων κ. **Γ. Καψάλης** έγραψε: "Ο Σ. Β. ήταν εξαιρετική πνευματική προσωπικότητα. Άνθρωπος με ήθος και αρχές. Ξεχωριστή φυσιογνωμία στα Γράμματα και τον πολιτισμό του τόπου μας. Διακεκριμένος Δάσκαλος".

Ιδιαίτερως αγαπούσε τη γενέτειρά του για την υλική και πνευματική αρωγή των κατοίκων της οποίας υπήρξε συνδρυτής του Μορφωτικού Συλλόγου των τότε Πλατανίων (1962) και της Αδελφότητας Πλατανιωτών "ΤΑ ΤΣΕΡΙΤΣΑΝΑ", για το φυσικό περιβάλλον των οποίων φρόντισε και με τη δική του μέριμνα αποφασίστηκε και πραγματοποιήθηκε η αναδάσωση μεγάλης έκτασης στα νοτιοανατολικά του χωριού. Αυτό το περιβάλλον διάλεξε και ως τελευταία του κατοικία.

Στη μνήμη του Σ. Β. κατέθεσαν χρηματικά ποσά υπέρ του Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου Τσεριτσάνων οι: Π. Μπέλλας, Δημ. Λώλης, Λ. Βακάλης, Αθ. Κοκκίνης, Β. Σ. Βακάλης, Αφρ. Δήμου, Βασ. Βακάλης, Μιχ. Κατσιγιάννης, Βασ. Δάλλας, Δημ. Κόρδας, Κων. Παππάς, Χαρ. Τζουβάρας, Σωτ. Κοκκίνης, Αθ. Λώλης, Γ. Θεμελής, Λαμπ. Κόρδα, Σοφ. Βακάλη και η Ηπειρωτική Φιλεκαπαιδευτική Ένωση.

Ιστορικά και Παραδοσιακά Ανάλεκτα

Γεναριάτικες παροιμίες

«**Αρχιμηνιά κι αρχή χρονιά κι αρχή του Γεναρίου**» λέει ο πρώτος στίχος ενός από τα πρωτοχρονιάτικα κάλαντα της πατρίδας μας, με τον αναφερόμενο μήνα, πρώτο του χρόνου, να ρκεται φορτωμένος με πολλές ευχές κι ελπίδες. Φθάνει και με πλήθος παροιμιών, οι οποίες χαρακτηριστικά του ίδιου και των δράσεων των ανθρώπων στη διάρκεια του αναδεικνύουν.

Ως μεσαίος μήνας του χειμώνα ο Γενάρης, διαθέτει παροιμιακές φράσεις, οι οποίες αναφέρονται στο κρύο, αλλά και σ’ άλλες καιρικές συνθήκες. Έτσι, «**Αρχιμηνιά, καλή χρονιά, με σύγκρυα και παγωνιά**» κι «**Ο Γενάρης δε γεννά μήτε αβγά μήτε πουλιά, μόνο κρύο και νερά**», αφού το κρύο επηρεάζει την ωστικότητα και κατ’ επέκταση τον πολλαπλασιασμό των πουλερικών, εννοείται όσων ζουν σε φυσιολογικές συνθήκες και όχι στα σύγχρονα ορνιθοτροφεία. Με τις γεωργικές ασχολίες να βρίσκονται σχεδόν ανάπαυλα «**Όποιος θέλει να βαμβάκώσει**», δηλαδή ν’ ασπρίσουν τα χεῖλη και το πρόσωπό του από το κρύο, «**τον Γενάρη ας οργώσει**» και «**Του Γενάρη το ζευγάρι, διάβολος θενά το πάρει**», μια και «**Όποιος σπέρνει τον Γενάρη, παίρνει την ανεμοζάλη**»!

Βέβαια, υπάρχει και κάποια αγροτική εργασία, η οποία γίνεται στη διάρκεια του χειμώνα, το κλάδεμα των δέντρων, με τη λαϊκή σοφία να συνηγορεί και να παροτρύνει: «**Γενάρη μήνα κλάδευε και μην κοιτάς φεγγάρι**», γιατί «**Το Γεναριάτικο φεγγάρι είναι για κλάδο**», αφού το «**Κλάδεμα του Γενάρη, κάθε μάτι και βλαστάρι**»! Μόνο που «**Γενάρη μήνα κλάδευε και λίγο μη γυρεύεις**», αφού «**Τον Γενάρη κλάδευε και τον Φλεβάρη απόσκαφε**», με τις ακόλουθες παροιμίες να προκαλούν κάποια σύγχυση περί του πρακτέου, ή απλά να βεβαιώνουν πως η λαϊκή παρατήρηση διατυπώνει, όχι σπάνια, περισσότερες από μία εκδοχές για το ίδιο θέμα, οπότε «**Γενάρη και Φλεβάρη καταβολάδα και ξινάρι**» και «**Σκάψε τη γη Γενάρη, για να ‘χει υγρασία τον Αλωνάρη**».

Το χιόνι, χωρίς να λείπουν οι βροχές, έχει την τιμητική του αυτόν τον μήνα, με τις παροιμίες να πιστοποιούν πως αν αυτά τα φυσικά φαινόμενα έρθουν, πολλά καλά θα κομίσουν, γιατί «**Το χιόνι του Γενάρη κοπριά, του Μάρτη φωτιά**», αφού αυτό, όταν πέφτει στον καιρό του ωφελεί τη γη, ενώ, όταν πέφτει παράκαιρα, προκαλεί καταστροφές.

Επίσης, αν «**Χιόνι πέφτει τον Γενάρη, χαρές θα ‘ν’ τον Αλωνάρη**» και «**Χιόνι ‘ έβρεξ’ ο Γενάρης, όλοι οι μύλοι μας θ’ αλέθουν**», αλλά και με τη γιορτή των Φώτων να είναι από τις πιο σημαντικές του Γενάρη, αν «**Τα Φώτα φωτισμένα και τα Λαμπρά βρεγμένα**», θα είναι «τ’ αμπάρια γιομισμένα». Βέβαια το χιόνι, παρά τα οφέλη του, δυσκολεύει και τη ζωή ορισμένων, αφού «**Χιονίζει ο Γενάρης, ξεψυχάει ο γαϊδουριάρης**» ή «**Άσπρος Γενάρης, νηστικός ο μεροκαματιάρης**»! Αλλά και «**Γενάρης χωρίς χιόνι, κακό μαντάτο**», όπως και χωρίς βροχές, αφού «**Γενάρης στεγνός κι ο κόπος σου διπλός**».

Ο Γενάρης έχει και τις ομορφιές του! Εκτός από τα χιόνια, τα οποία τόπους πολλούς στολίζουν, καλλύνει τις νυχτιές με το υπέροχο φεγγάρι του! Δεν ξέρω αν οι αναγνώστες του άρθρου έχουν απολαύσει, μακριά από τα φώτα των πόλεων, κρύα γεναριάτικη νύχτα λουσμένη στο φως των αστεριών και της σελήνης, αλλά το βεβαιώνω ότι πρόκειται για μοναδική εμπειρία! Μιλάει γι’ αυτό με τον τρόπο του και ο σχετικός, πλούσιος σε παραλλαγές παροιμιακός λόγος, μια και «**Του**

Γενάρη οι ξαστεριές, του Αυγούστου οι συννεφιές, το ίδιο πράμα είναι» και «**Τον Γενάρη το φεγγάρι σαν τον ήλιο μέρα μοιάζει**» ή «**Του Γενάρη το φεγγάρι ήλιος της ημέρας μοιάζει**» ή «**Του Γενάρη το φεγγάρι παρά λίγο μέρας μοιάζει**» ή «**Του Γενάρη το φεγγάρι παρά ώρα να ‘ναι μέρα**» ή «**Του Γενάρη το φεγγάρι την ημέρα σιγοντάρει**» ή «**Τ’ Αυγούστου και του Γεναριού το φεγγάρι φωτάει σαν ημέρα**» με την «**Τ’ Αυγούστου και του Γεναριού, τα δυο χρυσά φεγγάρια**» να υπερθεματίζει, αλλά και «**Του Γενάρη το φεγγάρι λάμπει σαν μαργαριτάρι**», πόσο μάλλον που το «**Γεναριάτικο φεγγάρι**» είναι «**με τ’ Αϊ — Γιαννιού τη χάρη**».

Εκτός από το φεγγάρι, ο Ιανουάριος φέρνει μαζί του και τις πλιόλουστες αλκυονίδες μέρες, οι οποίες προσφέρουν ανακούφιση στην καρδιά του χειμώνα, αλλά και ξεγελούν τη φύση πως άνοιξη φτάνει. Έτσι, «**Ο Γενάρης κι αν γεννάται του καλοκαιριού θυμάται**» και «**Του Γεναριού η καλοκαιριά, όλα τα δέντρα τα γελά**», με πρώτη την αμυγδαλιά να στολίζει το χειμερινό τοπίο με τα υπέροχα ροδαλά άνθη της, τ’ άλλα δέντρα να φθονούν την τόλημ της και τον λαό να τα βάζει να της μιλούν αθυρόστομα: «**Μωρή, πουτάνα αμυγδαλιά, π’ ανοίγεις τον Γενάρη, δεν καρτερείς την Άνοιξη ν’ ανοίξουμ’ όλοι αντίμα**»!

Ακόμα, φέρνει και μεγάλες νύχτες, κατάλληλες για νυχτέρια, τα οποία, ειδικά παλιότερα, διανθίζονταν με συντροφιά και κουβεντολόι, ενώ συνέβαλαν τα μέγιστα στη δημιουργία του έντεχνου λαϊκού λόγου, όπως τα τραγούδια, τα παραμύθια, τα ανέκδοτα,... Γι’ αυτό στις αγροτικές κοινωνίες, οι οποίες ζούσαν τα βράδια τους με το φως του λυχναριού ή της εστίας, όλα αυτά ήταν αναγκαία, για να κυλήσουν οι μακρόσυρτες χειμωνιάτικες νύχτες. Η παροιμία «**Οι γεναριάτικες νύχτες, για να περάσουν θέλουν συντροφιά και κουβέντα**» σ’ αυτό αναφέρεται, αλλά και η φράση «**Θέλουν μέρα του Μαγιού και νύχτα του Γενάρη**» κάποια πράγματα, για να ειπωθούν, επειδή ακριβώς απαιτούν πολύ χρόνο.

Μέσα σ’ όλα αυτά δεν απουσιάζουν κα οι παροιμίες γαστρονομικού περιεχομένου, συστήνοντας κατάλληλες τροφές για την εποχή, συνήθως αντιθετικά μ’ άλλες. Συγκεκριμένα, «**Φάε βετούλι τον Γενάρη κι γίδα τον Αλωνάρη**» ή «**Κότα πίτα τον Γενάρη, κόκορα τον Αλωνάρη**» ή «**Κότα, χήνα τον Γενάρη και παπί τον Αλωνάρη**» και σε περίπτωση που κάποιος ζει κοντά στη θάλασσα προτείνεται «**Όρνιθα τον Γενάρη, κέφαλος τον Αλωνάρη**».

Καρδιά του χειμώνα ο εν λόγω μήνας κι ο λαός, σχολιάζοντας τις παράκαιρες και παράλογες απαιτήσεις, χωρατεύει εμπνευσμένα και διδακτικά με την παροιμία «**Η γριά στο μισοχείμωνο ξυλάγγουρο γυρεύει**», η οποία απαντά και σε παραλλαγές, όπως «**Η γριά το μισοχείμωνο τ’ αγγούρι εθυμήθη**» ή «**Η γριά το βαρυχείμωνο ξυλάγγουρο ορέχθηκε**» ή «**Η γριά το μισοχείμωνο σταφύλι εζητούσε**», αλλά και «**Τυρί μαλλί τον Αύγουστο κι αγγούρια τον Γενάρη**».

Ο Γενάρης, που λέγεται και Γατομήνας, είναι και περίοδος οχείας των γάτων, οπότε δεν μένει ανεκμετάλλευτη από δημιουργικά λαϊκά μυαλά, μάλλον άρρενα, που εύχονται: «**Να ‘μουν γάτος τον Γενάρη κι ας μην είχα άλλη χάρη**» ή «**Να ‘μουν τον Μάν γαϊδαρος, τον θεριστή κριάρι, όλο τον χρόνο κόκορας και γάτος τον Γενάρη**»!

Κι επειδή το κρύο αυτή την εποχή δεν αστείεύεται, χρειάζεται συντροφιά για να το αντέξουμε, με την παροιμία να παροτρύνει: «**Αδελφέ Μιχάλη, τώρα τον Γενάρη, οι δύο ένας γίνονται κι ο μοναχός κουβάρι**».

Παναγιώτα Π. Λάμπρη

«*Φύγετε να φύγουμε κι έφτασε ο Τουρλό-παπας με την αγιαστούρα του και με τη βρε-κτιούρα του*».

Τα Θεοφάνεια είναι η τελευταία γιορτή του Δωδεκαήμερου και οι καλικάντζαροι «από δω παν’ οι άλλ’».

Φουρλάτισαν όλες αυτές τις μέρες και τις νύχτες, έδωσαν πήραν, έκαναν και τι δεν έκαναν και τώρα... άνιτε στο καλό.

Τι μένει; «Ουκ, καλμέρα σ’. Εφ’γαν αυτοί; Έχουμε εδώ άλλους καλικάντζαρους. Τίγκα ο τόπος. Όλους τους κέδρους να κάψεις δεν φεύγουν αυτοί. Δεν φοβούνται το πρασάνισμα», έλεγε και ξανάλεγε η γιαγιά με μεγάλη, αλήθεια, αγανάκτηση.

Και συνέχιζε. «Δεν τους πιάν’ τίποτις. Θέλ’ να ρίξεις όλο το αλάτ’ απ’ το Μεσολόγγι».

Οι καλικάντζαροι, όπως είναι γνωστά, μέ-

Τα θεοφάνεια

γάλες ο Κύριος...» Στην ουσία γινόταν ανταγωνισμός με τον παπά και για το λόγο αυτό τα Κά-λαντα των Φώτων θεωρούνταν από τη νεολαία μη προσοδοφόρα. Γι’ αυτό πήγαιναν μόνο σε συγκεκριμένα σπίτια, «σε στοχευμένους στό-χους». Και αν τα Χριστούγεννα και την Πρωτο-χρονιά είχαν πάει καλά, τότε «απαξιώναν» τα κάλαντα των Φώτων.

Την παραμονή των Φώτων βάζαμε «λίγο θ’ μιάμα στη φωτιά, για να φύγουν τα καρκατζέ-λια». «Δε έχουμε θ’ μιάμα; Βάλτε κλωνάρια από κέδρο, ρίξτε αλάτ’, κάψτε παλιόρουτα ή παλιό-παπσα. Έτσι θα φύγουν. Μυρίζουν, τους έρχεται ολατζούτζουρας και σκαειτάν’».

Θεοφάνεια στην Ηγουμενίτσα 1960 (Φωτ.: από το βιβλίο των Τάσου Βασιλάδη και Κώστα Λώμη "ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ...ΕΝ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗ". Thespro.gr)

νουν στα έγκατα της γης και πριονίζουν το δέντρο της ζωής. Βγαίνουν παραμονές Χριστουγέννων και «καταβρωμίζουν» τα πάντα, αποθήκες, μύ-λους, χαλάσματα, σπίτια, κασέλες... κάνοντας «αφύσ’κα πράματα». Παραμένουν μέχρι τις των Θεοφανείων. Τότε γυρνάν πίσω στο κατ’κίό τους.

Παλιότερα, προπολεμικά και λίγα χρόνια μετά την απελευθέρωση, το τελετουργικό των Θεοφανείων άρχιζε την παραμονή. Στα μισά της δεκαετίας του 50 άλλαξαν και όλα γίνονται την ημέρα των Θεοφανείων. Ο παπάς του χωριού την παραμονή των Θεοφανείων, μαζί με το βοηθό του, ένα παιδί ψωμωμένο και εμπιστοσύνης «επισκέπτονταν» όλα τα σπίτια και έκαναν Αγι-σμά. Μόνο έτσι θα έφευγαν οι καλικάντζαροι. Το παιδί έβαζε μέσα σε σακουλίτσες, τραχανά, πα-τάτες, φασόλια και άλλα. Αυτά ήταν τα δώρα που έδιναν στον παπά. Δραχμές δεν υπήρχαν. Αργό-τερα έγινε αυτό, ο εκκρηματισμός δηλαδή του Αγιασμού των Φώτων. Παράλληλα και τα παιδιά έβγαιναν το πρωί και τραγουδούσαν τα κάλαντα. «Σήμερα τα Φώτα και ο Φωτισμός και χαρές με-

Κι όλη τη νύχτα «βόγκαγαν οι μπουχαρίδες» από τη φωτιά κι άκουγες σ’ όλα τα σπίτια να «πρτσασνίζει» ο κέδρος. Και σαν ξημέρωνε υπο-χρεωτικά όλα τα μέλη της οικογένειας στην εκ-κλησία. Ο μικρότερος της οικογενείας μάλιστα έπαιρνε από το εικονοστάσι μια εικόνα. Είχε σκαπό. Όταν ο παπάς έριχνε το Σταυρό στο νερό ψάλλοντας ταυτόχρονα «Εν Ιορδάνη βαπτιζομέ-νου Σου Κύριε...» άρπαζαν την εικόνα κι έτρεχαν στο ποτάμι, χειμώνας ήταν είχαν νερό και τα το-πικά ποτάμια και βουτούσαν στο νερό τις εικό-νες. Τρεις φορές. Μετά γυρνούσαν στην εκκλησία και άφηναν τις εικόνες στην Ωραία Πύλη. Τέλειωνε η Λειτουργία κατευθείαν στο σπίτι φωνάζοντας στο δρόμο «Κύριε Ελέησον, Κύριε ελέησον». Την τοποθετούσαν στο εικόνισμα μαζί με το μπουκάλι με το αγιασμένο νερό. Το νερό αυτό ήταν για πάσα χρήση. Πονόδοντο, κοι-λόπονο, για την ατεκνία, για την αφορία και την ευκαρπία κάθε ζεύγους.

Κ.ο.Α.

Μουσείο Σκλήιβανης

Στο μικρό αλλά πολύ ενδιαφέρον μουσείο της Σκλήιβανης Ιωαννίνων υπάρχει μια πολύ συγκινητική και επίκαιρη λόγω της πανδημίας μνεία, στο εσώφυλλο εκκλησιαστικού βι-βλίου.

Αντιγράφω όπως το διαβάζω.

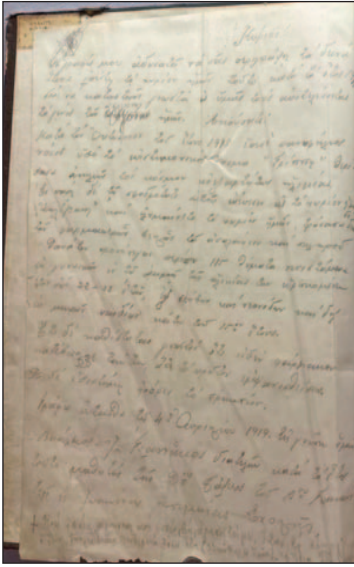
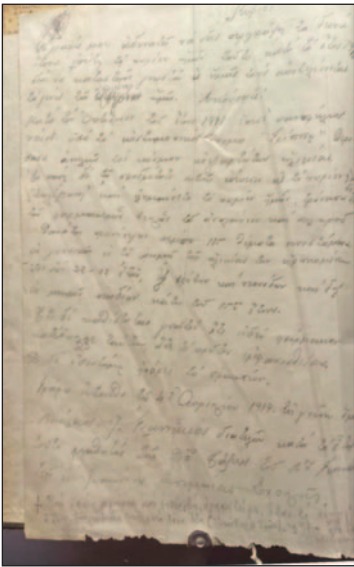
«Κύριοι,

Η γραφίς μου αδυνατεί να σας περι-γράψει τα δεινά άτινα υπέστη το χωρίον ημών τούτο κατά το έτος 1918 δια να κατα-στεί γνωστόν εις υμάς τους αποτελέσαντας

το γένος των απογόνων ημών. Ακούσατε!

Κατά τον Οκτώβριον του 1918 έπεσε πα-νυφίλιος νόσος υπό το επιστημονικό όνομα "γρίπη" θερίσασα ανηλεώς τον κόσμο ανε-ξαρτήτως ηλικίας.

Εν πάση δε τι σφωδρότητι αυτής έπε-σεν εις το χωρίον ημών Σκλήιβανη και ελυ-μαίνετο το χωρίον ημών, στρώσασα δε διά των φαρμακερών βελών του ασπλάχνου και σκληρού θανάτου προσήνεγκεν περίπου 115 θύματα συνιστάμενα εκ γυναικών εν τη ακμή της ηλικίας των ευρισκομένων ήτοι απο 22-38 ετών, εξ εφήβων και νεανίδων και δη εκ μικρών παιδιών κάτω του 15ου έτους.

Έτι δε καθίσταται γνωστόν ότι ουδέν φάρμακο κατέβαλλε ταύτην ά τε το πρώτον εμφανισθείσης. Η δε επιστήμη ηπόρει το πρακτέον.

Γράφω ενταύθα την 4ην Απριλίου 1919 εις γνώσην υμών, **Βασίλειος Ι. Γιαννάκος** διατελών κατά το έτος τούτο μαθητής της Δης τάξεως του Α Γυμνασίου της εν Ιωαν-νίνους Ζωσιμαίας Σχολής».

Στη συνέχεια φαίνεται πως επανέρχε-ται μετά από χρόνια και συμπληρώνει:

«+ Και οποία συγκίνηση και συντριβή αγαπητοί μου, όταν το αναγινώσκω ο ίδιος, ζών, ευδοκία Θεού, μετά τόσα έτη (33 του κυρίου ημών). Ο ίδιος ήδη Δικηγόρος Ιωαν-νίνων. +»

Κώστας Τζιρηβίλας

"ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ"

ΨΗΦΙΑΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

www.drseis.panepirotiki.gr

Λευτέρης Τζάκας Λογοτέχνης, Πέτα Άρτας

Ο **Λευτέρης Β. Τζάκας**, λογοτέχνης και δημοσιογράφος, γεννήθηκε στις 24/5/1943 στο Πέτα Άρτας. Μετά τις εγκύκλιες σπουδές του εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου εργάστηκε για πολλά χρόνια στον Αθηναϊκό Τύπο. Είναι υπεύθυνος έκδοσης εφημερίδων και περιοδικών. Εκδότης-Διευθυντής περιοδικού «Λογοτεχνική Δημιουργία». Είναι μέλος της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών, της Εταιρείας Κριτικών Λογοτεχνίας, Συνδέσμου Ιστορικών συγγραφέων, Ένωσης συντακτών Περιοδικού Τύπου, τ. Σύμβουλος της Πανεπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας (Π.Σ.Ε.) - τριτοβάθμιο όργανο της Ηπειρωτικής Αποδημίας, της Αεροπορικής Ακαδημίας Ελλάδας (Α.Α.Ε.), της Λέσχης Αρχιπλοίαρχων, της Ιστορικής - Λογογραφικής Εταιρείας Τζουμέρκων (Ι.Λ.Ε.Τ.). Από τον Γενάρη του 2009 εξελέγη παμψηφεί Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών. Έχει εκδώσει 35 βιβλία κριτικής, ποίησης, λογογραφίας, ιστορίας και δοκίμια. Έχει τιμηθεί με πολλές διακρίσεις, ανάμεσα στις οποίες, το Χρυσό Μετάλλιο Πνευματικής Αξίας Α' Τάξεως της Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών, από την Ένωση Συντακτών Ευρωπαϊκών Μ.Μ.Ε. «για τη συμβολή του στην πνευματική ζωή του τόπου μας, μέσ' από το πλούσιο συγγραφικό και δημοσιογραφικό του έργο». Έγραψε 2.000 περίπου κείμενα που δημοσιεύτηκαν στον Τύπο. Για το πολύπλευρο έργο του γράφτηκαν πολλά κείμενα και εξεδόθησαν τρεις αυτοτελείς μονογραφίες. Έχει συμμετάσχει σε πανελλαδικά και διεθνή συνέδρια, πραγματοποιήσει τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές, έκανε πολλές διαλέξεις. Το έργο του μεταφράστηκε στα Ιταλικά, Γαλλικά και Αγγλικά. Συμπεριλήφθηκε σε Ανθολογίες.

Α΄ ΠΟΙΗΣΗ

ΣΤΑ ΣΤΕΝΟΡΥΜΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΟΥ
ΤΟ ΧΡΩΜΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ
ΑΝΕΣΠΕΡΗ ΕΛΠΙΔΑ
ΧΩΡΙΣ ΤΙΤΛΟ
ΩΡΑ ΔΩΔΕΚΑ ΑΚΡΙΒΩΣ!
ΚΤΥΠΟΙ ΚΑΡΔΙΑΣ
ΝΑΡΔΟΣ ΚΙ ΑΛΟΗ
ΟΡΕΣΤΗΣ
ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΔΟΚΙΜΙΑ
ΕΡΩΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ
ΕΡΩΤΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ
ΠΕΝΗΝΤΑ ΦΩΝΕΣ
333 ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ
ΠΟΡΦΥΡΙΣ
ΣΤΗ ΝΙΡΒΑΝΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ
ΤΕΤΕΙΧΙΣΜΕΝΗ ΒΑΣΙΛΙΔΑ (ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ)
ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΣΤΟΝ ΑΕΙΦΕΙΓΟ ΒΡΑΧΟ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ (ΟΡΑΤΟΡΙΟ)

Β΄ ΔΟΚΙΜΙΑ

ΔΗΜΟΣΘ.ΚΟΚΚΙΝΟΣ, Ο ΠΟΙΗΤΗΣ, Ο ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΚΟΚΚΙΝΟΣ (ΑΦΙΕΡΩΜΑ)
ΤΖΕΝΗ ΔΙΑΜΑΝΤΗ-ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, ΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΜΟΥ
ΤΖΕΝΗ ΔΙΑΜΑΝΤΗ-ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ
ΤΖΕΝΗ ΔΙΑΜΑΝΤΗ-ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, Η ΚΥΡΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΑΨΙΤΗΣ, Ο ΗΠΕΙΡΩΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ, ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ
Η ΕΚΟΥΣΙΑ ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΤΑΥΡΟ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΑΨΙΤΗ
ΣΟΥΛΑ ΤΟΣΚΑ-ΚΑΜΠΑ, ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΝΑΣ ΜΠΕΣΗ
ΝΤΙΝΟΣ ΒΛΑΧΟΠΛΑΝΗΣ, Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΤΑΣΟ ΧΑΛΚΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΗ ΚΛΑΡΙΝΙΣΤΑ ΜΟΥΣΙΚΟ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Γ. ΤΡΙΑΝΤΟΣ - ΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΜΟΥ

Κωνσταντίνος Βαλαής, Ζωγράφος, Γλύπτης, Φοινίκι Θεσπρωτίας

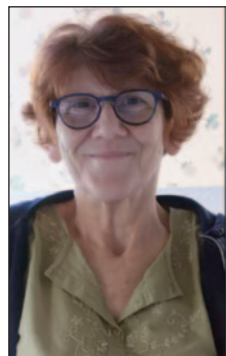
Διδασκόμενος από τον Νικόλαο Καλαμβόκη - αγιογράφο, και την Έλενα Μπινιώτη - καθηγήτρια της Σχολής Καλών Τεχνών, σπούδασε αιογραφία και ζωγραφική, αφιερώνοντας, επίσης, αρκετό χρόνο στην αργυροχρυσοκοία και τη μεταλλοπλαστική, για τα οποία απέκτησε κρατικό πτυχίο. Έχει τιμηθεί με χρυσό μετάλλιο από την «UNESCO Τεχνών, Λόγου & Επιστημών» για την προσφορά του στην τέχνη, στην οποία διετελέσε Αντιπρόεδρος και Υπεύθυνος Δημοσίων Σχέσεων επί δύο έτη. Επίσης, υπήρξε Έφορος στο «Λαογραφικό Μουσείο Φοινίκιου» της Ηπείρου.

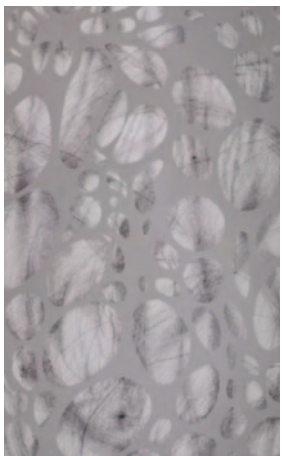
Ο Κωνσταντίνος Βαλαής είναι μέλος του Εικαστικού Επιμελητηρίου Τεχνών Ελλάδος. Έχει στο ενεργητικό του 10 ατομικές εκθέσεις καθώς επίσης και πολλές συμμετοχές σε ομαδικές εκθέσεις ανά την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Θεοδώρα Ασπραγεννίδου Ζωγράφος, Ιωάννινα

Γεννήθηκε στα Ιωάννινα. Σπούδασε στη Σχολή Καλών Τεχνών Αθήνας, με δασκάλους Μυταρά, Κανακάκη, Τέστη, Μάραλη. Κεραμική με Γεωργίου. Έχει παρουσιάσει έργα της σε ατομικές εκθέσεις στην Αθήνα και τα Ιωάννινα. Έλαβε μέρος σε πολλές ομαδικές Ζει και εργάζεται στην Αθήνα.

«Κλικ» απ' την ΠΣΕ!

Χριστίνα Τζιάλα Λογοτέχνης, Ιωάννινα

Η **Χριστίνα Τζιάλα** γεννήθηκε στα Ιωάννινα. Είναι θεατρολόγος, ηθοποιός-performer, θεατροπαιδαγωγός, θεατρικός συγγραφέας και ιδιοκτήτρια της ατομικής επιχείρησης με τον διακριτικό τίτλο «Καλλίεργον», η οποία δραστηριοποιείται στο χώρο των εκδόσεων, των οπτικοακουστικών παραγωγών και των καλλιτεχνικών δράσεων. Είναι απόφοιτη του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, με κατεύθυνση Υποκριτική -Σκηνοθεσία. Είναι επίσης απόφοιτη της Επαγγελματικής Σχολής Μουσικού Θεάτρου Ρ.Μ.Τ.Ρ. Συμμετείχε στο Τμήμα Μετεκπαίδευσης Αποφοίτων Ηθοποιών της Δραματικής Σχολής Θεάτρου Τέχνης «Κάρολος Κουν». Έχει ερμηνεύσει πολυάριθμους ρόλους στο θέατρο ως ηθοποιός, αλλά και ως performer- χορεύτρια. Παράλληλα, πρωταγωνίστησε σε πέντε (5) μικρού μήκους ταινίες. Έχει εργαστεί ως εμψυχώτρια Μουσικού Θεάτρου (Μιούζικαλ), Θεατρικού Παιχνιδιού και Θεατρικής Αγωγής. Διετέλεσε Υπεύθυνη Οργάνωσης Αναλογιών στο Δημοτικό θέατρο Πειραιά, όπου ανέλαβε και τη δραματολογική ανάλυση σπουδαίων έργων του παγκόσμιου θεατρικού ρεπερτορίου. Το συγγραφικό της

έργο απαρτίζεται μέχρι τώρα από δύο θεατρικά βιβλία. Το «Ορίζοντας Γεγονότων - Ο θάνατος του Ηθοποιού» και το «Καθαρά Από Καταρτίδες - Dare To Dream». Συμμετείχε ως κειμενογράφος στο ComicBook «Κατηραμένη» της Στέλλας Ατζέμη. Είναι ιδρυτικό μέλος και Έφορος του Τμήματος Θεάτρου του Πολιτιστικού Σωματείου για την Τέχνη & τη Φύση «NARTURA» και μέλος του Σωματείου Ελλήνων Ηθοποιών (Σ.Ε.Η.).

ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ -

Ο θάνατος του Ηθοποιού

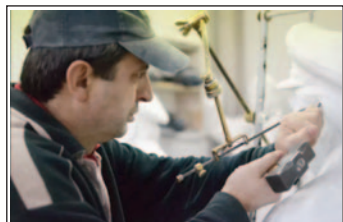
Το βιβλίο αυτό αποτελεί την πρώτη έκδοση του πρώτου θεατρικού έργου, σε τρεις πράξεις, της **Χριστίνας Τζιάλα**, η συγγραφή του οποίου κράτησε τρία ολόκληρα χρόνια (2016-2019). Στο οπισθόφυλλο υπάρχει η λεζάντα από κείμενο του Richard Dawkins «Όλοι θα πεθάνουμε, και εμείς είμαστε οι τυχεροί. Οι περισσότεροι άνθρωποι δε θα πεθάνουν ποτέ, γιατί ποτέ δε θα γεννηθούν...»

Το έργο είναι ένα παικνίδι ρόλων, όπου όλοι οι ήρωες είναι καλλιτέχνες που προέρχονται από τον χώρο του θεάτρου, νοσηλεύονται σε όλη τη διάρκεια του, ζώντας

για την ώρα. Για τον λόγο αυτό, όλες οι σκηνές του έργου εκτυλίσσονται σε δωμάτιο νοσοκομείου. Είναι μια παρουσίαση της δράσης χαρακτήρων, απέναντι στην παράλογη τους ύπαρξη. Η ουσία, όμως, του κειμένου δεν επικεντρώνεται τόσο στο παράλογο της ύπαρξης ή του θανάτου, όσο στην άπληστη φύση του ανθρώπου. Μια απληστία, που φανερώνεται μέσα από την ίδια τη ζωή, όταν ο ζωντανός δεν μπορεί, ή δεν ξέρει, πώς να ανιλήσει την επαρκή ικανοποίηση και σαν βαμπίρ ρουφάει κάθε σταγόνα αίματος από τις διαφορετικές εκφάνσεις της ζωής. Οι εκφάνσεις αυτές, λοιπόν, είναι οι πολλαπλές επιλογές χαρακτήρων και ζωής που δίνει το θέατρο στον άνθρωπο. Είτε σ' αυτόν που εργάζεται γι' αυτό, είτε σ' αυτόν που ικανοποιείται από τη θέασή του.

Ηλίας Βαγγέλης, Γλύπτης, Βόλιστρα, Αργυροκάστρο

Ο Βαγγέλης Ηλίας, γεννημένος το 1969 στο χωριό Βόδριστα του Αργυροκάστρου Αλβανίας, είναι ένας από τους γλύπτες που επιμένουν να κάνουν την γλυπτική τέχνη παραδοσιακά, αλλά χωρίς να απορρίπτουν τις σύγχρονες τάσεις.

Τα κατά παραγγελία έργα αφορούν κυρίως προτομές και αγάλματα, τα οποία ενσωματώνει ρεαλιστικά αναπαριστώντας την ιδιαιτερότητα και την ιδιοσυγκρασία κάθε χαρακτήρα.

Αντίθετα, η εικαστική του τέχνη περιλαμβάνει δημιουργίες που αντιπροσωπεύουν την πλαστικότητα των μορφών και το θέμα είναι κυρίως ανθρωποκεντρικό.

Το 1993 αποφοίτησε από την Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας.

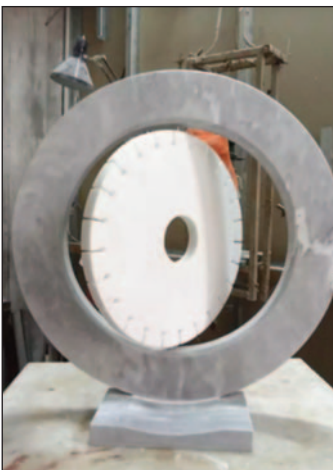
Μόλις αποφοίτησε, ξεκίνησε το δικό του εργαστήριο γλυπτικής τέχνης, στην Αθήνα, που λειτουργεί έως σήμερα.

Έχει πολλές εκθέσεις και αξιότιμες αναφορές σε καλλιτεχνικούς διαγωνισμούς.

Είναι επίσης μέλος του Συλλόγου Ελλήνων Γλύπτων (AGS) και του Επιμελητηρίου Καλών Τεχνών της Ελλάδας (CFAE)

Εκθέσεις

Αυγουστος 2001, Περιοδεύων Ομαδική Έκθεση, Ιωνικό Κέντρο - Πλάκα, Σύλλογος Γλυπτών Ελλάδος
Ιούλιος 2002, Ομαδική Εικαστική Έκθεση, Δήμος Λεωνιδίου
Αυγουστος 2003, «Μυθολογία», Σύλλογος Γλυπτών Ελλάδος
Αυγουστος 2004, «Ολυμπιακή Γλυπτική Τριλογία», Σύλλογος Γλυπτών Ελλάδος
Δεκέμβριος 2006, «Μυθολογία» Σύλλογος Γλυπτών Ελλάδος
Δεκέμβριος 2006, Περιοδεύων Ομαδική Έκθεση, Συλλ Γλυπ Ελλ, Κέρκυρα, Δημοτική Πινακοθήκη Κέρκυρας
Δεκέμβριος 2009, Biennale Di Firenze, Φλωρεντία, Ιταλία
Άνοιξη 2013, Καλλιτεχνική Έκθεση στο Άλσος Ν. Σμύρνης, Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ν. Σμύρνης
Φεβρουάριος 2018, «Ανάταση» Ομαδική Έκθεση, Πινακοθήκη Δήμου Πειραιά
Οκτώβριος 2018, «Μικρογλυπτική», Ομαδική Έκθεση - ΕΕΤΕ, Βυζαντινό Μουσείο
Οκτώβριος 2018, «Η εικόνα και το βλέμμα», Ομαδική Εικαστική Έκθεση, Trii Art Hub

Νοέμβριος 2018, «Εικόνες χωρίς ορίζοντα», Ομαδική Εικαστική Έκθεση, Trii Art Hub
Δεκέμβριος 2018, «Μεσόγειος», Έκθεση Εικαστικών Τεχνών - ΕΕΤΕ, Πινακοθήκη Δήμου Πειραιά
Σεπτέμβριος - Οκτώβριος 2019, «Γλυπτική», Έκθεση του ΕΕΤΕ, Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, Αθήνα
Μάρτιος 2018, Ομαδική, Πινακοθήκη Δήμου Πειραιά, Επιμελήτρια: Μαρίνα Γκότα
Σεπτέμβριος 2019, Ομαδική Έκθεση Γλυπτικής - ΕΕΤΕ, Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο
5-8 Δεκεμβρίου 2019, Art Basel - Διεθνής Έκθεση Τέχνης, Miami, USA

Βασίλης Βασίλη, Γλύπτης, Βραϊλάτες, Δελβίνου

ΕΡΓΑ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ-ΣΥΜΠΟΣΙΑ ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ

Συμμετείχε σε 23 συμπόσια γλυπτικής στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Έχει πραγματοποιήσει 7 ατομικές εκθέσεις

Έχει πάρει μέρος σε πολλές ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΕΙΡΑ

2001-2002 Επισκέπτης Καθηγητής (Visiting Artist) στο Moore College of Art and Design, Φιλαδέλφεια, ΗΠΑ.
2004-2011 Εργαστηριακός συνεργάτης στο Τμήμα Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης στο ΤΕΙ Αθηνών.
2005-2006 Εργαστηριακός συνεργάτης στο Τμήμα Γραφιστικής στο ΤΕΙ Αθηνών.
2009-2011 Εργαστηριακός συνεργάτης στο Τμήμα Εσωτερικής Διακόσμησης στο ΤΕΙ Αθηνών.

2006-2008 Επίκουρος Καθηγητής ΠΔ 407 στο Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας στην Φλώρινα.
Έργα του βρίσκονται σε ιδιωτικές συλλογές σε Ελλάδα και Εξωτερικό.

